

**Budapest Főváros X. Kerület Kőbányai Önkormányzat
Polgármesteri Hivatal
Szociális és Egészségügyi Főosztály**

1. # 1 melléklet

**Tárgy: Javaslát a Szociális Térkép
elfogadására**

Tisztelt Népjóléti Bizottság!

Budapest Főváros X. Kerület Kőbányai Önkormányzat Képviselő-testülete a 2010. évi költségvetésébe 3,5 millió Ft-ot helyezett céltartalékba Szociális Térkép készíttetésére. A Szociális és Egészségügyi Bizottság 137/2010. (IV. 13.) számú határozatában döntött arról, hogy a térkép készítésére kiírt meghívásos pályázatra kik kerüljenek meghívásra.

A beérkezett pályázatok közül az ELTE Társadalomtudományi Kar Városi és Regionális Kutatások Központja munkatársai tették az összességében legelőnyösebb ajánlatot.

A térkép készítése során főként a következőkre kerestük a válaszokat:

- Milyen a lakosság, elsősorban az idősek, fogyatékosok és gyermekek helyzete jelenleg Kőbányán, és az elkövetkezendő öt évben milyen irányban szükséges a velük kapcsolatos ellátásokat, szolgáltatásokat bővíteni?
- Milyen meglevő forrásaink, lehetőségeink vannak, és azt hogyan tudjuk a leghatékonyabban kihasználni a lakosság érdekében?
- A meglevő szociális és gyermekjóléti ellátásokat hogyan tudjuk a leghatékonyabban a lakosság érdekében fejleszteni, átszervezni?

Célunk volt, hogy a helyi társadalomról mélyebb képet kapjunk, megismerjük a rétegződését, a helyi társadalmi viszonyok rendszerét, képet kapjunk a kerület gazdasági-társadalmi fejlődésében döntő szerepet játszó humán erőforrás erősségeiről és gyengeségeiről.

A Szociális Térkép a jövőben fontos támpontokat nyújt az önkormányzat részére a szociális szolgáltatásai szervezésére, bővítésére; az intézményi struktúra fejlesztésére.

A nyertes pályázóval kötött vállalkozási szerződés tartalmazza, hogy a számlát a vállalkozó a tanulmányterv megrendelő általi írásbeli elfogadását követően nyújthatja be.

Az ELTE munkatársai a tanulmánytervet a szerződésben vállalt határidőre – 2010. november 30. – elkészítették.

Kérem a Tisztelt Bizottságot, tárgyalja meg az anyagot, és döntsön a határozati javaslatról.

Határozati javaslat:

Budapest Főváros X. Kerület Kőbányai Önkormányzat Népjóléti Bizottsága elfogadja az ELTE Társadalomtudományi Kar Városi és Regionális Kutatások Központja által Budapest X. kerületéről készített Szociális Térképet.

Budapest, 2011. december 17.

Ehrenberger Krisztina
főosztályvezető

SZOCIÁLIS TÉRKÉP KŐBÁNYA

2010

A tanulmányt készítette:

**Csanádi Gábor
Csizmady Adrienne
Tausz Katalin**

TARTALOMJEGYZÉK

1. A vizsgálat célja és módszerei	1
1.1. Célok	1
1.2. Módszerek	2
1.2.1. A térbeli-szociális különbségek megjelenítése	2
1.2.1.1. A városrészek lehatárolása	3
1.2.2. Lakossági survey	5
1.2.2.1. A minta	5
1.2.2.2. Interjúk	6
2. Néhány szociális probléma térbeli eloszlása	6
3. Gyermekes családok	16
3.1. Gyermekszegénység Kőbányán	17
3.2. Lakhatás	20
3.3. Fogyasztási szerkezet	22
3.4. Bölcsődei nevelés	25
3.5. Iskolai / óvodai szolgáltatások	29
3.6. Gyermekjóléti Központ	32
4. Idősek	37
4.1. Kapcsolati háló	38
4.2. Nappali ellátások	40
4.2.1. Idősek klubjai	43
4.2.2. Otthon nyújtott szolgáltatások	46
4.3. Bentlakásos intézmények	55
4. Információ-áramlás	58
6. Összegzés helyett	65
7. Melléklet	67

1. A vizsgálat célja és módszerei

1.1. Célok

A szociális térkép Budapest Főváros X. Kerület Kőbányai Önkormányzat szociális rendszerének működését hivatott vizsgálni. A szakértői munka elsődleges célja olyan, a szociális ellátórendszer működését vizsgáló tanulmány készítése volt, amely lehetőséget teremt a rendszer működése alapján javaslatok megfogalmazására. A munka során a megrendelő kérése szerint elsősorban az alábbi tényezők feltérképezésére fordítottunk kiemelt figyelmet:

- Milyen a lakosság speciális csoportjainak, azoknak a helyzete, akik a szociális ellátórendszerrel kapcsolatban vannak (ezen belül elsősorban az idősek és gyermekek) helyzete jelenleg Kőbányán és milyen irányban szükséges a velük kapcsolatos ellátásokat bővíteni?
- Hogyan lehet a meglévő forrásokat, lehetőségeket a leghatékonyabban kihasználni a lakosság érdekében?
- A meglévő szociális és gyermekjóléti ellátásokat hogyan lehet a leghatékonyabban a lakosság érdekében fejleszteni, átszervezni?

Az elemzés így nem terjed ki tehát a szociális szolgáltatások teljes spektrumára. Az összegyűjtött információk elrendezésekor és gondolataink megfogalmazásakor tekintettel voltunk arra a megrendelői kérésre is, hogy elméleti jellegű tudományos elemzés helyett a kerület vezetése gyakorlati javaslatokat vár munkacsoportunktól. Ennek megfelelően a tanulmány készítése során eltekintettünk a részletes, hivatkozásokkal alátámasztott elméleti ismertetésektől, a tanulmány eltér a tudományos közlések tartalmi és formai sajátosságaitól.

1.2. Módszerek

Kutatócsoportunk alapvetően három módszerrel, a meglévő, összegyűjthető adatok speciális elemzésével, kérdőíves adatfelvétellel illetve strukturált interjúk készítésével és feldolgozásával igyekezett információkat gyűjteni a kerület szociális ellátórendszeréről és az igénybevevők fent megjelölt két csoportjáról.

1.2.1. A térbeli-szociális különbségek megjelenítése

A klasszikus szociális térkép célja a szociális problémák térbeli mintázatának feltárása. Ez akkor szükséges és hasznos, amikor az adott szociális problémákkal foglalkozó intézményrendszer működésének elemzése és továbbfejlesztése kapcsán viszonylag jelentős területi különbségekre is figyelemmel kell lenni. Kőbánya jellegzetesen ilyen, a kerület különböző részei nem csupán jelentősen eltérő problémákat mutatnak, hanem sokszor – a közlekedési lehetőségeket figyelembevéve – viszonylag távol vannak egymástól. Ezért fontosabb a szokásosnál az, hogy térben is lehatároljuk, a szociális problémák a kerület mely részein és milyen intenzitással jelentkeznek, illetve, az ellátó hálózat hogyan van felkészülve ezek kezelésére, milyen irányban volna célszerű változtatásokat végrehajtani.

A kőbányai szociális térkép elkészítéséhez a kerületnél igen sok adat áll rendelkezésre, azonban ezek szervezetenként sem mindig “találkoznak”, és általában nem olyan formában tárolódnak, hogy azokat térbeni dimeziókkal együtt is kezelni lehessen¹. Ezért a témánk szempontjából lényeges adatok összegyűjtése, rendszerezése után a területi azonosítást is meg kellett oldani olyan módon, hogy az adatvédelmi szempontoknak is megfelelő eljárásokat alkalmazzunk. Ennek érdekében - az adattulajdonosokkal egyeztetve - személyi azonosítást lehetővé tevő mezőket nem tartalmazó adatbázisokat használtunk munkánkhoz.

Részben az adatbiztonsággal függ össze az az eljárás is, ahogyan adatainkat feldolgoztuk, de az elemzés szempontjai is ugyanabba az irányba mutattak amelyet az adatbiztonság

¹ Az adatokat a Polgármesteri Hivatal, a Családsegítő Szolgálat, a Kőbányai Gyermekjóléti Központ és a Szivárvány Kht. szolgáltatta.

szempontjai tettek indokolttá. A Kőbányán jelenleg tizenegy, 1992 óta meghatározott "hivatalos" városrész található, melyeket négy összevont területi egységbe csoportosítva is megneveznek a helyi dokumentumok.

1.2.1.1. A városrészek lehatárolása

A területi szintű elemzéshez a kerület által készített Integrált Városfejlesztési Stratégiában (IVS) használt városrészi lehatárolásból² indultunk ki. Figyelembe vettük a szegregátumokat, a potenciális fejlesztési területeket valamint a tervezett városrehabilitációs programokat is.

Laposdűlő: Kerepesi út (a Hungária körüttől) – a MÁV szolnoki vonala – Kőbányai út – Könyves Kálmán körút – Hungária körút (a Kerepesi útig)

Ligettelek: Kerepesi út (a MÁV szolnoki vonalától) – Fehér út – Körösi Csoma út – Körösi Csoma Sándor sétány – a MÁV szolnoki vonala (a Kerepesi útig)

Felsőrákos: Kerepesi út (a Fehér úttól) – Sárga rózsza utca – Pesti határút – Határhalom utca – Jászberényi út – Fehér út (a Kerepesi útig)

Népliget: A MÁV hegyeshalmi vonala a (Kőbányai úttól) – Üllői út – Könyves Kálmán körút – Kőbányai út (a MÁV hegyeshalmi vonaláig)

Gyárdűlő: MÁV szolnoki vonala (a Mázsa tértől) – Száva utca – Üllői út – a MÁV hegyeshalmi vonala – Kőbányai út (a Mázsa térig)

Óhegy: Maglódi út (a Jászberényi úttól) – Sibrik Miklós út – MÁV szolnoki vonala – Liget tér – Körösi Csoma Sándor sétány – Körösi Csoma út – Jászberényi út (a Maglódi útig)

Téglagyárdűlő: Jászberényi út (a Maglódi úttól) – Kozma utca – Sirkert utca – Maglódi út (a Jászberényi útig)

Kőbánya-Kertváros: Jászberényi út (a Kozma utcától) – Vadszőlő utca – Eszterlánc utca – a temető északi fala – Tarkarét utca – Bogáncsvirág utca – Fátyolka utca – Meténg utca – Kozma utca (a Jászberényi útig)

Keresztürdűlő: Meténg utca (a Kozma utcától) – Fátyolka utca – Bogáncsvirág utca – Tarkarét utca – a temető északi fala és annak meghosszabbított vonala – Eszterlánc utca – Álmos utca – Maglódi út – Sirkert utca – Kozma utca (a Meténg utcáig)

Újhegy: Maglódi út (a Sibrik Miklós úttól) – a X. és XVIII. kerület közigazgatási határa (Felsőcsatári út – Hangár utca – Gyula utca – Gyömrői út – XVIII. ker.) – a MÁV szolnoki vonala – Sibrik Miklós út (a Maglódi útig)

Kúttó: A MÁV szolnoki vonala (a Száva utcától) – a MÁV lajosmizsei vonala – a Ferihegyi repülőtérre vezető út – Üllői út – Száva utca (a MÁV szolnoki vonaláig)

² A lehatárolás az IVS-ben foglaltak szerint a Fővárosi Közgyűlés 1992. (VII.15.) 552. számú határozata alapján történt.

1. ábra Városrészek Kőbányán

Forrás: IVS, 2010.

E vizsgálat céljait tekintve ezek a területi egységek túlságosan nagyléptékűek. Ezért a kerület területét történeti, funkcionális és társadalmi státus-különbségek alapján - a különböző kisebb-nagyobb szegregátumokat, a potenciális fejlesztési területeket, a jelentősebb lakóparkokat is figyelembe véve - 82 területi egységre bontottuk. A szociális ellátás és a népesség adatait ezekre az egységekre aggregáltuk térinformatikai eljárásokkal, és a későbbiekben bemutatásra kerülő térképeken az így keletkezett területi különbségeket elemezzük.

Kőbánya társadalmi-demográfiai viszonyainak részletes leírására - és a különböző státusú területek részletesebb elemzésére - itt nem vállalkozhatunk. Az adatok egyrésze ehhez igen régi, hiszen az előző népszámlálás óta 10 év telt el, másrészt az IVS-ben megtalálhatók az önkormányzat adatai által feltérképezett szegregált, vagy a szegregáció veszélyeivel küzdő területek. Jelenleg csak a szociális problémák szempontjait előtérbe helyezve vizsgáljuk a kerület térbeli-társadalmi szerkezetének bizonyos vonatkozásait.

A kerület térbeli szerkezetéből fakadó egyik legnagyobb probléma a mozaikszerűség. Egyrészt az egyes lakóterületeket gyakran vágják el a környezetüktől, illetve más

lakóterületektől vasútvonalak vagy még működő, esetleg felhagyott ipari területek. Ezeken belül is vannak kedvezőtlenebb és kevésbé kedvezőtlen helyzetben lévő részek. Az olyan lakónegyedek, háztömbök, családi házak, amelyek vasútvonalak közé ékelődnek, vagy iparterületek szélein helyezkednek el általában nem csak fizikai vagy társadalmi szempontból rosszabb helyzetűek, de a megközelíthetőségük, illetve a szociális rendszer szempontjából elérhetőségük is nehezebb, és jelentős erőfeszítést kíván a rendszerben dolgozóktól.

1.2.2. Lakossági survey

A kérdőíves vizsgálat legfőbb célja az érintettek – az ellátórendszerben résztvevő idős emberek és gyermekes családok – véleményének feltárása volt.

Ennek során a következő kérdésekre kerestük a választ:

- Mit gondolnak a szolgáltatásokat igénybevevők az ellátórendszerről?
- Hogyan működnek a szolgáltatások, mennyire elégedettek ezzel a rendszerrel az igénybevevők?
- Milyen változtatási lehetőségek merülnek fel?

A lakossági vélemények segítséget nyújthatnak az önkormányzat számára a szolgáltatások fejlesztési irányainak meghatározásában.

1.2.2.1. A minta

A kérdőíves megkérdezés két rész-sokaságot célozott meg: a gyerekes családokat, illetve az idős embereket. Mindkét esetben azok a kerületi lakosok képezik az alapsokaságot, akik a szociális segélyezés valamilyen formájában részesültek. Tehát adataink nem a kerületben lakókról szólnak általában, hanem azoknak az idős, illetve gyerekes családoknak a helyzetéről és véleményeiről, akik kapcsolatba kerültek a szociális ellátórendszer különféle formáival.

A két mintát a kerületi hivatali adatbázisokból egyszerű véletlen kiválasztással készítettük el. Egyrészt a segélyezettek között a 65 éves és idősebbek, másrészt a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesültek voltak az alapsokaság tagjai; a megfelelő számú megkérdezendőt közülük választottuk úgy, hogy mindenkinek egyforma esélye volt a mintába-kerülésre. Végül a 250-250 kérdőívet kérdezőbiztosok segítségével kérdeztettük le a kiválasztott családoknál.

1.2.2.2. Interjúk

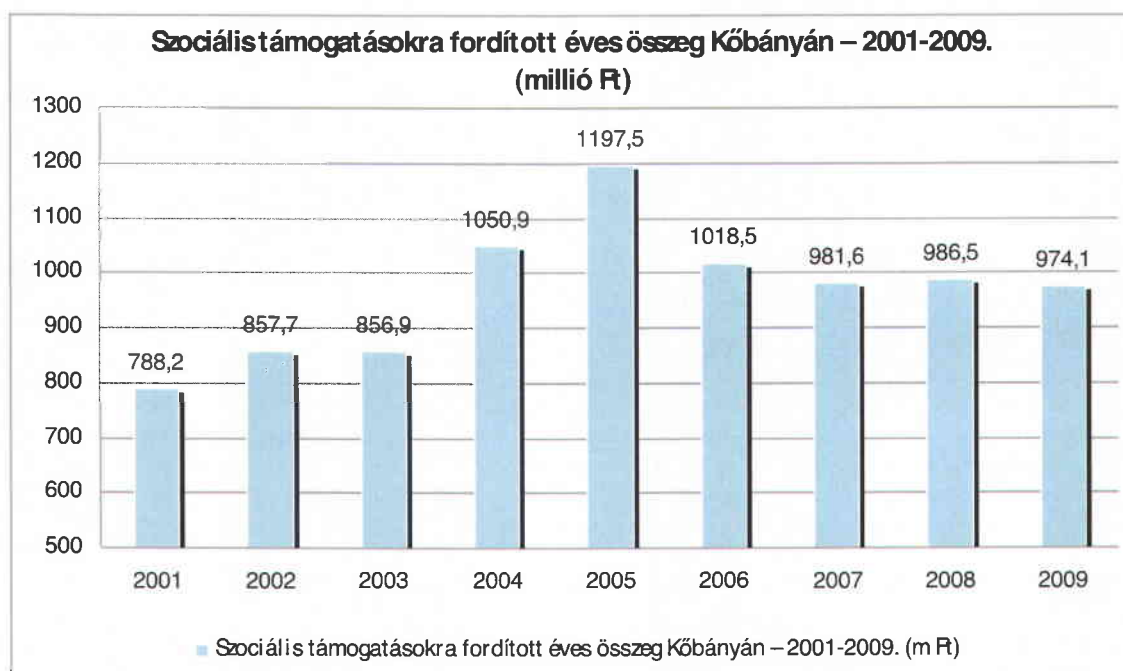
Kíváncsiak voltunk a kulcsszereplők véleményére is, melyet interjúk, beszélgetések során ismertünk meg. A kulcsszereplők közé egyrészt az intézményi rendszer irányítói és dolgozói tartoznak, másrészt olyan "civiltek", akik valamilyen módon már kapcsolódtak az intézményi rendszerhez.

2. Néhány szociális probléma térbeli eloszlása

A kerületi segélyezési rendszer részletes vizsgálata nem tartozott feladataink közé, ám a kijelölt célcsoportok, a gyermekes családok és az idős emberek egzisztenciális biztonsága, életminősége szempontjából alapvető jelentőségű, ezért legalább vázlatos áttekintése megkerülhetetlen e tanulmányban.

Az önkormányzat a X. kerület Kőbánya Integrált Városfejlesztési Stratégiáját 2010 elején vizsgálta felül. Ebbe néhány, a szociális ellátásra vonatkozó 2009-es adat is bekerült.

Megfelelő országos vagy budapesti adatok híján lehetetlen megmondani, hogy a Kőbányán pénzbeli támogatásokra fordított összegek soknak, átlagosnak vagy kevésnek számítanak-e. Az adatok értékelését nehezíti az is, hogy eltérő kiterjedtségű és mélységű szegénységet kellene a támogatásoknak enyhíteniük. Ráadásul a szociális törvény gyakori változásai az évenkénti összevetést is torzítják.

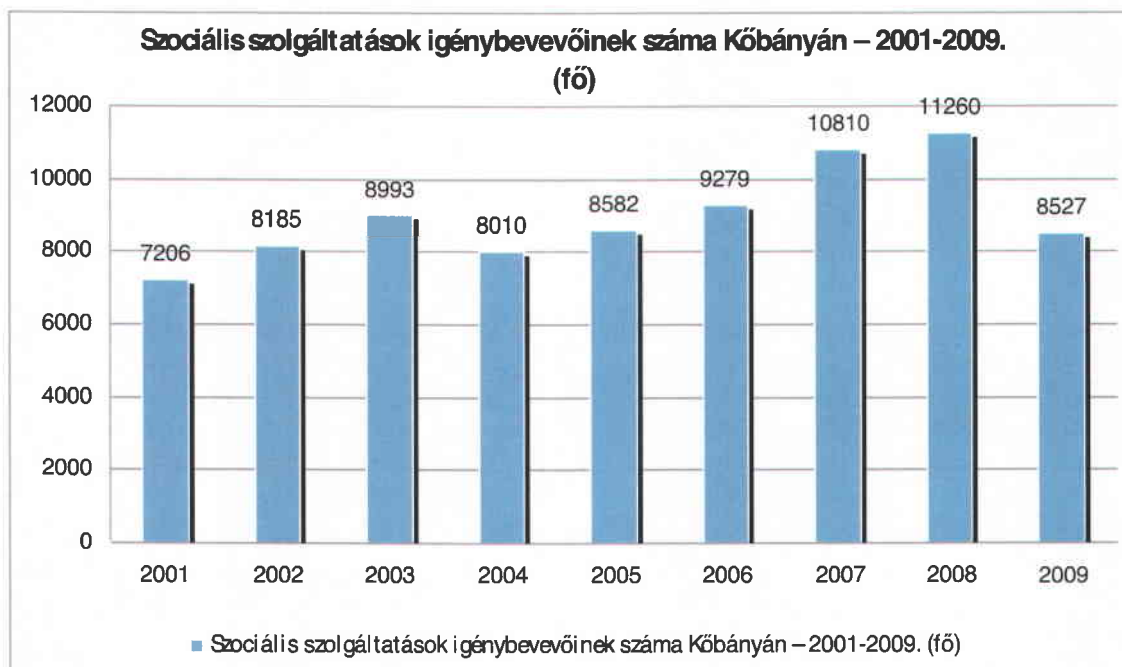
Forrás: IVS, 2010. 34. oldal 41. ábra

Az mindenesetre megállapítható a kerület 2009-es szociális rendeletéből, hogy az önkormányzat nem csupán a “kötelező” támogatásokat nyújtotta rászoruló polgárai számára, hanem a méltányosságból adhatókat is: a helyi lakásfenntartási támogatást, a méltányossági ápolási díjat, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatást valamint a közgyógyellátást. Természetben nyújtott szociális ellátásként juthattak egyes kőbányai idős lakosok üdülési lehetőséghez, illetve karácsonyi ajándécsomaghoz, vásárlási utalványhoz.

A szociális támogatásokra fordított összeg a legmagasabb 2005-ben volt; az utóbbi három évben nagyjából azonos szinten maradt.

A folyamatosan folyósítható segélyfajták közül 2009-ben a legtöbb segélyezési “esemény” (1932 db.) a lakásfenntartási támogatást érintette, de felülmúlta ezt a két rendkívüli támogatási forma az átmeneti segély (4393) és a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás (4136) a maga sokszoros esetszámával. Mindez azt jelzi, hogy Kőbányán, akárcsak bárhol másutt az országban, a jelenlegi segélyezési rendszer rendszeres jövedelempótló illetve kiegészítő támogatási formái nem alkalmasak a minimális szintű szociális biztonság megteremtésére a szegénységben élő lakosság számára. Az átmeneti vagy krízis segély illetve

a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás nevében hordozza eredeti célját: alkalmankénti segítséget nyújtani váratlan krízis helyzetek elhárítására. A magas előfordulási gyakoriság arra utal, a krízishelyzetek Kőbányán is sokak életében állandósultak.

Forrás: IVS, 2010. 35. oldal 42. ábra

A szociális szolgáltatásokat igénybe vevők számának változása egy kissé eltérő tendenciát mutat: 2001-2003 között növekedett, majd 2004-ben kissé visszaesett, és 2005-2008 között ismét erősen növekedésnek indult, és elérte a 11260 főt. Ehhez képest a 2009-es érték, a gazdasági válság ellenére, jelentősen alacsonyabb, 8527 fő.

A segélyezés és bizonyos szociális szolgáltatások térbeli eloszlásait vizsgálva, a két dimenzió (szociális ellátások és térbeliség) együttes tendenciái, az egyes jelenségek térképei közötti különbségek lehetőséget adnak arra, hogy pontosabban megértsük a szociális problémák dinamikáját, és kiindulásul szolgálhatnak ahhoz is, hogy a kezelésükre rendelkezésre álló rendszert átgondolhassuk.

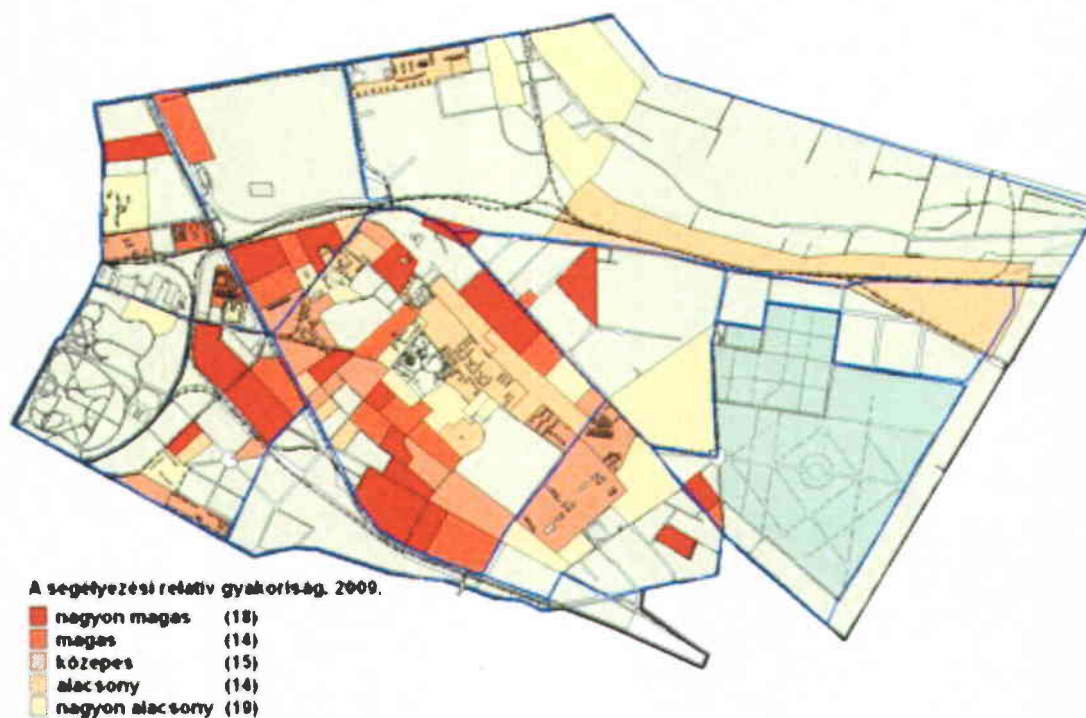
A következő két térkép³ közül az első azt mutatja, hogy az összes segélyezési esemény hogyan aránylik az egyes területeken lakók számához; a második térképen pedig azt láthatjuk, hogy a Családsegítő Szolgálat által gondozottak aránya hogyan alakul az egyes területi egységekben.⁴ Mindkét esetben azt vizsgáljuk, hogy a szociálpolitikai beavatkozások a népesség arányában mennyire “gyakorik” voltak.

A segélyezési térképen jól látható, hogy a kerület hagyományosan alacsony státusú részeit ez a mutató pontosan megjelöli: a lakosság számához képest legtöbbször a Hős utcai telepen, a Bihari úton kellett beavatkozni. Tükröződik a térképen a Szállás utca környékének súlyosan problematikus státusa, vagy a temető melletti, a BV épületek közötti elhanyagolt területek (pl. a Korányi Frigyes utcánál, vagy kicsit délebbre a Gumigyár u- Serpenyő u. környékén), illetve azon nehéz, megoldatlan helyzetű részeké, amelyek a részben működő, részben elhagyott ipari területek közé ágyazódnak, például a Gyömrői út és a vasút közötti részen, a régi porcelán-gyári házakban a Tárna u. Környékén, a vasút Keresztúri út melletti oldalán fekvő, a régi MÁV-kolónia területén. Minden jel szerint ezeken a területeken koncentrálódik a kerület leginkább súlyos helyzetű, szegénységben élő népessége. Talán kissé meglepőbb, hogy a kerület e mutatók szerint legrosszabb helyzetű részei között szerepel a két vasútvonal, illetve a Körösi Csoma Sándor u. közötti terület szinte teljes nem-lakótelepi része annak ellenére, hogy az épülő lakóparki terület már “emeli” kissé a körzet státusát. Figyelemreméltó, hogy a két Pongrác telep az eggyel kevésbé nehéz helyzetet jelző kategóriába került - valószínűleg itt a tradicionális közösség bizonyos mértékben védelmet nyújthat a szélsőséges lecsúszással szemben.

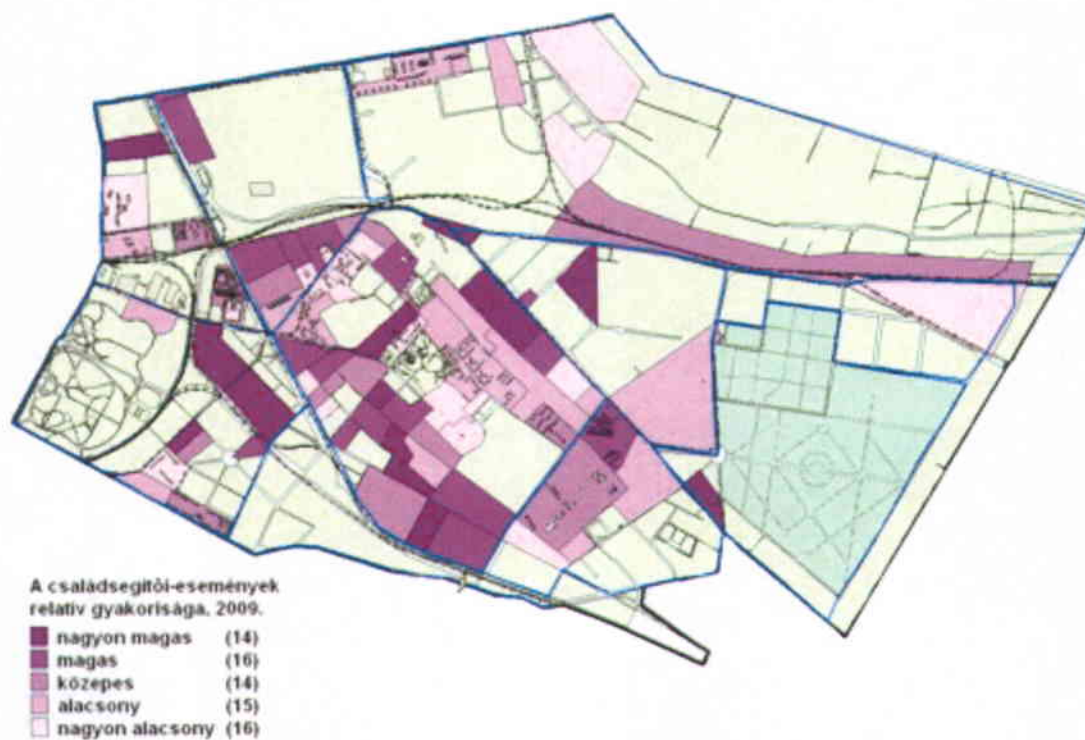
³ A térképek jelmagyarázatában a zárójelben lévő szám az adott csoporthoz tartozó területegységek számát mutatja.

⁴ Térképeinket az egyes területi egységekre jutó segélyek, gondozottak, stb. számát az itt lakók számához viszonyítottuk. Az így kapott “relatív gyakoriság” azt mutatja, hogy az ott lakók számához képest hol került sor viszonylag sok vagy viszonylag kevés szociálpolitikai beavatkozásra.

1. térkép. A segélyezés relatív gyakorisága 2009-ben.

2. térkép. A családsegítő beavatkozásainak relatív megoszlása, 2009.

Térképeink “természetesen” jelzik a kerület legmagasabb státusú környékeit is. Így pl. a Hungária krt. mellett a HM lakótelep ma is őrzi kedvező helyzetét, hasonlóan a Nagycsöttelep határában fekvő felsőrákosi családi-házassági területekhez, melyek nagyrészt a hetvenes-nyolcvanas években stabilizálódtak. Kedvező helyzetűek az Óhegy-park környéki régi villákkal beépült területek maradványai és az utóbbi években épült lakóparkok, mint a Rózsakert, a Gergely utcai, a Taraliget, vagy akár a Somfa utcai. Ezekben a városrészekben a lakók számát is figyelembe véve a legkritikábban volt szükség arra, hogy különféle segélyekkel segítsenek a rászorulókon.

A térképek egyebek között azt is mutatják, hogy a kőbányai lakótelepek között is számottevő státus-különbségek mutatkoznak. A Harmat utcai lakótelep és a Gyakorló utcai lakótelepi rész egyaránt lényegesen jobb helyzetű, mint az Újhegyi lakótelep vagy a Liget tér környéki lakótelepi körzetek. De viszonylag kisebb státus-különbségek is érzékelhetők a térképeken: így pl. jól látható az is, hogy a Salgótarjáni úti MÁV-telep (ha nem is sokkal) de magasabb státusú a városszerkezetiileg hasonló helyzetű Pongrác-telepeknél.

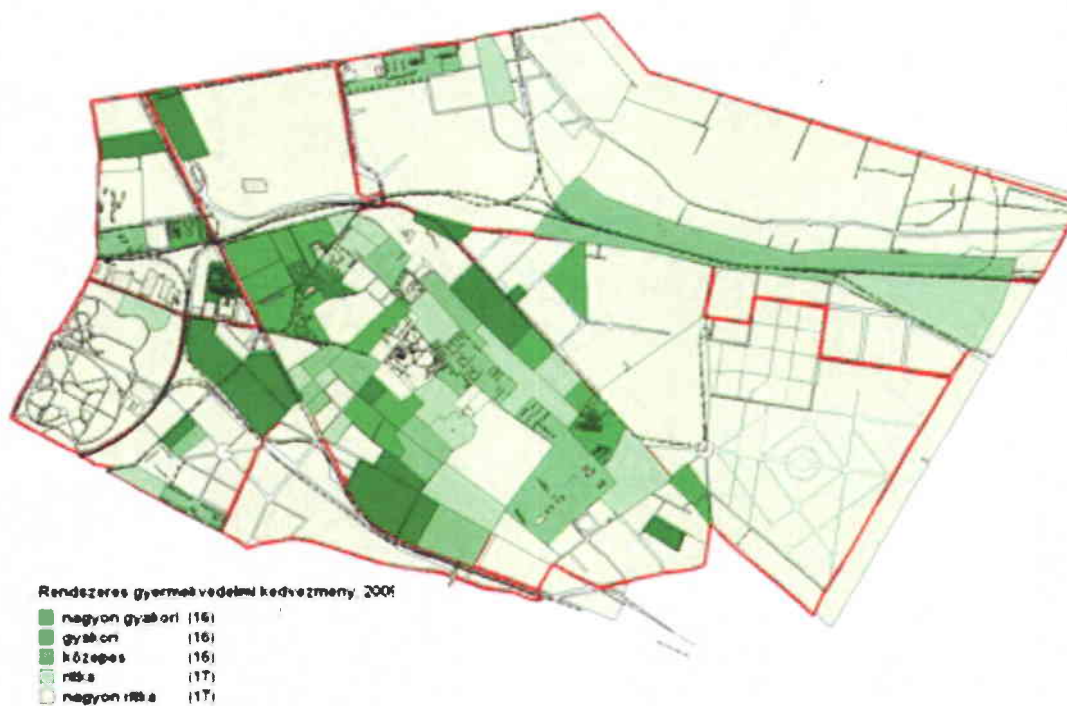
Ha a Családsegítő Szolgálat esetenaplóiban szereplő gondozottak lakóhelyeinek térbeli eloszlását (3. térkép) összevetjük a segélyezett adatok fenti eloszlásával, viszonylag hasonló képet kapunk. A két térkép ugyan egymást erősítve mutatja, hogy melyek a kerület eltérő státusú övezetei, de érdemes a különbségekre is felhívni a figyelmet. Ezek között talán az a leginkább érdekes, hogy a Sibrik telep a Családsegítő Szolgálat szempontjából határozottan különbözik a szomszédos Újhegyi lakóteleptől, relatíve jóval több családot kell gondozniuk, míg a segélyezési helyzetet ábrázoló térképen a két terület jobban hasonlít egymáshoz. Ez bizonyos értelemben arra utalhat, hogy a területileg közel fekvő Családsegítő Szolgálat pontosabban érzékeli a környezetében lévő státus-különbségeket, és talán az adatok éppen rugalmasabb alkalmazkodásának illusztrációját is jelenthetik. (Természetesen a családsegítő szemszögéből nézve az Újhegyi lakótelep mérete a döntő: azt is mondhatjuk, hogy eseteik mintegy ötöde innen kerül ki, ami némileg meghaladja a lakótelep kerületi népességén belül megfigyelhető arányát. Vagyis, a Családsegítő Szolgálat gondozottai között az Újhegyi lakótelep akkor is a legnagyobb területi feladatként jelenik meg, ha máshonnan a lakók számához viszonyítva gyakrabban is érkeznek az ügyfelek.)

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt igénybevevők és a gyermekjóléti szolgálat kliensei lakóhelyeinek vizsgálata (4. térkép) tovább finomíthatja azt a képet, amit a kerület szociális problémáinak térbeli eloszlásáról a fentiekben megalkottunk. A 3. és 4. számú térkép⁵ bizonyos értelemben a gyemekszegénység területi eloszlásának tükréként is értelmezhető.

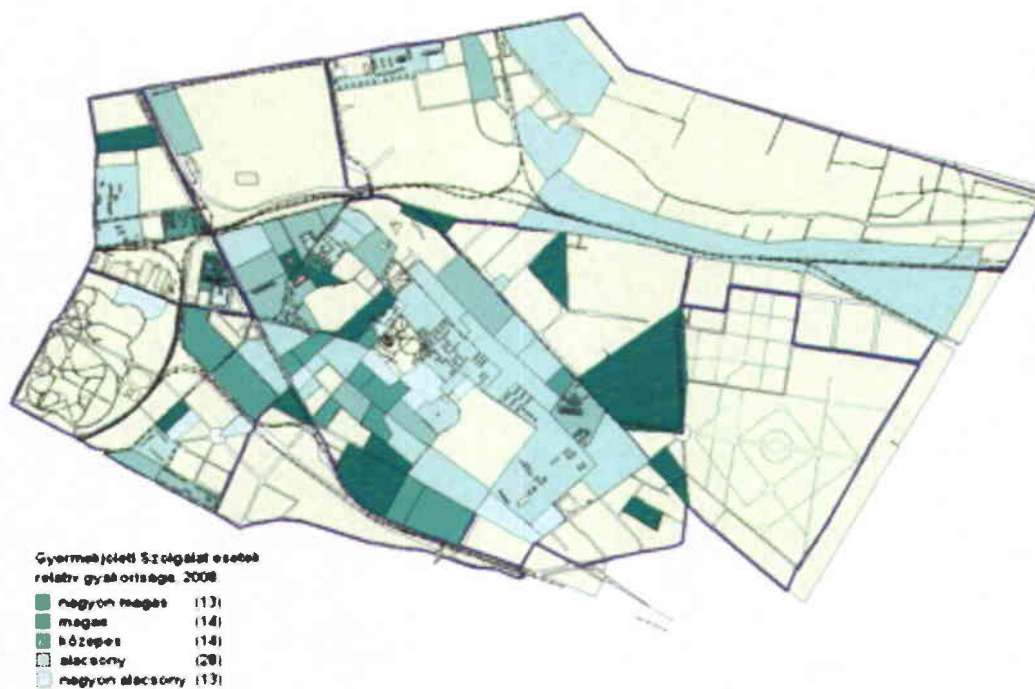
Ezek a térképek is főként azt mutatják, hogy a gyermek-szegénységgel kapcsolatos beavatkozások döntően a kerület legproblematisabb részein koncentrálódnak. Akárcsak a korábbi két térkép, ezek is azt jelzik, hogy a Hős u. és a Bihari út ebben a vonatkozásban is kritikus területnek tekintendő. Hasonló a Porcelán-házak, vagy a BV-lakótelep helyzete is - a gyermekjóléti szolgálatnak itt is a lakosság számához viszonyítva sokkal többször kell intézkednie, mint a kerület más övezeteiben. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény területi eloszlását megjelenítő térképéhez képest viszonylag kevés helyen van lényeges eltolódás. Részletesebb elemzést igényelhet például, mi az oka annak, hogy a Hatházban élők aránylag gyakran jutnak rendszeres gyermekvédelmi kedvezményhez, míg gyermekjóléti beavatkozásokra viszonylag ritkán van szükség. Fordítva: a körvasúttól keletre eső felsőórakosi családi házas környéken gyermekvédelmi kedvezményt csak viszonylag ritkán állapítanak meg, (ez egybeesik a terület általános társadalmi státusára vonatkozó ismereteinkkel), viszont a gyermekjóléti szolgálat beavatkozására ehhez képest némileg sűrűbben volt szükséges. Hasonló a helyzet a vasút és a Keresztúri út közötti területen is, egy fokozattal "magasabb" probléma-szint mellett itt is azt látjuk, hogy a gyermekjóléti szolgálat aránylag gyakori beavatkozásainak speciális okai lehettek.

⁵ A térképek jelmagyarázatában a zárójelben lévő szám az adott csoporthoz tartozó területegységek számát mutatja.

3. térkép. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény relatív megoszlása, 2009.

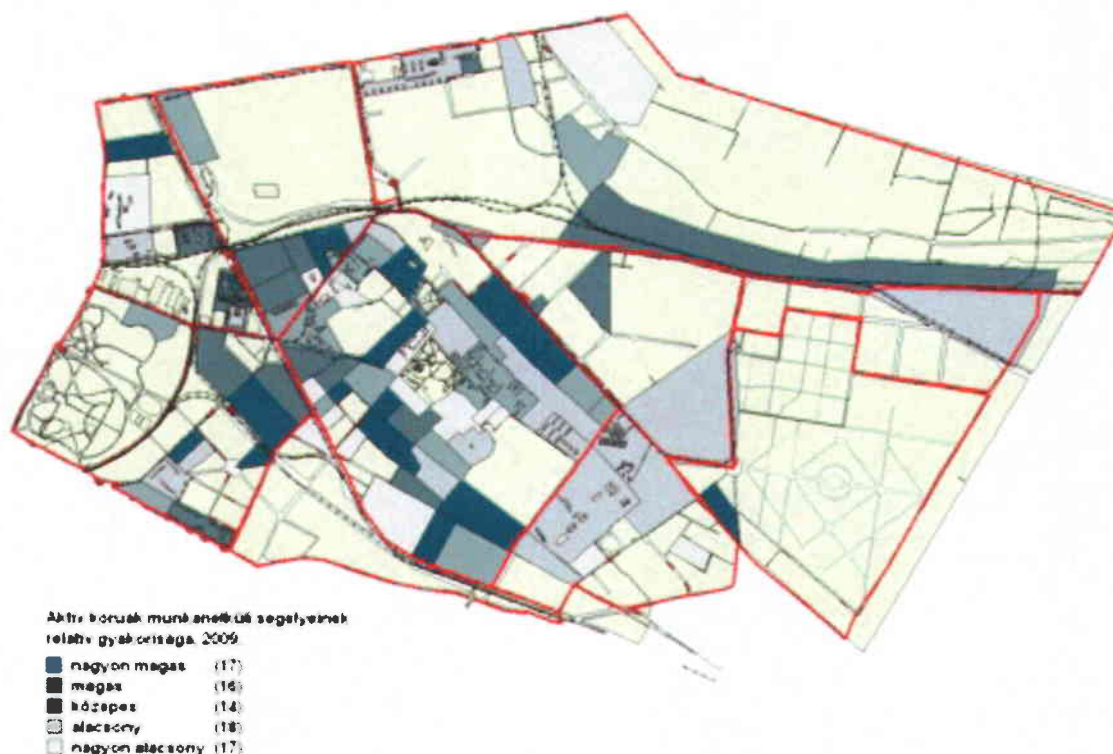

4. térkép A Gyermekjóléti Szolgálat beavatkozásainak relatív megoszlása, 2009.

Az 5. számú térképen röviden bemutatjuk a társadalmi problémáknak egy másik - a korábbiaktól nem független, de mégis eltérő jellegű, és ezért nyilván kezelésben is némileg más követelményeket támaztó - szeletét.

5. térkép. Az aktív korúak munkanélküli segélyeinek relatív gyakorisága, 2009.

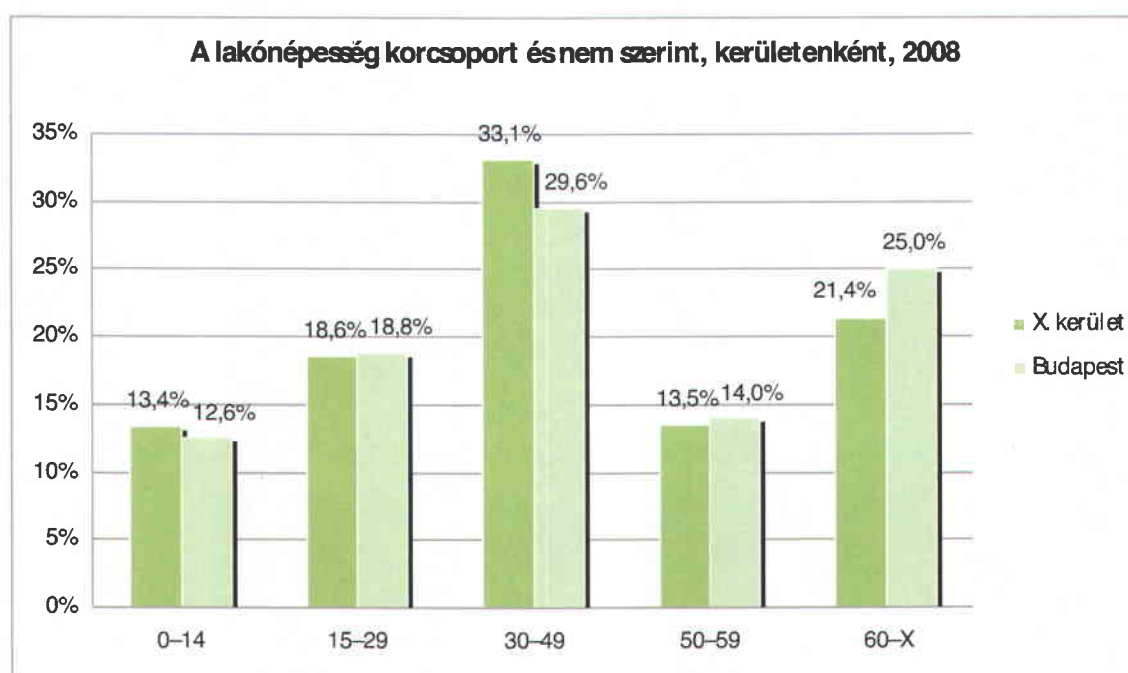

Ezen a térképen is kirajzolódnak a korábban is említett krízis-kockázati területek, a Hős utca és a Bihari utca, vagy a BV- telepek. Az is jól látszik, hogy a városközpont Kőrösi Csoma út és a két vasútvonal közötti teljes nem-lakótelepi övezete - különösen a Bánya utca és a Harmat utca közötti rész - még a kerület azon részei közé tartozott, ahol a lakók között feltűnően sokan kerültek a krónikus munkanélküliség veszélyes közelségébe. Figyelemreméltó, hogy ebben a vonatkozásban a Szállás utca környékének lakóterületei, valamint az Óhegy paktól délre, az Alkér és a Kőér utcák közötti tömbök jelentős része ebben a vonatkozásban is a szociális ellátó rendszer kiemelt figyelmére szorulhat. Hasonlóan fontos lehet az is, hogy a Hatház, valamint mind a két Pongrác telep azon a határon van, ami a szociális problémák koncentrációjának jelentős kockázatát jelenti. (További térképek a mellékletben találhatóak.)

Összességében Kőbánya szokásosnál némileg részletesebb felbontású, a társadalmi problémák egy részét körvonalazó szociális térképei a kerület viszonylag egyértelmű térbeli-társadalmi szerkezetét mutatják, jelezve azokat a területeket, ahol a szociális beavatkozás fokozott igényeket (és terheket, megoldandó feladatokat) jelent. Ugyanakkor az is látható, hogy az alapvető tendenciák mellett egyes dimenziókban némileg eltérő tendenciák érvényesülnek, így adott esetben az intézményi válaszokban is esetenként eltérő jellegű megoldásokra lehet szükség.

3. Gyermekes családok

A gyermekek (0-14 évesek) aránya Kőbányán 2007-ben és 2008-ban nem tért el a budapesti átlagos értéktől. Sajnos 2009-re, illetve 2010-re nem állnak rendelkezésre fővárosi adatok. A 10. kerületi nyilvántartás adatai alapján a 0-14 éves népesség arányában enyhe emelkedés látható, és ez valószínűleg fővárosi szinten is tapasztalható lesz.

A Hablicsek-Földházi-Melegy szerzők által készített tanulmány szerint⁶ 2006 és 2021 között a kerület népessége növekedni fog. Ezen belül minden, a gyermekes családok szempontjából figyelembe veendő korosztály aránya 2021-re eltérő intenzitással, de emelkedni fog:

- 0-2 évesek 5%-kal
- 3-5 évesek 22%-kal
- 6-9 évesek 40%-kal

⁶ Hablicsek-Földházi-Melegy „Kőbánya lakónépességének egyeztetett előszámítása, különös tekintettel a közoktatásban részt vevő korosztályokra”, 2007 In: Budapest Főváros Kőbányai Önkormányzat Közoktatási Fejlesztési Terv, 2010-2016.

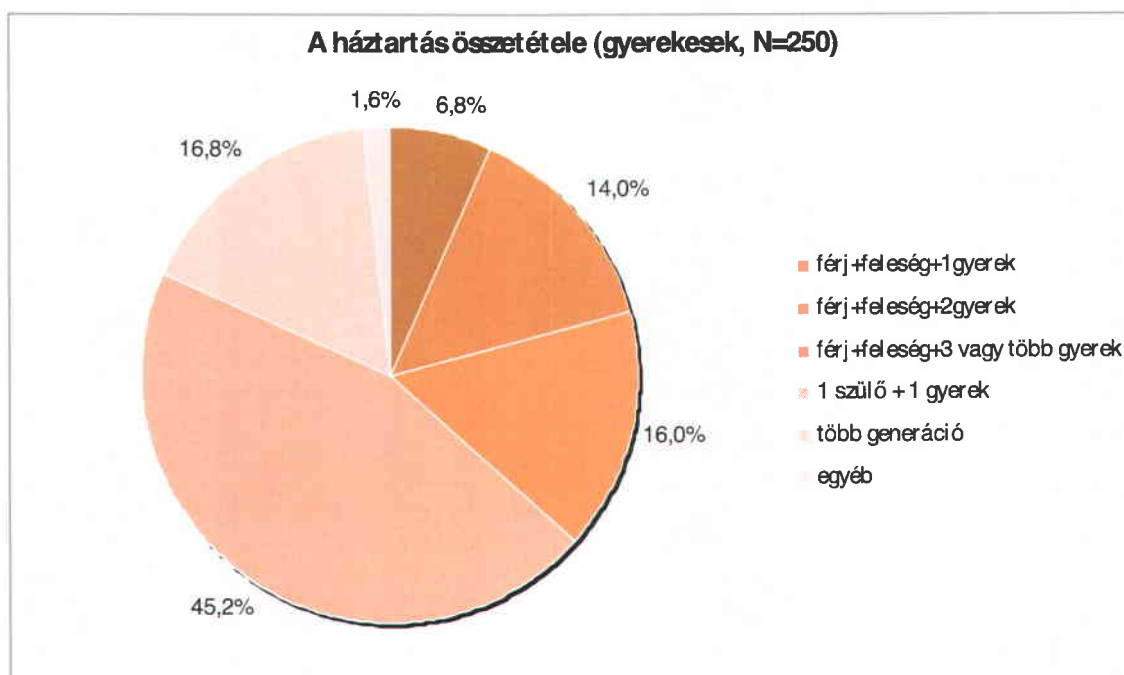
- 10-13 évesek 26%-kal
- 14-18 évesek 10%-kal

3.1. Gyermekszegénység Kőbányán

A gyermekes családok jövedelmi helyzetéről, és arról, hogy ez miként viszonyul a budapesti átlaghoz nincs adatunk.

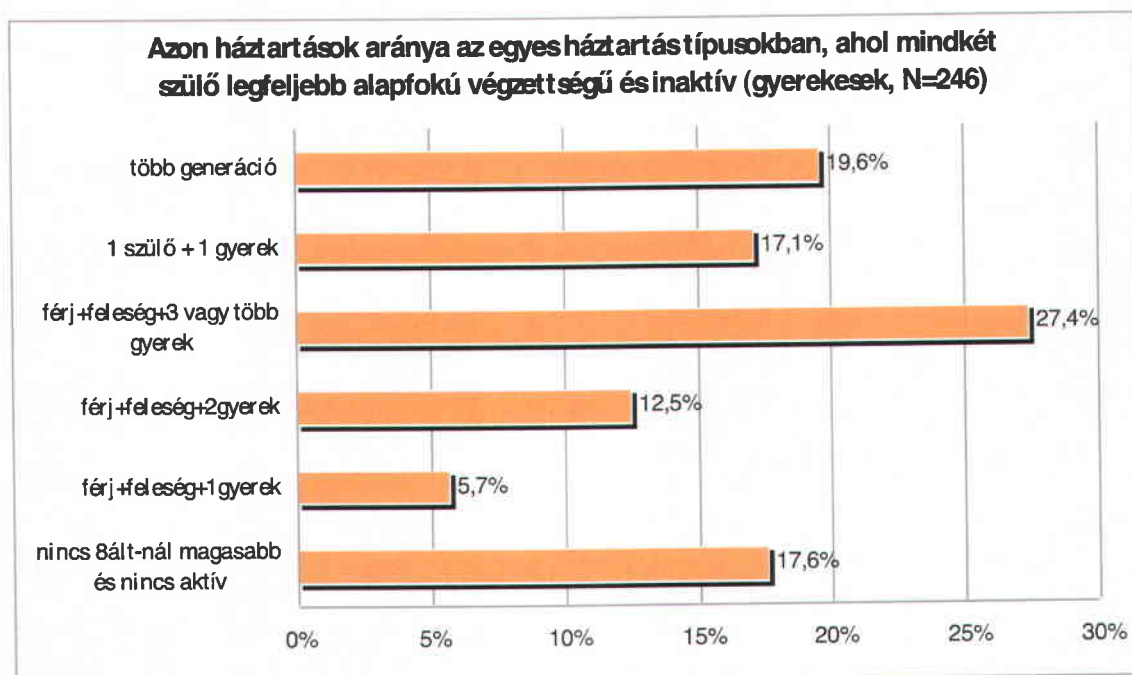
Kőbányán 2009-ben 1596 gyermeket, a 2010-ben 0-24 évesek 19,5%-át részesítették rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben. Országosan a 10 ezer 0-24 éves lakosra juott támogatott 1751 fő, Budapesten 639 fő, Kőbányán 955 fő, vagyis Kőbányán magasabb a szegénységben élő gyermekek aránya a fővárosi átlagos értéknél.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők kérdőíves adatai azt mutatják, hogy a kőbányai szegénység okai megegyeznek az országos tendenciákkal: előidézheti az alacsony iskolai végzettség, az aktív kereső hiánya a háztartásban és a család demográfiai jellemzői is az egyszülős és sokgyerekes családok esetében.

A gyermekes szegények egyik háztartás típusában két szülő három vagy több gyermeket nevel, arányuk a mintában 16%; a másik típus, a háztartások csaknem fele (45,2%) egyszülős család és a harmadik csoportot a más szerkezetű családok alkotják.

A mintába került egy szülő-gyermekes háztartások 27,4%-a olyan, ahol a szülő legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik, és inaktív. A 3 vagy több gyermekes két felnőtt (férj-feleség) szerkezetű családok esetében 12,5% olyat találtunk, ahol egyiküknek sincs alapfokúnál magasabb végzettsége és mindkét szülő inaktív. A mintába került háztartások mindegyike szegény, hiszen segélyben részesül. Szembeötlő a két szegény család típus jellemzőinek eltérése: a sokgyerekes családok valamivel magasabb státusból csúsztak a szegénységbe (dolgozó szegények és van legalább középfokú végzettségű felnőtt családtag), míg az egyszülős háztartásokban a felnőtt alacsony iskolai végzettségű és nincs jelen a munkaerőpiacon sem.

A Gyermekjóléti Központ ügyfeleinek is több mint egyharmada gyermekét egyedül nevelő családokból kerül ki.

Kőbányán egyértelműen az egyszülős családok alkotják a szegények legveszélyeztetettebb csoportját. A támogatások és szolgáltatások tervezésénél prioritást szükséges kapniuk, elsősorban a gyermekintézmények férőhelyeinek elosztásakor, hogy a szülőknek legyen esélye munkát vállalni, s a gyermek fejlesztő közegbe kerüljön.

Egy másik forrás lehet a szegénység kiterjedtségének és mélységének becslésére a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma. Az IVS szerint 2009-ben összesen 2617 hátrányos helyzetű óvodás és iskolás élt⁷ közülük 653 gyerek volt halmozottan hátrányos helyzetű.⁸ Igaz a tanulmány azt is megállapítja ugyanitt, hogy az önkormányzatnak nincs információja az óvodába be nem iratott gyerekek helyzetéről valamint arról sem, hogy valójában hány 3. életévét elért gyerek nem jár óvodába.

A harmadik forrás a veszélyeztetett gyerekek száma lehet. Az IVS adatai szerint 1693 veszélyeztetett kiskorút tartottak nyilván, 52%-ukat az anyagiak, 17%-ukat magatartási problémák miatt. Ez nagyjából megegyezik az országos adatokkal, ugyan azok 2007-esek: csak Kőbányán a magatartási problémák miatt veszélyeztetettnek minősített gyerekek aránya valamivel alacsonyabb (Budapest: anyagi okból 51%, magatartás miatt 21%).⁹ Rájuk, nyilvánvalóan, kitüntetett figyelmet kell fordítania az önkormányzatnak és a segítő szolgáltatásoknak.

⁷ IVS 145-146.old.

⁸ IVS 143. old.

⁹ Gyermekvédelmi Statisztikai Tájékoztató 2007. Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Budapest, 2009.

3.2. Lakhatás

A kérdőívből pontosabb információkat szerezhetünk a szegénység mélységéről, a családok és gyerekek nehézségeiről.

A mai szegénység vizsgálatokban nem egyszerűen jövedelmi adatokkal számolnak, hanem az anyagi depriváció jellemzésére használják a háztartás fogyasztásának jellemzőit, a többszörös hátrányok leírására pedig az olyan tevékenységekhez hozzáférés lehetőségét, amelyek a társadalomban átlagosnak, szokásszerűnek minősülnek.

Az érintett gyermekes családok 45,2%-a tulajdonosa lakásának, 48% önkormányzati bérlakás, 2,4% (6 család) magánszemélytől bérelt lakásban lakik és 3,2% (8 család) szivességi lakáshasználó. A gyermekes családoknak csupán 42%-a nem akar elköltözni jelenlegi otthonából, a többiek igen, bár a megkérdezettek 50%-a azt válaszolta, szeretne elköltözni, de nincs lehetősége rá. E magas elköltözési szándék a lakhatás finanszírozási gondokkal küzködő családok térbeli sűrűsödésének ismeretében nem meglepő.

A költözési szándék okait nem tudtuk firtatni a kérdőív korlátozott terjedelme miatt, de sok minden szerepet játszhat benne. A kis lakásméret, a „rossz környezet”, a komfortfokozat és persze a fenntartási költségek is. Kérdőíves válaszaiban a családok 59,2%-a jelezte, hogy az elmúlt évben nem jutott elég pénze a lakás rezsiköltségeinek fedezésére, azaz hosszabb-rövidebb időre díjhátralékosokká váltak.

Az utóbbi egy-két évben már nincs lineáris összefüggés a lakáshelyzet és a fizetési képesség között. Az ingatlanpiaci boom alatt ugyanis több alsóközép-, illetve középosztályi család is olyan mértékű hitelt vett fel, amelyet a mai megváltozott körülmények között nehezen vagy egyre nehezebben tud fizetni. Talán már tavasszal ők is megjelenhetnek / megjelennek az ellátórendszerben a díjhátralékosok között.

Kőbányán két olyan lakóhely is létezik, ahol a veszélyeztetettek nagy számban élnek. Az egyik a számos lakótelep, a másik pedig az elmúlt néhány évben épült lakóparkok sora. Az ide 2007 után beköltözők jelentős része tartozik a hitelfelvevők közé. Ha végzünk egy gyors kalkulációt az egyik vezető piaci hitelintézet korábbi hitelezési feltételei szerint, akkor kiderül, hogy 10 millió Ft deviza alapú ingatlanfedezetű, 35 év alatt visszafizetendő hitel mekkora havi részletet jelent. A 77-80.000 Ft közötti összeg már jelentős teher és többé-kevésbé egy életre adósságba 'sodorja' a családot. Erre még ráakódik a rezsi, ami a lakóparkok egy részében nem kisebb, mint a panelekben, köszönhetően a – bár még oly minimális – szolgáltatások költségeinek is. Úgy tűnik, mintha ebben az esetben egy, a privatizáció utáni helyzethez hasonló lenne kialakulóban. Akkor sokan anyagi erejüket meghaladóan vettek fel kölcsönt a lakások megvásárlásához. Most ugyanennek vagyunk tanúi, amikor fiatal házaspárok, vagy családok, néha saját anyagi erő nélkül vesznek fel hosszú évtizedekre milliárdokat, s a visszafizetés esélyét a mostani körülmények között nem lehet biztosan látni. Ráadásul igen szorult helyzetbe kerül az a fiatal pár, amelyik 10 millió Ft körüli lakást vett, és ehhez hosszú évekre nagy havi részletet vállalt. Néhány év múlva ugyanis ki fog derülni, hogy a megvásárolt lakás kicsi (ennyi pénzért 28-30 m²-es lakást lehet venni), továbbmozdulni viszont csak még nagyobb anyagi áldozattal, és valószínűleg eggyel rosszabb lakástípusba lehet. Nincs kizárva, hogy néhányan közülük, akik váltani lesznek képesek, a végén a paneles lakótelepek nagyobb lakásaiban fognak kikötni. Ez azonban helyzetüket nem biztos, hogy jelentősen enyhíti, hiszen a díjhátralékosság a lakáspiacnak erre a szegmensére is jellemző, különösen azon lakótelepi társasházakban, ahol akár több százan is élnek. Itt várhatóan szintén nehéz lesz a következő években a díjhátralékosságot kezelni. Tapasztalataink szerint a közös költség befizetésével is gyakran vannak problémák, és igen gyakorlott közös képviselőnek kell annak lennie, aki maradéktalanul és viszonylag gyorsan képes behajtani az elmaradásokat. Ha ehhez még hozzájön a fűtés költsége is, és néhány lakó több hónapra elmarad a fizetéssel, ami hiányt a társasház nem tudja pótolni, könnyen előfordulhat, hogy a gáz- vagy távfűtőművek ténylegesen lekapcsolja a fűtést. Ilyen ok miatt telente több társasház kerül kilátástalan helyzetbe. Ezekben az esetekben csak az önkormányzat segíthet, amire a közeljövőben valószínűleg fokozottabban fel kell készülni.

Az is feladatot adhat az önkormányzatnak, hogy lesznek olyan lakók, akiknek tartozásai olyan mértéket öltenek, hogy a hatóságok vagy a hitelező bankok a kilakoltatás mellett fognak dönteni. Ez pedig a családot kilátástalan helyzetbe fogja sodorni. A felhalmozódott tartozások mellett az adós, ha akarna, sem tudna már kitörni rossz helyzetéből, még azzal sem, ha lakását önmaga értékesítené. Hiszen egy hitellel és/vagy díjhátralékkal terhelt lakás esetében az eladásból befolyt összegből a hitelek, és tartozások után nem maradna annyi, amennyiből egy másik lakást lehetne vásárolni. Az önkormányzatnak tehát ezen a téren két feladata is lehetne. Egyrészt ezeknek a családoknak segítséget kell nyújtani a piaci alapú hitellel vett lakásuk értékesítésénél és másik lakás vásárlásánál, illetve az önkormányzati bérlakások rendszerét is át lehet úgy alakítani, hogy az segítse a bajba kerültek lakáskérdésének megoldását – akár átmeneti, akár állandó jelleggel.

Érdemes lenne felmérni, hogy hány százalék lehet a lakótelepi, lakóparki és egyéb lakásban élők között a „veszélyeztetett” hitelesek aránya. Stratégiát kellene kidolgozni, hogy miként lehet ezeket a családokat segíteni abban, hogy helyzetükön változtatni tudjanak – itt a családsegítő munkatársainak jutna jelentős szerep.

E mellett az önkormányzatnak végig kell gondolnia, hogy önkormányzati bérlakások létesítésével, vásárlásával tudná-e a helyzetet kezelni.

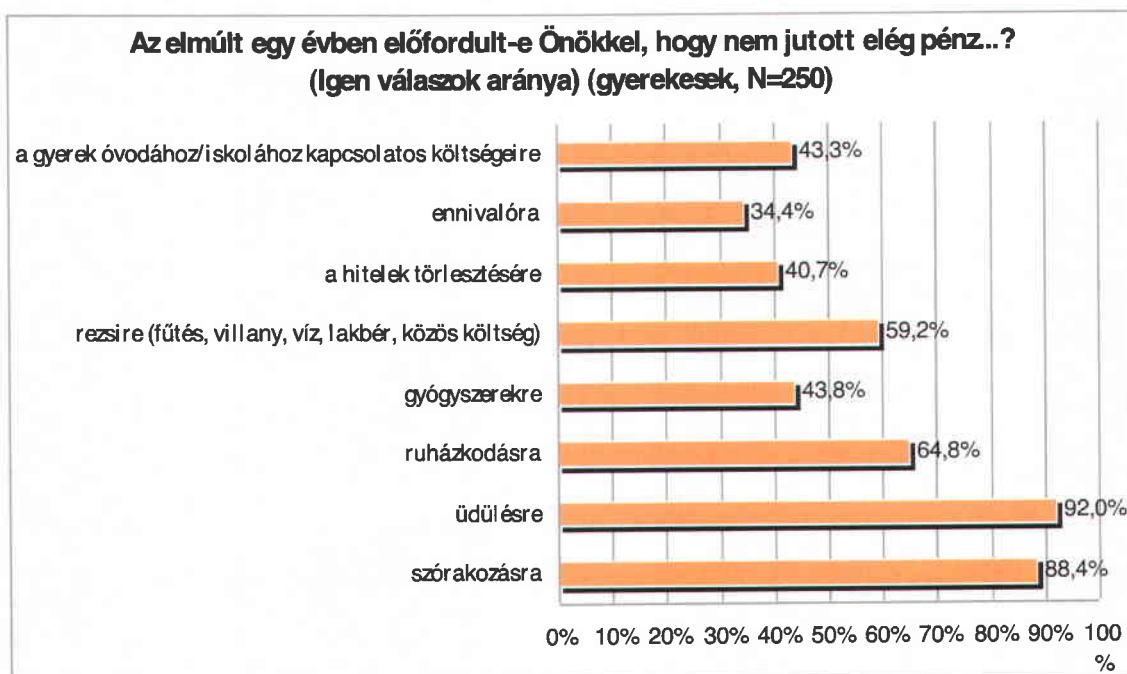
3.3. Fogyasztási szerkezet

A fogyasztással kapcsolatos adatokból arról is képet alkothatunk, milyenek a háztartások fogyasztási prioritásai vagy másként: spórolási stratégiái.

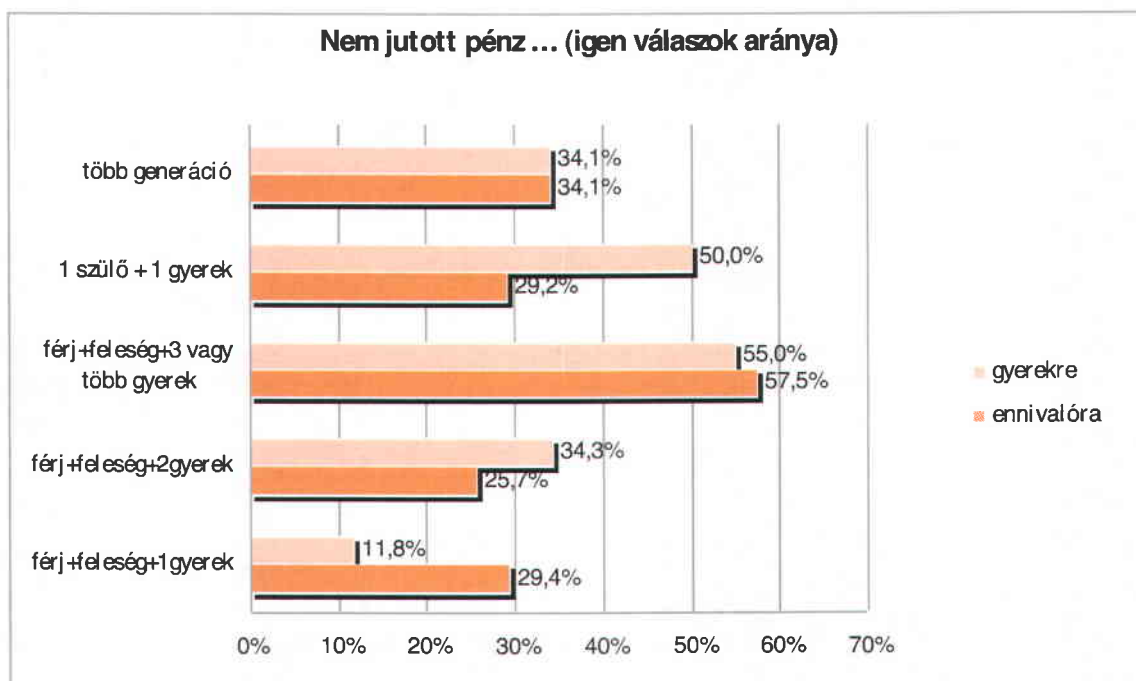
A szegény családoknak a szabadidős tevékenységekre szinte egyáltalán nem jut pénzüik (88,4%). Szüksős viszonyaikra utal, hogy takarékoskodniuk kell a ruházkodáson (64,8%),

kénytelenek veszélyeztetni lakhatásuk biztonságát (59,2%) és még az egészségüket is kockáztatni kell, mert nem tudják megvenni a szükséges gyógyszereket (43,8%).

A gyermekek fejlődése szempontjából az a legaggasztóbb, hogy a családok egyharmadának olykor megfelelő ennivalóra sem jut pénze és nem tudják fedezni a gyerekek óvodához/iskolához kapcsolódó költségeit (43,3%).

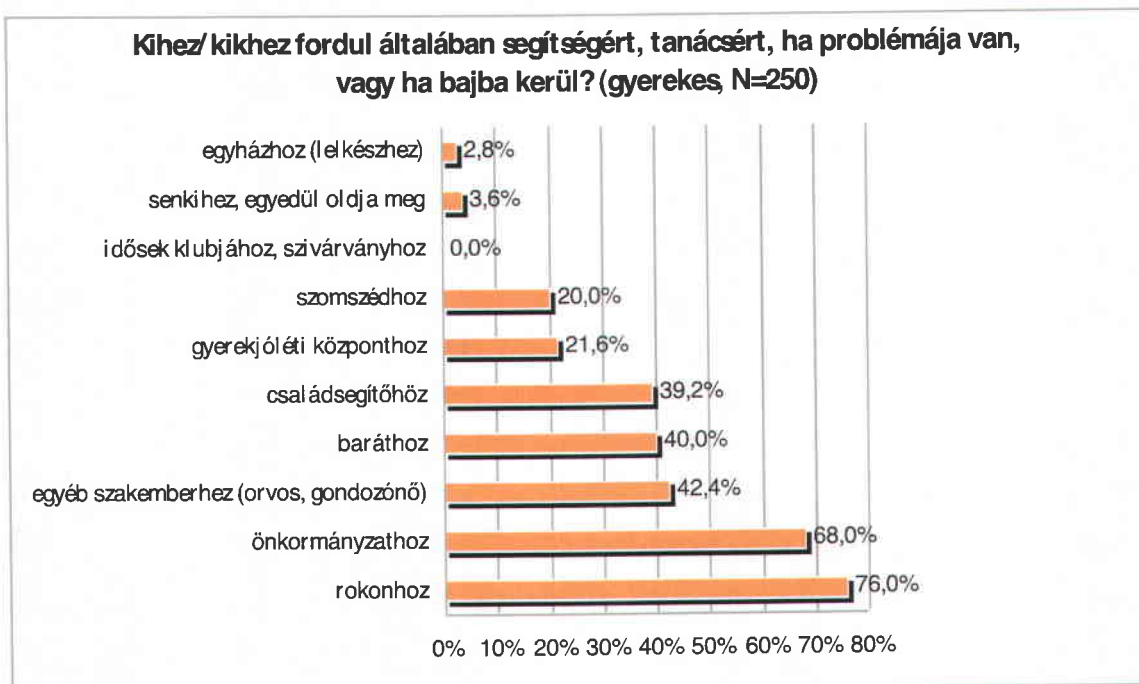
A szegény családokon belül is két csoport igazán veszélyeztetett: a 3 gyermekes családok 57,5%-ában fordult elő, nem jutott elég pénz ennivalóra, illetve 55,0%-ban a gyermek oktatási költségeire. A gyermeküket egyedül nevelő családok esetében az arányok 29,2%, illetve 50,0%.

Kérdőíves adataink és a minta mérete nem teszi lehetővé, hogy mélyebb elemzést végezzünk, de egy figyelemre méltó ellentmondás kitűnik: az alacsonyabb társadalmi státuszú egyszülős családok gyermekinek inkább jut mindig étel, mint a három és többgyerekeseknek, bár az iskolai/óvodai programokból, anyagi okokból kimaradásuk nagyjából megegyező arányú.

Érdeemes lenne valamilyen egyszerű módszerrel felmérni, hogy az étkezéssel kapcsolatos problémák érintik-e a gyerekeket is és milyen időszakokban, azaz mindig biztosított-e a hétfői és szünidei étkezésük. Ebből a szempontból különösen veszélyeztetettek azok a gyerekek, akik nem járnak óvodába, illetve a közoktatás olyan évfolyamain tanulnak, ahol nincs ingyenes iskolai étkeztetés. Ezeknek az információknak az alapján tudna az önkormányzat 'Nálunk minden gyereknek van mit ennie' stratégiát kidolgozni.

A problémák orvoslásában a kiemelkedő jelentőségű önkormányzati szerepvállalást mutatják a kérdőíves adatok is, hiszen ugyan a gyermekes családok gondjaikkal elsősorban rokonokhoz fordulnak (76,0%), de alig marad el ettől az önkormányzat megkeresése (68,0%) a bajok enyhítésére segítséget keresve.

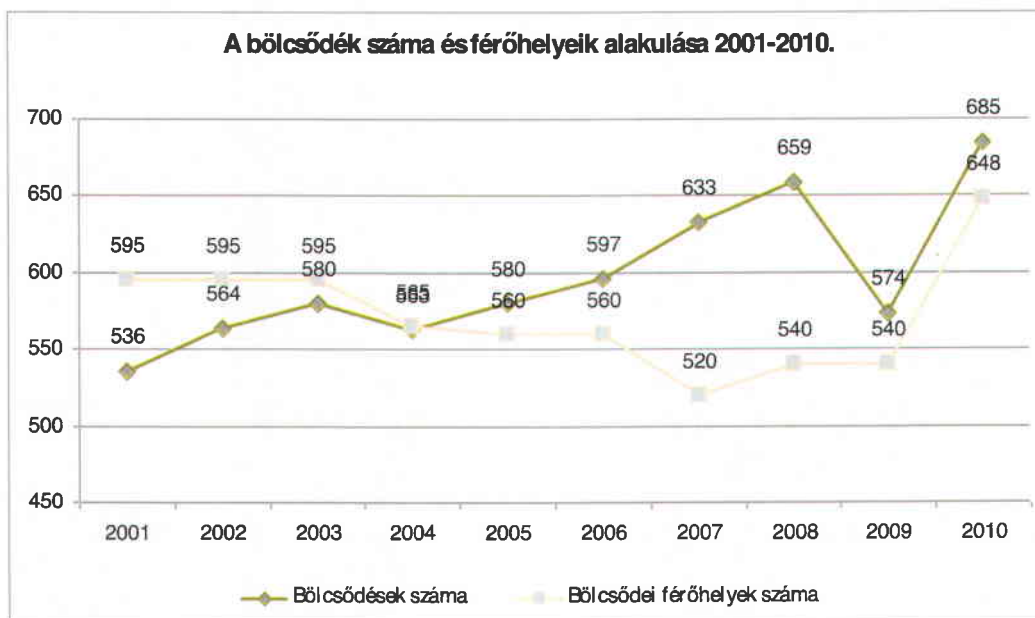

3.4. Bölcsődei nevelés

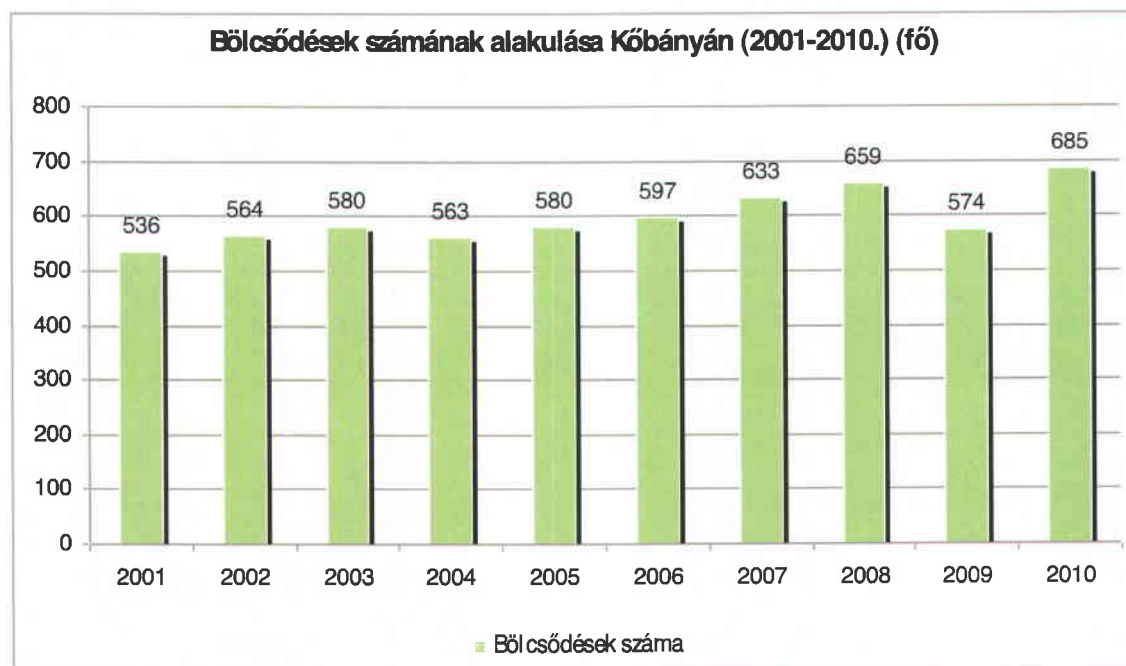
Számos a gyermek jól-léttel kapcsolatos nemzetközi és hazai kutatás valamint kísérleti program bizonyítja, a leghátrányosabb helyzetű családokban nevelkedő gyermekek intézményes segítségét a lehető legkorábbi életkorban el kell kezdeni; a korai képességfejlesztés a leghatékonyabb beavatkozási módszer. Ennek kitüntetett intézménye lehet a bölcsőde.

Jelenleg a kerületben 9 önkormányzati fenntartású bölcsőde működik. Az Integrált Városfejlesztési Stratégia is jelezte, hogy a bölcsődei férőhelyek és az igénylők száma között az utóbbi években jelentőssé vált az eltérés. Egyensúlyi állapot 2004-ben volt, amikor a bölcsődék 100%-os férőhely kihasználtsággal működtek. Előtte a férőhelyeknél kevesebb gyermek járt a bölcsődékbe, utána viszont minden évben emelkedett a bölcsődések száma, és a bölcsődék több, mint 100%-os kihasználtságúak voltak. A 2010. negyedik negyedéves adatok szerint ugyan gyarapodott némileg a férőhelyek száma, de ennél kissé nagyobb mértékben nőtt a bölcsődések száma és még jelentősebb mértékben azoké, akik nem kerültek be önkormányzati bölcsődébe, hanem várólistán vannak. Az ő felvételükhöz 20%-kal kellene

bővíteni az új férőhelyek számát. Ahogyan tehát az IVS is megjegyezte: a kapacitás-bővítés elengedhetetlenül szükségesnek látszik.

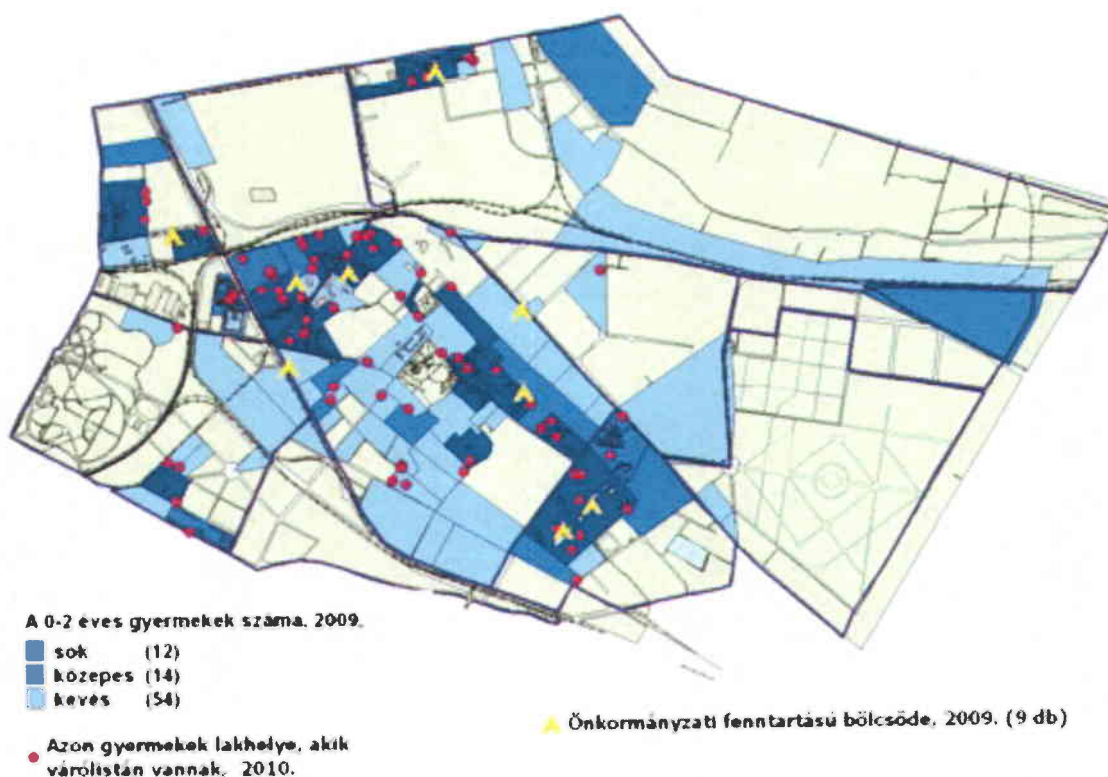
Fours: IVS, 2010. 44. oldal 58. ábra

Forrás: IVS, 2010. 43. oldal 57. ábra

Ha vizsgálatunkat a 0-2 éves gyermekek városszerkezeti elhelyezkedésével folytatjuk, akkor az is látható, hogy több olyan területegység van Kőbányán, ahol a bölcsődés korú gyermekek száma magas (6. térkép). Ilyenen helyeken van a 9 önkormányzati bölcsődéből 7: a Gyermeksziget és az Apraja Falva bölcsőde a Kőbánya-Újhegyi lakótelepen, melyek a 100 körüli férőhellyel nagynak számítanak, ám kapacitásukat tovább bővíteni valószínűleg már nem lehet. Ugyanez a helyzet a Szent-László tér környéki két bölcsőde az Apró Csodák és Cseperedők, illetve a Gyakorló utcai lakótelepen lévő Fecskefészek, a Harmat utcai lakótelepi Napsugár bölcsőde és a Kis-Pongrác telep melletti Gyöngyike bölcsőde esetében.

6. térkép. A bölcsődei várólistán szereplő gyermekek lakhelyeinek térbeli megoszlása, 2010.

A várólistán szereplő 113 gyermek lakóhelyének városszerkezeti megoszlása is azt jelzi, hogy elsősorban azokból a területegységekből nem kerültek be a gyermekek, amelyekben magas a 0-2 éves gyermekek száma. Sajnos azokról a családokról nem rendelkezünk információkkal, akik nem kérték a gyermek felvételét egyik bölcsődébe sem (sem az ő elvárásaikról, sem

távolmaradásuk okáról nincs információ). Ennek ellenére feltételezhető, hogy nagyobb kapacitás esetén olyan családok gyermekei is megjelenének az ellátórendszerben, akik egyelőre – talán a hírek miatt, hogy nehéz bölcsődébe bekerülni vagy a GYES-en lévők gyermekeit nem veszik fel – nem jelentkeztek.

A Hablicsek–Földházi–Melegh–féle prognózis szerint a 0-2 éves bölcsődés korosztály száma 2021-ig emelkedni fog, és 2014 környékén már meghaladja a 2500 gyermeket – 2008-ban a korosztályba 2375 fő tartozott. Természetesen számítani kell arra is, hogy nem csak a lakótelepi népességben jelennek meg nagy számban bölcsődés korú gyermekek, hanem az új építésű lakóparkokban élők is hamarosan megjelennek a bölcsődei férőhelyet igénylők között. A férőhelyek számából azonban még nem következtethetünk a bölcsődékben folyó fejlesztő munka minőségére. Ezt jelentősen befolyásolja a csoportokban gondozott gyermekek száma, a gondozónők képzettsége és a bölcsődék szakmai programja. Éppen ezért a bölcsődék számának növelésekor, illetve a férőhelyeinek bővítésekor ügyelni kell arra, hogy a fejlesztői munka színvonala magas maradjon.

A bölcsődei férőhelyek számát a várólista, a kerületi demográfiai prognózisok és az intézmény típus kitüntetett jelentősége miatt is érdemes növelni. A bővítésnél érdemes figyelembe venni, hogy a lakótelepek népessége fiatalodik – egyre több olyan család költözött be, akiknek 3 éven alul gyermekei vagy már megszülettek, vagy ez után fognak a világra jönni. E mellett a lakóparkok esetében lehet számítani a következő években növekvő igényre. Mindezek miatt a bölcsődéket érdemes jó közlekedés mellé a lakótelepek környékére, vagy valamelyik nagyobb lakópark, mint pl. a Taraliget mellé építeni (vagy egy meglévő épületet erre a célra átalakítani).

Tanácsos esetleg a bölcsődei felvételi prioritásokat is újragondolni. Egyfelől érthető, ha elsősorban azok a gyerekek nyernek felvételt, akiknek a szülei dolgoznak és gondozásuk másként nem megoldható, másfelől viszont a már említett alacsony iskolázottságú, inaktív egyszülős családokban a szocio-kulturális hátrányok leküzdéséhez a fejlesztő munkát a lehető legkorábbi életszakaszban meg kell kezdeni.

3.5. Iskolai / óvodai szolgáltatások

A gyermek jól-lét biztosítása különböző eszközök igénybevételével történhet. Ezek egy része a gyermek családja helyzetének általános javítására irányul, más részének célpontja a gyermek maga.

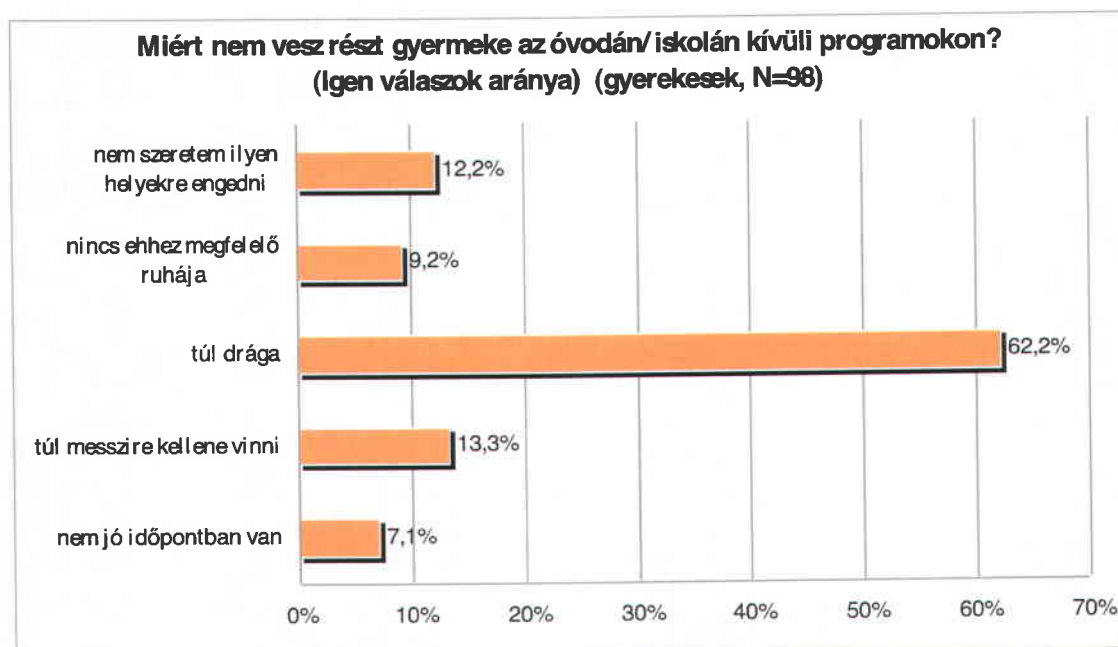
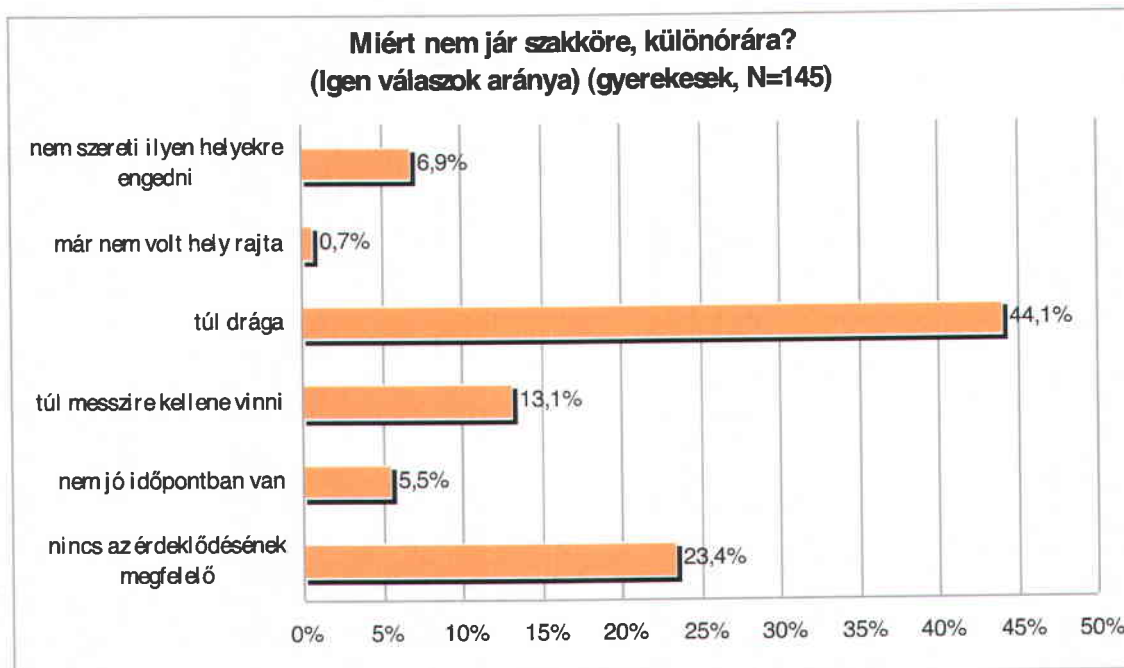
A gyermekes családok helyzetének javítására szolgáló pénzbeli transferek egyrészt a jövedelempótló, illetve kiegészítő szerepet töltenek be, másrészt költségkompenzáló jellegűek, mint például az ingyenes étkeztetés, tankönyvellátás biztosítása. A család egészségének működőképesebbé tételét segítheti elő pl. a családsegítő vagy a gyermekjóléti szolgáltatás.

A gyermek életesélyeinek javítására szolgáló lehetséges eszköztárból kiemelt fontosságúak a gyermekintézmények és a gyermekeknek szóló szolgáltatások, hiszen ezek intézményes módon csökkenthetik a gyermekek szocio-kulturális hátrányait és javíthatják felnőttkori életesélyeiket.

A családok csaknem fele nem tudja biztosítani a gyerek(ek) óvodához, iskolához kapcsolódó költségeit. A gyerekek 60,2%-a nem jár semmiféle szakkörbe, különóra, pedig esetükben a kötelező foglalkozásokon túlmenően nyújtott ismeretek, fejlesztett készségek különösen fontosak lennének.

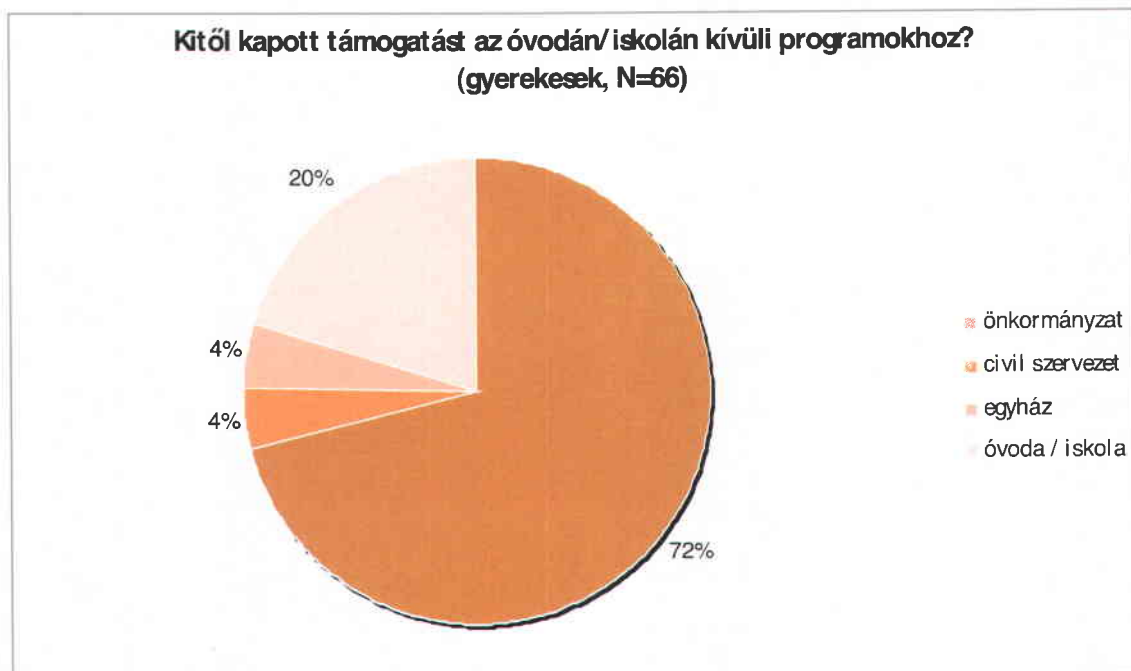
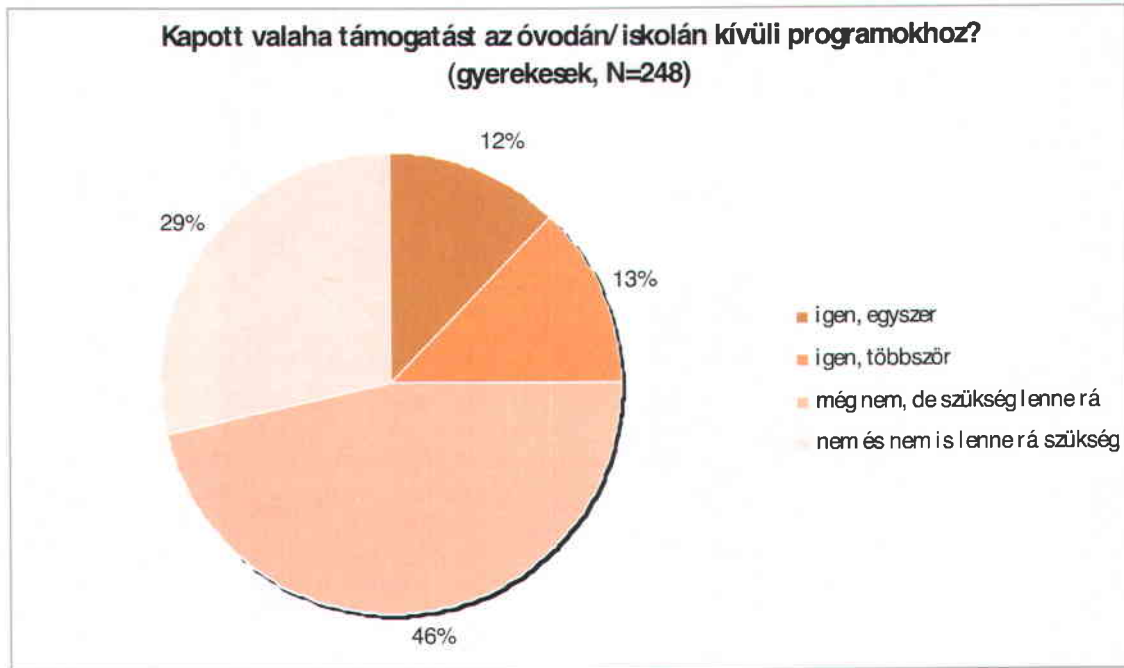
A szakkörök, különórák mellőzésének leggyakoribb oka a szükséges források hiánya (44,1%). Ezt követi – a sok esetben leginkább csak a valódi helyzet elpalástolására szolgáló indok –, mi szerint nincs a gyerek érdeklődési körének megfelelő szakkör (23,4%). E mellett a közlekedési problémák is megjelentek (13,1%).

A gyerekek több mint egyharmada még az óvoda/iskola által szervezett közös programokon sem tud részt venni, mint láthatjuk főként a pénzhiány miatt.

A családok felismerik e tevékenységek fontosságát és a gyermek kimaradásának következményeit, ezért segítséget próbálnak szerezni: legtöbbször, 19 fő az önkormányzathoz fordultak, 8-an családi-baráti támogatást reméltek, 3-an magát az óvodát, iskolát keresték meg, 4-en valamilyen szociális intézményt és három család a kisebbségi önkormányzatot illetve valamilyen civil szervezetet.

És olykor, de nem mindig segítség is érkezett, az esetek több mint háromnegyedében az önkormányzattól.

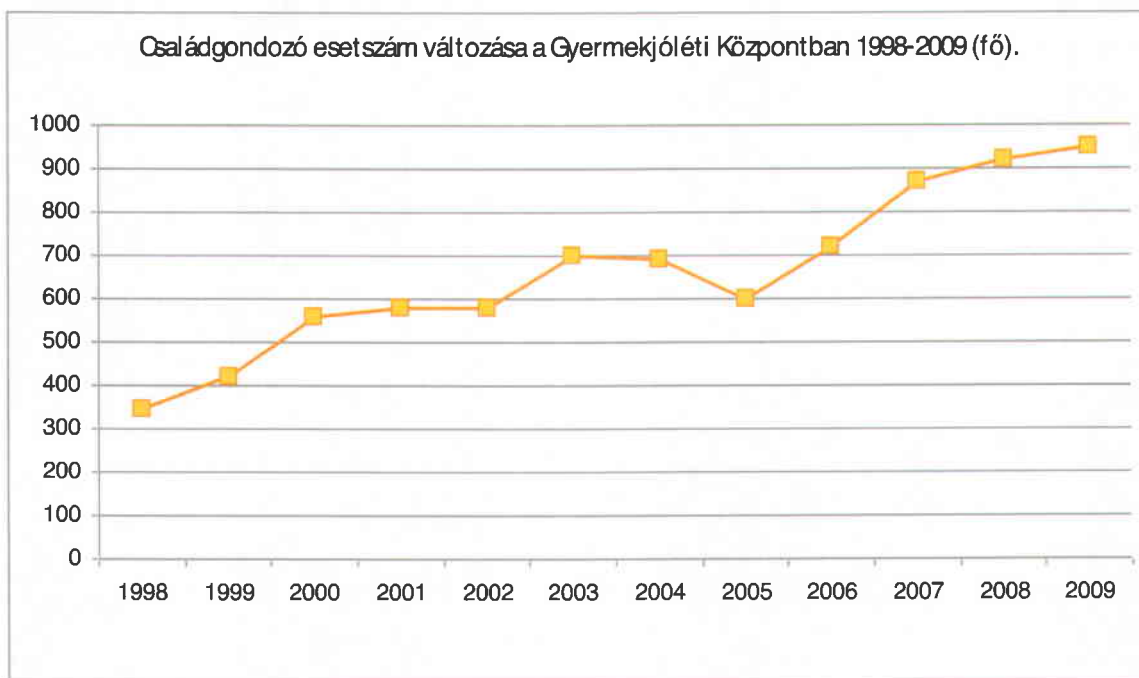
Nem szükséges különösebben indokolni, hogy feltehetőleg a szegénységben nevelkedő gyermekek számára az óvoda, iskola által szervezett tarrán kívüli programok jelentik a legfőbb esélyt arra, hogy lássanak mást is az országban Kőbányán, Budapesten kívül, hogy eljussanak színházba, múzeumba. Arról nem is szólva, hogy milyen pszichés hátrányokat okozhat az olyan helyzet a gyerekeknek, hogy én nem tudok menni, mert nincs pénzünk rá, nincs megfelelő ruhám, nem tudnak zsebpénzt adni a szüleim. Nem csupán értékes programokból maradnak ki ezek a gyerekek, hanem a csoport kohéziót erősítő közös élményekből is. Érdemes lenne forrást teremteni arra, hogy minden gyerek eljusson az ilyen rendezvényekre. Esetleg valamilyen alap formájában, amire az iskolák-óvodák pályázhatnának, amikor elkészítik éves programjukat.

3.6. Gyermekjóléti Központ

A gyermekintézmények a gyermekfelügyeleten, oktatáson, képzésen kívül fontos szocializációs és ezért preventív szerepet tölthetnek be. A már kialakult gondok orvoslásában nyújthat a segítő szakma eszköztárával, de olykor hatósági jellegű intézkedésekkel is a gyermekjóléti szolgálat segítségével.

A mintánkba került segélyezett családok 14%-ának korábban volt, 32,4%-nak pedig jelenleg is van kapcsolata a gyermekjóléti szolgálattal.

A szolgálat – lehetőségei szerint – arra a filozófiára próbálja alapozni munkáját, hogy a tevékenységet az igényekhez kell igazítani. Ennek megvalósítását és a minőségi szakmai munkavégzést is ellehetetleníti a magas és növekvő esetszám: alapos munkát 15-20 családdal lehetne egyidejűleg végezni, jelenleg 129 gyerekkel dolgozik egy-egy családgondozó, holott a fennálló jogszabályok is maximum 25 családot vagy 45 gyermeket engednek meg. 2009-ben 943 család, 1543 gyermek gondozását látták el a szolgálat szociális munkásai, ebből új eset 551 család volt.

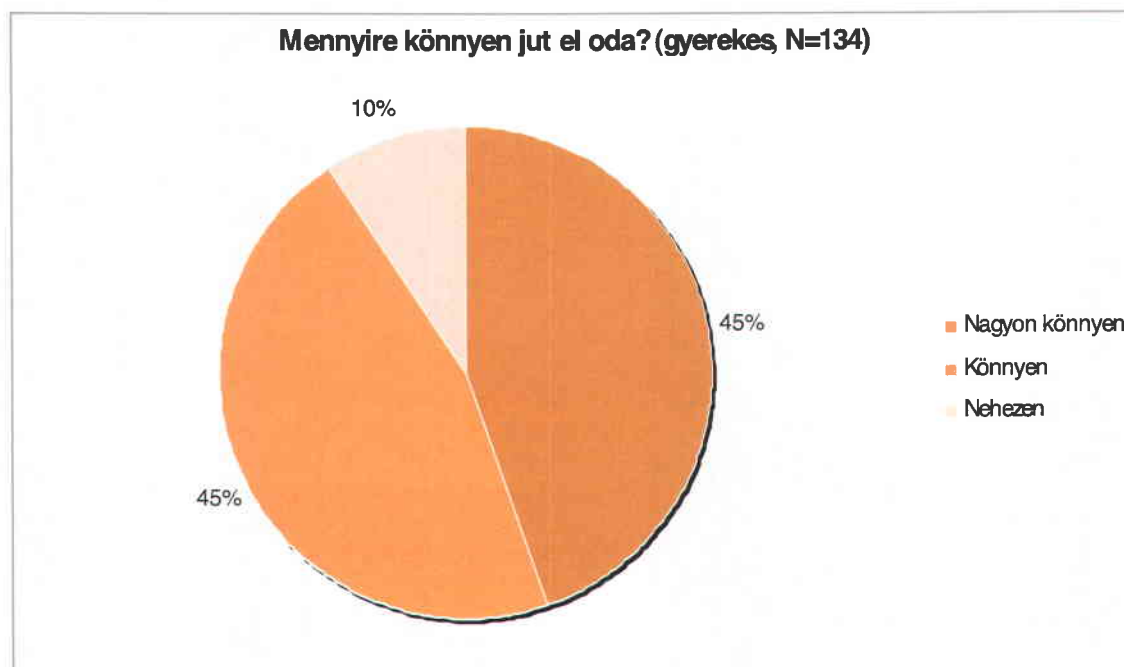
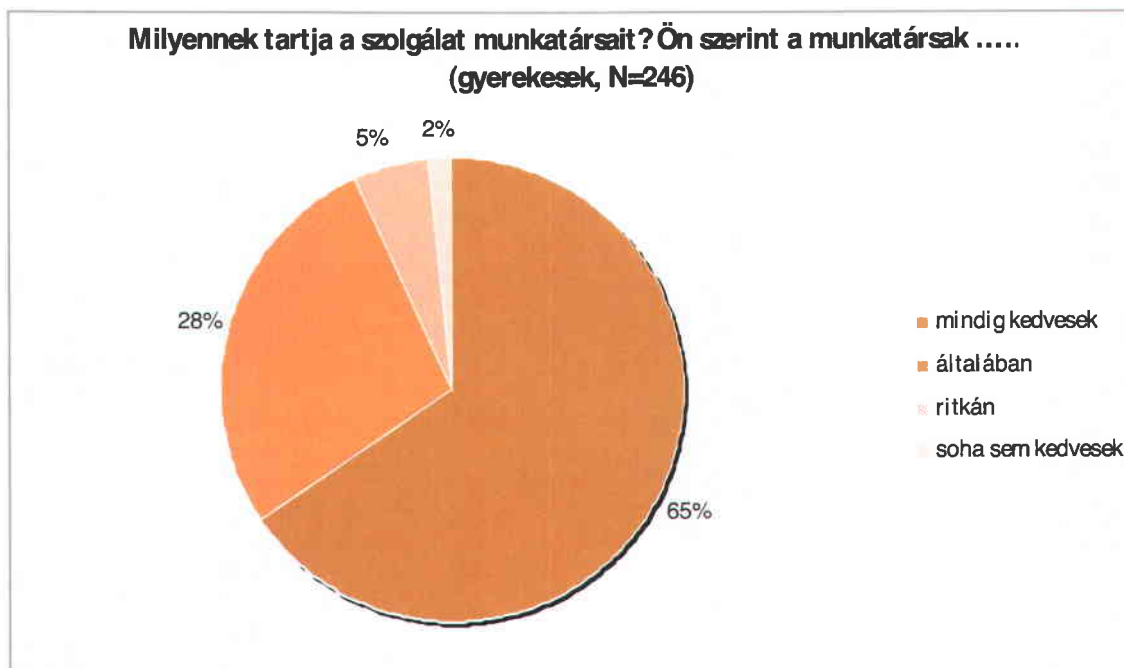

Forrás: Kőbányai Gyermekjóléti Központ 2009. évi szakmai beszámolója. 3. old.

Ennek ellenére a szolgálat sokszínű tevékenységet vállal magára: a klasszikus gyermekjóléti tevékenységen kívül részt vesznek a gyermekes családok díjhátraléka kezelésének előkészítésében, működtetnek kapcsolattartási ügyeletet, gyermekek átmeneti otthonát 12 férőhellyel, készenléti szolgálatot, végeznek kórházi és utcai szociális munkát, szerveznek gyermekcsoportokat, szabadidős-fejlesztő programokat is.

A gyermekjóléti szolgálat 2009-es beszámolója szerint az ügyfelek 37%-a gyerekeit egyedül nevelő családtípusba tartozik. Mintánkban kicsit alacsonyabb, 35,4% az ilyen családok aránya és 37% a három és több gyermekeseké.

Akik kapcsolatba kerültek a szolgálattal részben (23,3%) vagy teljesen (73,3%) megfelelőnek tartják a szolgálat nyitva tartását. A megközelíthetőséggel sincsenek lényeges problémáik; akinek ez gondot jelent, ott a háttérben anyagi és átszállási problémákat találtunk. A munkatársakat 65,5% mindig, 27,6% általában kedvesnek tartja.

A gyermekjóléti szolgálat a jelenlegi kapacitásaival aligha képes az eddig működtetettnél bővebb szolgáltatási palettát nyújtani, s a veszélyeztetett családokkal jóval mélyebb munkát végezni. Az energiák itt feltehetőleg elsősorban a kialakult veszélyeztető helyzetek elhárítására fordítódnak, s kevesebb lehetőség adódik a prevencióra, újabb veszélyeztetett

családok felkutatására. Erőteljesebben lehetne törekedni arra, hogy a problémákat már a kialakulásukkor valamilyen szolgáltatás, szakember észlelje és elkezdje kezelni.

A gyerekek az ezzel kapcsolatos stratégia kialakításakor két csoportba sorolhatók: az egyik csoportot azok alkotják, akik kapcsolatban vannak valamilyen intézménnyel, vagyis a bölcsődével, óvodával és iskolával; a másikba azok, elsősorban legkisebbek tartoznak, akik még nem kerültek az előbbi intézmények látókörébe.

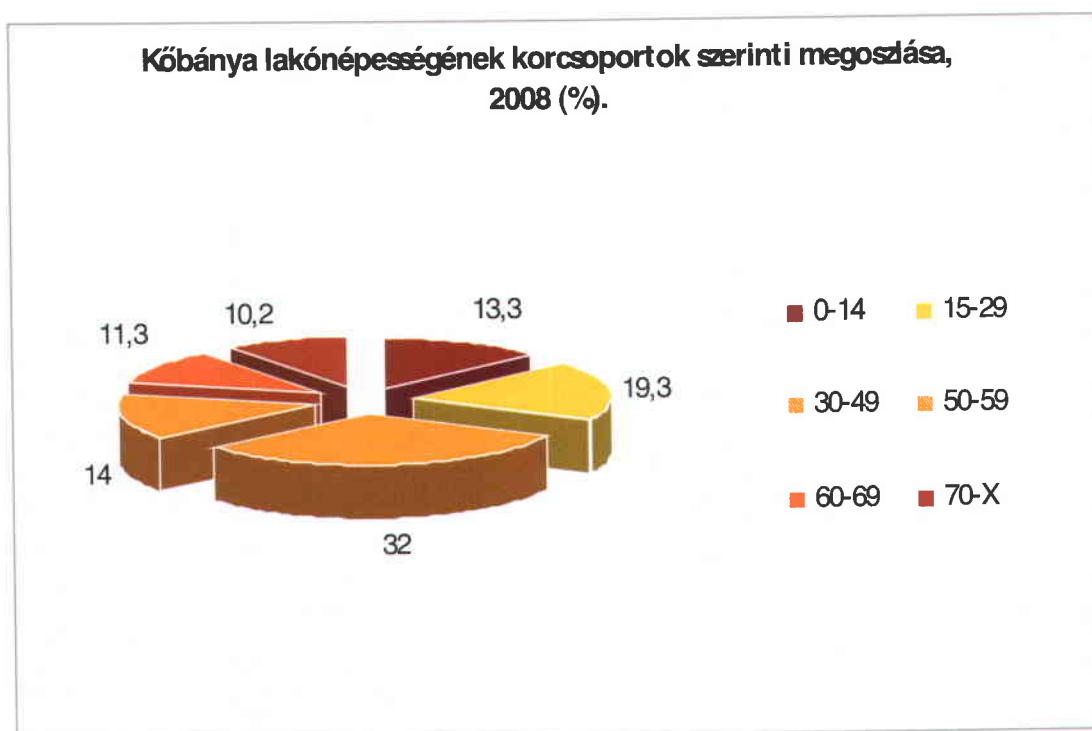
A gyermekjóléti szolgálat 2009-es beszámolója szerint a gondozott gyermekek 12%-ánál tapasztalható magatartászavar, 11%-ánál teljesítmény, illetve tanulási nehézség, 25%-nál adódott valamilyen iskolai konfliktus. Az iskolákban már mai is dolgoznak gyermekvédelmi felelősök, s bár kőbányán folytatott munkájuk részleteit nem ismerjük, de feltehetőleg itt is igaz, hogy célzott finanszírozás híján órakedvezményért esetleg részfoglalkoztatásban tevékenykednek, s pedagógusok, nem pedig szociális szakemberek. Természetesen nem vonjuk kétségbe gyermekszeretetüket, empátikus közelítésüket, látatlanban nem minősíthetjük munkájukat sem, de az iskola hierarchikus világában elsősorban pedagógusként vannak jelen, szakértelmük is ilyen tevékenység végzésére jogosítja elsősorban fel őket. Célszerű lenne kialakítani az iskolai szociális munkások hálózatát, akik kezdetben, preventív céllal elsősorban az általános iskolákban tevékenykednének. Erre született is már példa a kerületben, érdemes lenne a tapasztalatokat összegyűjteni és ezek ismeretében tervezni. Egy-egy iskolai szociális munkáshoz több iskola is tartozhatna, amit rendszeresen felkeresnének, az iskola és a gyerekek, tanárok életében jelen lennének, hogy észleljék a legkülönbélebb problémákat, afféle kapuőr szerepet tölthetnének be. Így részt vennének a felderítő munkában, közreműködhetnének az iskolai agresszió, szenvedélybetegségek megelőzésében és kezelésében, szerepet kaphatnának a hiányzások valós okainak feltárásában, a konfliktusok mediálásában, az iskolából kihullás megakadályozásában és még sok mindenben. Szoros együttműködésben dolgozva az iskolai pszichológussal, védőnővel és természetesen más szociális intézményekkel hathatós szerepük lehetne a problémák elmélyülésének és eskalálódásának, vagyis kezelhetetlenné válásának megelőzésében.

Egyfajta diszpécser funkciót is betölthetnének: nem csupán információkat nyújtanának a szolgáltatásokról és a pénzbeli ellátásokról, hanem ajánlhatnák is bizonyos szolgáltatások igénybevételét a gyerekeknek és szüleiknek. Érdemes ilyen új szolgáltatásokat fokozatosan bevezetni – a források is valószínűleg erre lehetnek elégségesek – és kísérleti jelleggel elindítani mondjuk egy fővel a szolgáltatást két iskolában. E szolgáltatás szakmai felügyeletét, szakmai szupervizóját a Gyermekjóléti Központ láthatná el.

Az eddigiekből is kitűnhetett az egyszülős valamint három és többgyerekes családok fokozott veszélyeztetettsége. Közülük azok számára, akiknek gyermeke nem jutott bölcsődébe érdemes lenne megfontolni valamilyen köztes megoldás: játszóház, biztos kezdet ház létrehozását, ahová akár néhány órára is bemehetnek a gyerekek a szülővel is és ott a játékokon túl olykor életvezetési, gyermekápolási, jogi, pszichológiai és más tanácsadás is várja őket. Ennek ma már több jó példája alakult az országban, érdemes lenne megismerkedni a jó gyakorlatokkal és a működtetés költségeivel.

4. Idősek

Kőbánya lakónépességének korcsoportonkénti megoszlása a népesség öregedését jelzi (A fővárosban 2008-ban a 60 éven felüliek aránya 25% volt, a X. kerületben 21,4%-a.) A fiatal, a 0-14 éves korosztályba tartozók száma magasabb, mint a 70 éven felüliek csoportjéé. Ahogyan az IVS-ben is megállapításra került: ez valószínűleg a kerület viszonylag alacsony ingatlanárainak köszönhető, mert ezek az árak az életkezdő családokat itteni lakásvásárlásra ösztönzik.

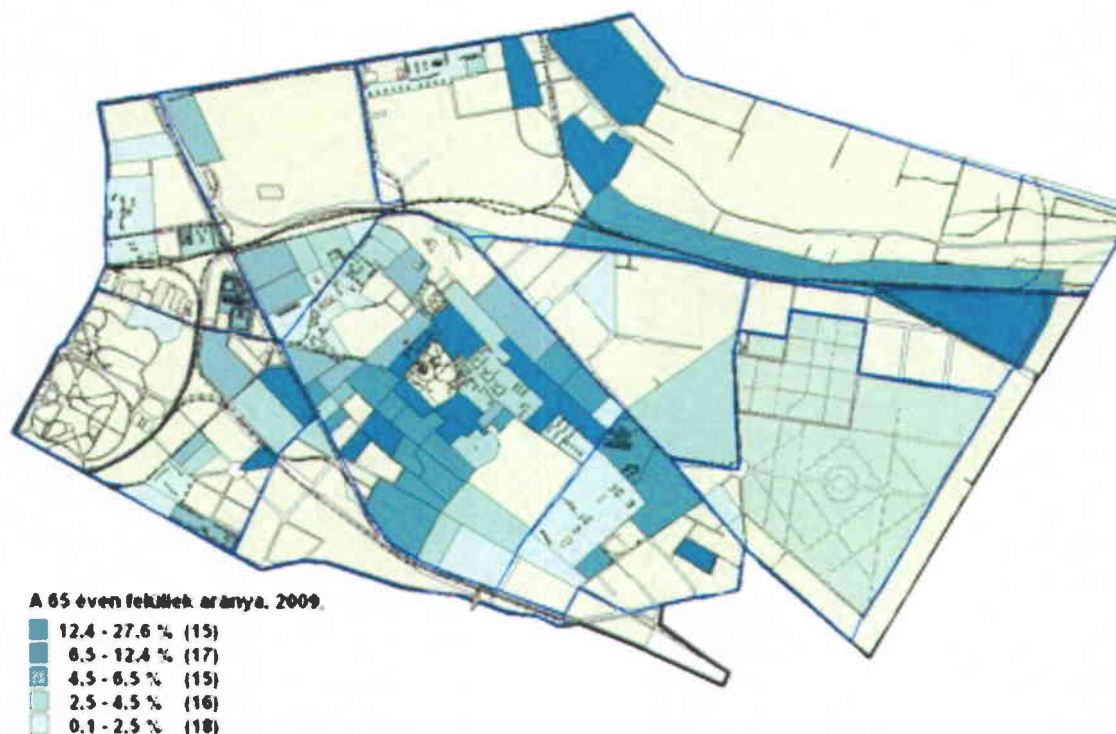

Forrás: IVS, 46. oldal 32. ábra

Az idősök arányait területi egységenként ábrázoló 7. számú térképünkön látható tendenciák megegyeznek más városokban megfigyelttel. Az idősök aránya a “konszolidált”, a szociális problémák koncentrációjától általában nem erősen sújtott területeken magas - mint a Keresztúri út északi részének és a Rákospatak-tól északnyugatra fekvő családiházias területek példái mutatják. Hasonló, társadalmi helyzetét illetően stabil, viszont területileg meglehetősen “elzárt” a szintén aránylag idős népesség által lakott Kőbánya-kertvárosi rész is. Ennek a

helyzetnek viszont fontos következményei lehetnek az idős-klubok vonatkozásában - mint később látni fogjuk.

7. térkép. A 65 éven felüli népesség aránya területegységenként, 2009.

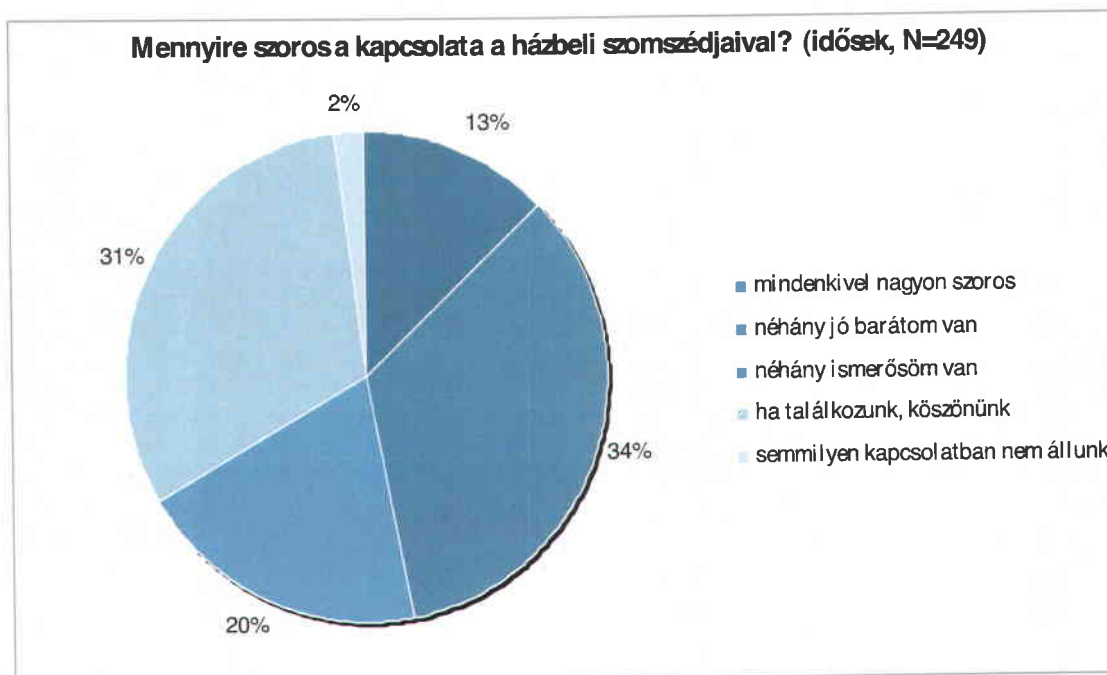
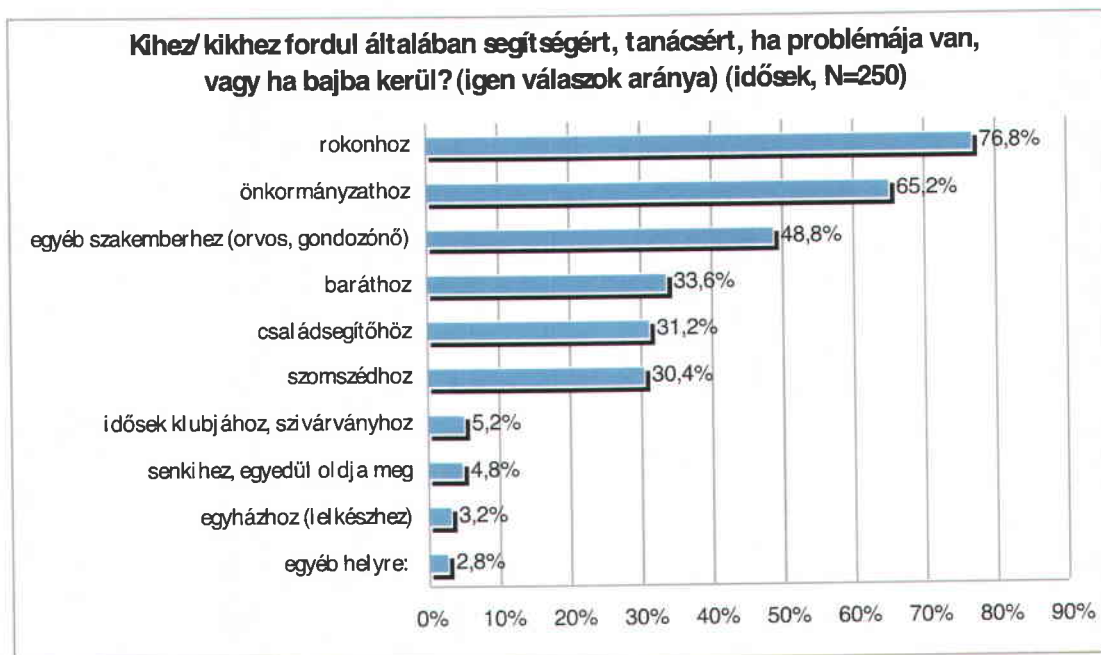

4.1. Kapcsolati háló

A kőbányai idős emberek, akárcsak másutt, gondjaik megoldásában elsősorban természetes kapcsolati hálójukra támaszkodnak, bár az ő informális (családi, baráti, szomszédsági stb.) kapcsolatrendszerük általában lazább, illetve nem olyan kiterjedt, mint amilyen az aktív éveiket élő lakosoké.

Probléma esetén, a rokonokon (76,8%) túlmenően az idősek 65,2%-a fordul az önkormányzathoz, közel felük egyéb szakemberhez (mint amilyen az orvos, vagy a

gondozónő), 31,2% a családsegítőhöz és 30,4% a szomszédjaihoz. Az idősek klubjától (5,2%), illetve az egyháztól (3,2%) nagyon kevesen szoktak segítséget kérni.

A közvetlen környezettel viszonylag szoros kapcsolatot alakítanak ki az idősek. A házbeli szomszédai viszonyok érzékelhetően fontosak a mindennapok pozitív megéléséhez. Az

idősek között igen alacsony azok aránya, akik semmilyen kapcsolatot nem tartanak fent szomszédjaikkal (2,0%), magasabb azonban azoké, akik csak köszönőviszonyban vannak (31,3%). Jelentős részüknek (66,7%) a köszönőviszonyon túlmenően van legalább ismeretségi, de gyakran akár baráti viszonya is a házban élő családokkal.

A problémák megoldásában a család mellett nagyon jelentős mértékben (kétharmaduk) számítanak az idős emberek az önkormányzat támogatására.

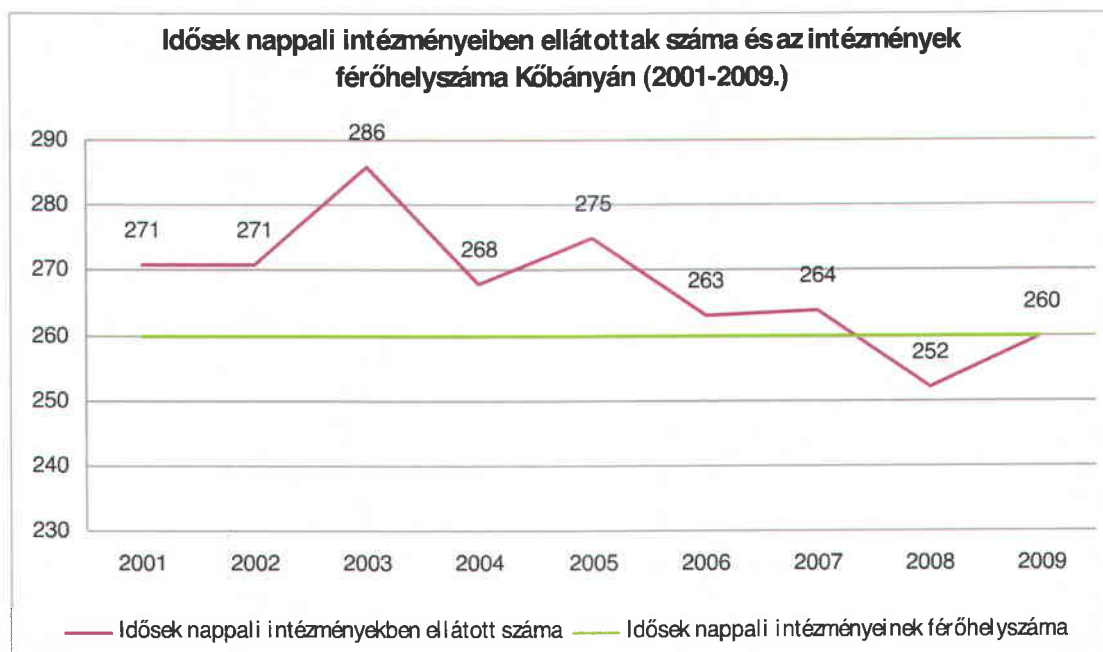
4.2. Nappali ellátások

Az az évtizedek óta trend, amely a fejlett társadalmakban még az elesett idős emberek esetében is a lakóközösségben történő segítségnyújtást helyezi előtérbe a bentlakásos megoldásokkal szemben lassacskán Magyarországot is elérte.

A szociális törvény által meghatározott alapszolgáltatások és szakosított ellátások mindegyike az idős kőbányai lakosok rendelkezésére áll a kerületben, sőt többletszolgáltatást is nyújt az önkormányzat. Figyelembe véve, hogy a megkérdezettek csak egy részének egészségi állapota és szociális helyzete indokolhatja a szolgáltatások és pénzbeli ellátások igénybevételét figyelmünket elsősorban az alapszolgáltatásokra fordítottuk.

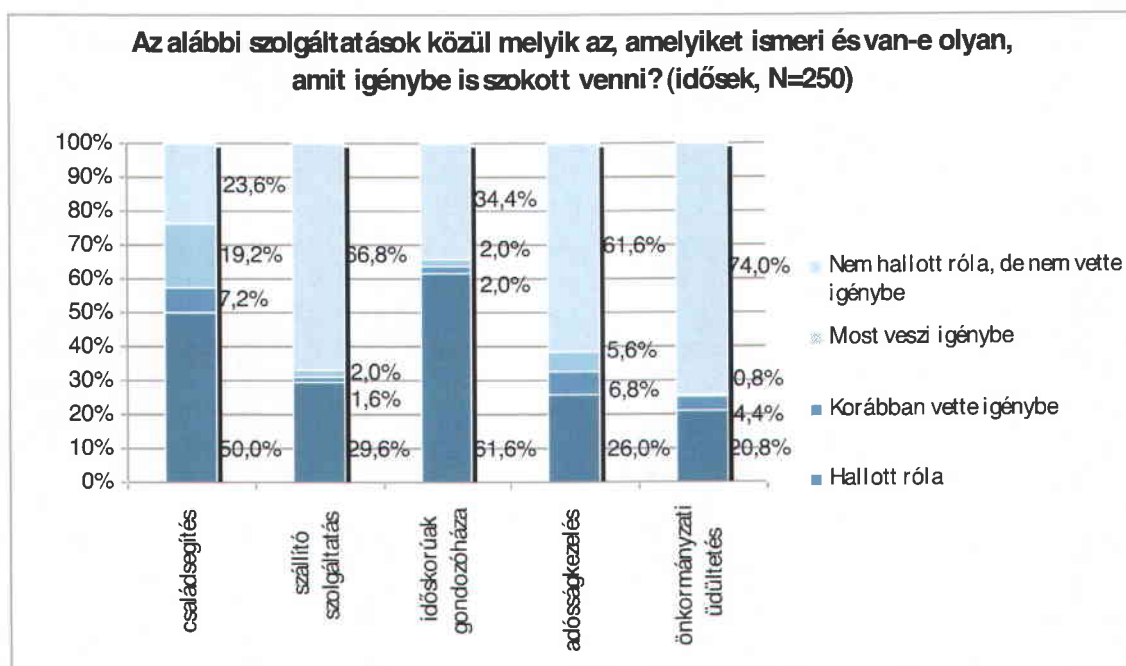
Az idősek önkormányzati finanszírozással fenntartott nappali intézményeiben 2001 óta 260 férőhelyet működtetnek. A férőhelyek kihasználtsága az elmúlt 10 évben 97-110% között mozgott, 2009-ben 100%-os volt.

A családsegítő szolgáltatásait vették/veszik a legtöbben igénybe, a megkérdezettek több mint egynegyede. Szociális étkeztetésben a megkérdezettek közel negyede részesül(t).

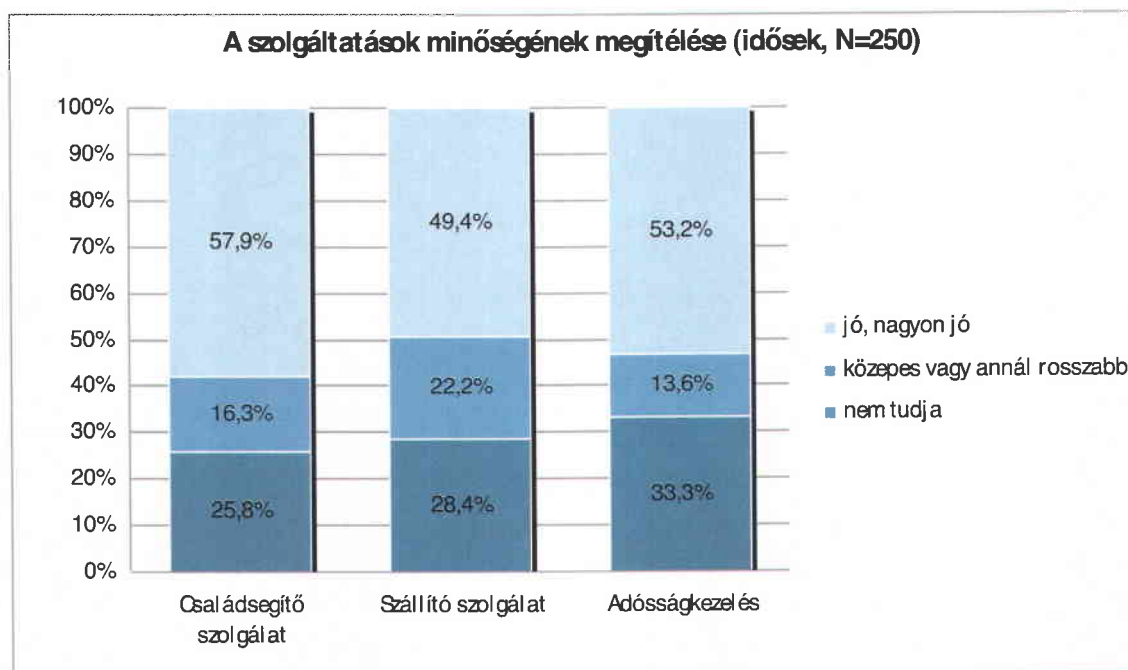
Forrás: IVS, 2010. 44. oldal 59. ábra

Önmagukban ezekből a számokból lehetetlen megítélni, hogy minden rászorulóhoz eljutnak-e a szolgáltatások, az esetleges információ hiány azonban biztosan akadályozó tényezőnek tekinthető. A szolgáltatás jó minőségét és a kőbányai idős személyek sokféle szociális problémáit is jelzi a családsegítő szolgálat magas ismertsége (76,4%) az idősek körében.

A szállító szolgáltatásról, az adósságkezelésről a megkérdezettek úgy kétharmada, az idősek számára biztosított üdülési lehetőségről háromnegyede még nem hallott.

Azok, akik igénybe vették, vagy jelenleg is igénybe veszik valamelyik szolgáltatást viszonylag elégedettek. Egy ötfokú skálán mérve a szállító szolgáltatás 3,7-es, a családsegítés és adósságkezelés 4-es, az üdültetés 4,4-es osztályzatot kapott.

Az önkormányzati étkeztetést 18,4% veszi igénybe (ebből kétharmad jelenleg is él ezzel a lehetőséggel). Aki igénybe vette már, azok túlnyomó többsége elégedett is volt a szolgáltatással.

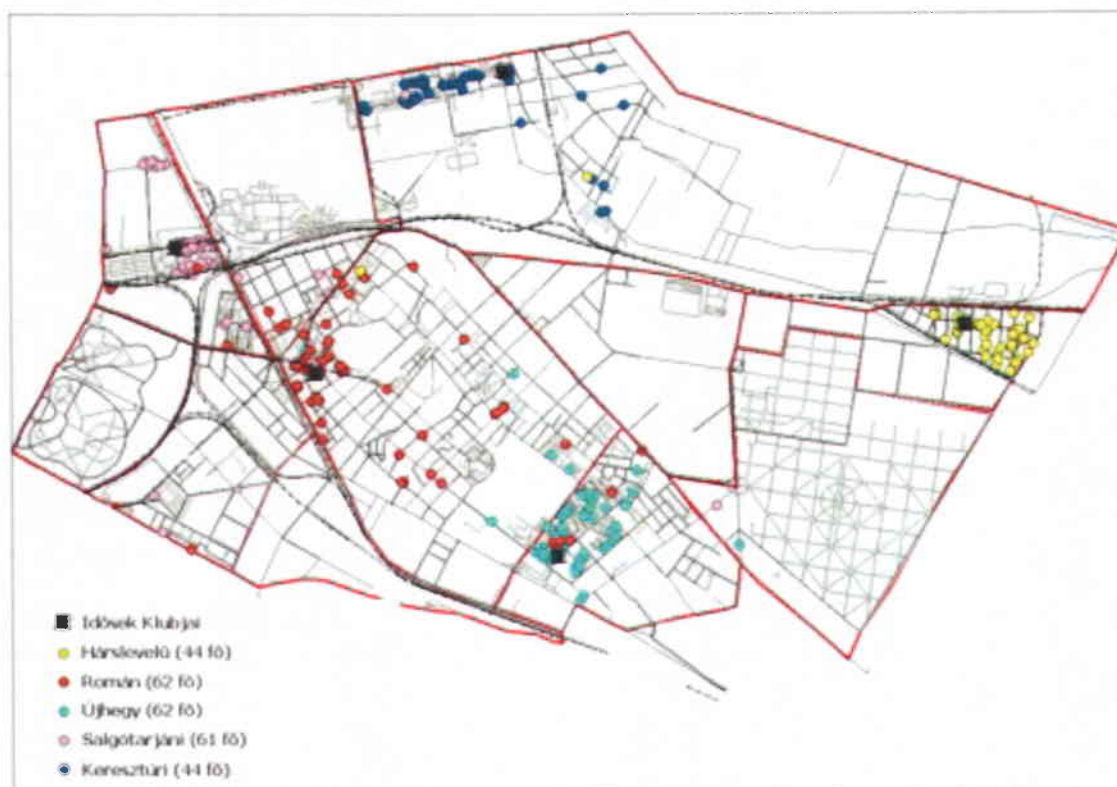
A szolgáltatást igénybevevő 46 főből 41 megfelelőnek itéli az étkeztetés minőségét és mennyiségét, de 23 idős ember azt jelezte, segítséget jelentene számára, ha hétvégén is hozzájutna ehhez a szolgáltatáshoz. A szolgáltatásban jelenleg is részesülő 11 személy közül 6 fő tartaná szükségesnek, ha a házi gondozó hétvégén is felkeresné. E két csoport esetében

nyilván az informális kapcsolatok nem jelentnek megoldást a problémákra és megfelelő anyagiak híján szolgáltatást vásárolni sem tudnának.

4.2.1. Idősek klubjai

A nappali ellátások közül az önkormányzat által működtetett idősek klubjai kiterjedt hálózatot alkotnak, hiszen az önkormányzat 5 klubot üzemeltet a kerületben összesen 260 férőhellyel. A férőhely szám valószínűleg – a 60 éven felüliek számához viszonyítva – nem elégséges, bár az idősek klubjainak megkérdezett vezetői nem számoltak be várólistáról. Az idősek klubjait igénybevevők lakóhelyét jelzi az 8. számú térkép.

8. térkép Az idősek klubjai igénybevevőinek lakóhely szerinti megoszlása, 2009.

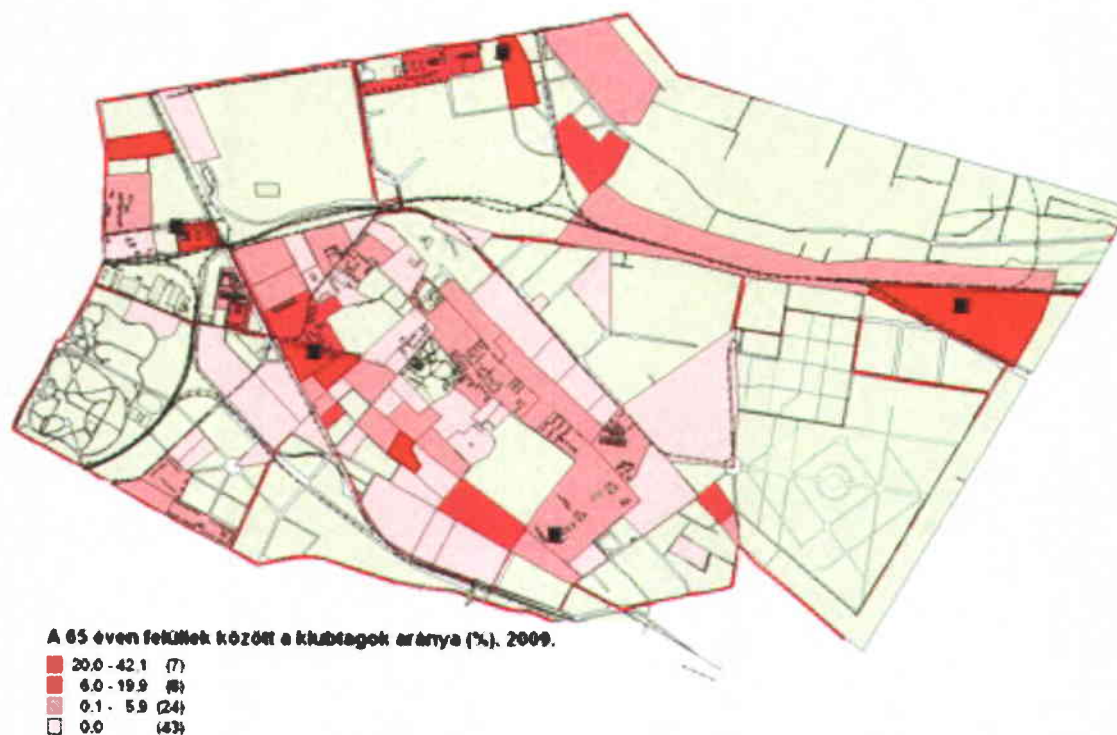

A klubokba természetesen elsősorban a közelben lakók járnak. A Hárslevelű Klub pozíciójából adódóan - a két vasút közé ékelődő területen van – csak a közvetlen környezetből vonz időseket, a tágabb környezetből nem, holott a második térképen jól látszik, hogy a tágabb környezetben is vannak olyan potenciális ügyfelek, 65 éven felüliek, akik nem veszik igénybe ezt a szolgáltatást.

A Keresztúri Klub városszerkezeti helyzete a Hárslevelűéhez hasonló, de a vasúton túli területről is be tud vonzani néhány nyugdíjast, de mint a második térkép arányai mutatják, nem eleget.

Az Újhegy Klub elsősorban a lakótelepen élőket vonzza. Az első térkép alapján azt gondolhatnánk, hogy jól kiszolgálja az ott élőket. A második térkép azonban jelzi, hogy az Újhegyi lakótelepen élő 65 éven felülieknek csak igen kis hányada jár le a klubba. Az idős lakosok magas száma azt jelzi, hogy a jövőben a lakótelepi nyugdíjasok megfelelő érdeklődő közönséget jelenthetnének a klub bővítéséhez. (9. térkép)

9. térkép. A 65 éven felüliek között az idősök klubjai igénybevevőinek aránya lakóhely szerint.

A Salgótarjáni Klubbot leginkább a Hős utca és a Kis-Pongrác telep környékén élők keresik fel, a MÁV-telep és különösen a HM lakótelep lakói nem használják ki ezt a lehetőséget.

A Román Klubnak területileg igen széles a merítése. Nem csak a Kőbánya-városközpont lakótelepen élők járnak oda, hanem a tágabb környékről is néhányan. Ennek ellenére a két klub, a Román és az Újhegyi közötti terület nem eléggé ellátott, bár az idős népesség aránya a környéken még nem nagyon magas.

Kérdőíves felmérésünk jelzi, hogy a 65 éves és idősebb segélyezettek igen kis arányban járnak el a klubokba: a válaszolók 6%-a jár jelenleg, 6,8%-a járt korábban, de most már nem és 87,2%-a még soha nem ment el egy ilyen klubba. A szakkörbe járók aránya is hasonló 6% körüli, mely szintén igen alacsony és a legidősebbek teljes elszigetelődését, magára utaltságát vonhatja maga után. Ezt a feltételezést erősítik a kérdőív két kérdésére¹⁰ kapott válaszok is, melyekre többen jelezték, hogy: segítségre lenne szükség az egyedüllét feldolgozásához; több szeretet, törődés hiányzik és azok a kívánságok is, amelyek újabb klubok létrehozására, szabadidős tevékenységek támogatására irányulnak.

E klubokban sokféle szolgáltatást lehet igénybe venni. A néhány vezetővel készített interjú alapján úgy tűnik, eltérő a szolgáltatást igénybe vevők szocio-demográfiai háttere: például a Borostyán klubba járóknak „van családi háttere”, gyereke, unokája, míg az Ószirózsa klubot felkeresők között sok az egyedülálló idős ember. A klubtagok között kisebbségben vannak a súlyos szociális problémák hordozói, elsősorban nem a szegénység miatt hozzáférhetetlen szolgáltatásokat (pl. mosás, fürdés) keresik itt az idős emberek.

A megkérdezett klubvezetők szerint gyakorlatilag nincs kapcsolat a civilek által működtetett idős klubjai és az önkormányzatiak között, a kerületi Idősügyi Tanács tevékenységéről sem tudtak bővebb információkkal szolgálni.

¹⁰ Van-e olyan szolgáltatás, amit nem soroltunk fel, de amire Ön szerint szükségük lenne az idősöknek? és Van-e olyan gondja, problémája, amit nem tud egyedül megoldani, amihez Önnek segítségre lenne szüksége?

Hatékonyabbá tehetné a kőbányai idős emberek érdekében végzett munkát a tudatos hálózat építés a különféle nappali ellátásokat biztosító önkormányzati, civil és más szolgáltatások vezetőinek bevonásával. Ha a gyermekvédelemben bevezetett módon kéthavonta összeülnének a kerületi idős emberek helyzetével kapcsolatos tennivalók megbeszélésére, hasznos információkat közvetíthetnének az önkormányzat vezetése számára.

4.2.2. Otthon nyújtott szolgáltatások

A kérdőívre adott válaszok egyértelművé teszik, a kőbányai idős emberek a gondok ellenére is otthonukban szeretnének maradni, számítanak családjuk, barátaik és közvetlen környezetük támogatására. A lelegelesettebbek esetében azonban – kis költségigénnyel – önkormányzati segítséggel is javítani lehetne az életminőséget.

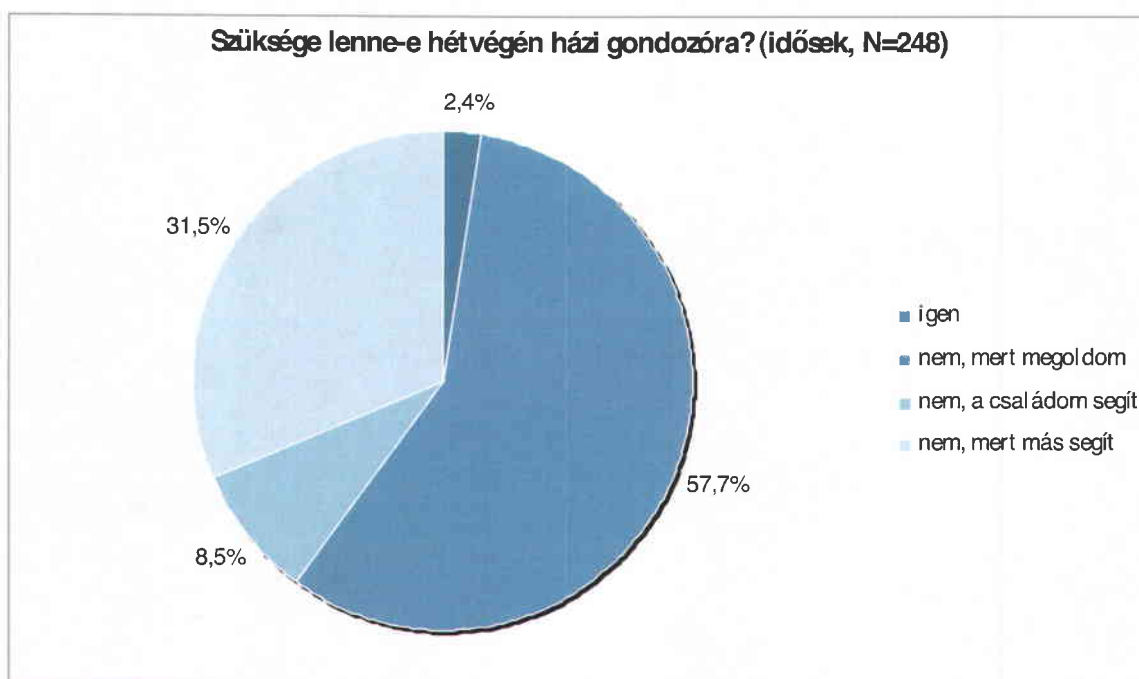
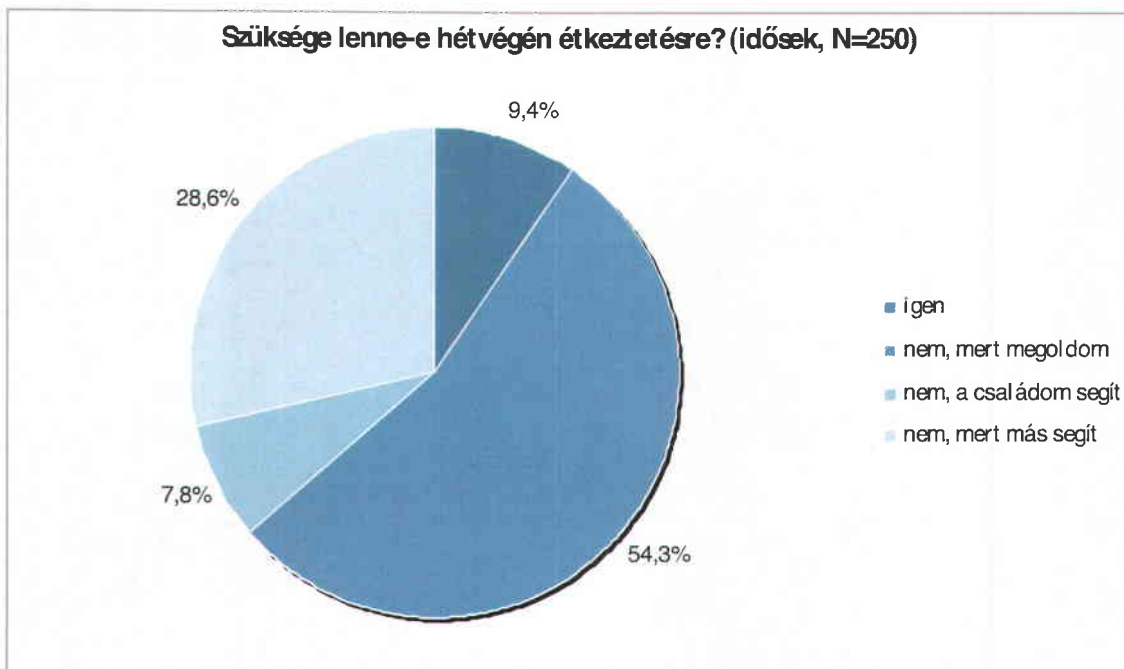
Az időszakos, alkalmanként nyújtott segítséggel kapcsolatos szükségletek meglétére számos példát találtunk a kérdőív válaszai között. Természetesen megjelent általánosan megfogalmazva az anyagi gondok leküzdéséhez várt támogatás, az egyedüllét oldása és néhány a közbiztonsággal összefüggő igény is, de néhány – úgy véljük kezelhető probléma csokor is kirajzolódik az idős emberek válaszaiból.

Működik a kerületben házigondozói szolgáltatás, térítési díj ellenében. Az egyik vezető beszámolója szerint a felhasználók a gondozási szükségletnél kevesebb gondozási időt vesznek igénybe, talán finanszírozási okok miatt.

Sokan nem is a teljes házi gondozói szolgáltatást igényelnék, csupán egy-egy nehézség leküzdésében várnának segítséget. Ügyeleti rendszerben is működik a házigondozói szolgálat, bár gond az intézmény számára a túlóradíj előteremtése, esetenként este is felkeresik az idős embereket.

A hétvégi életvitelt nehezítheti a szolgáltatások egy részének nehezebb elérése, ezért ezen a téren is szükség lehet segítségre, bár erre konkrét igényt csak igen kevesen jeleztek. Az idősek

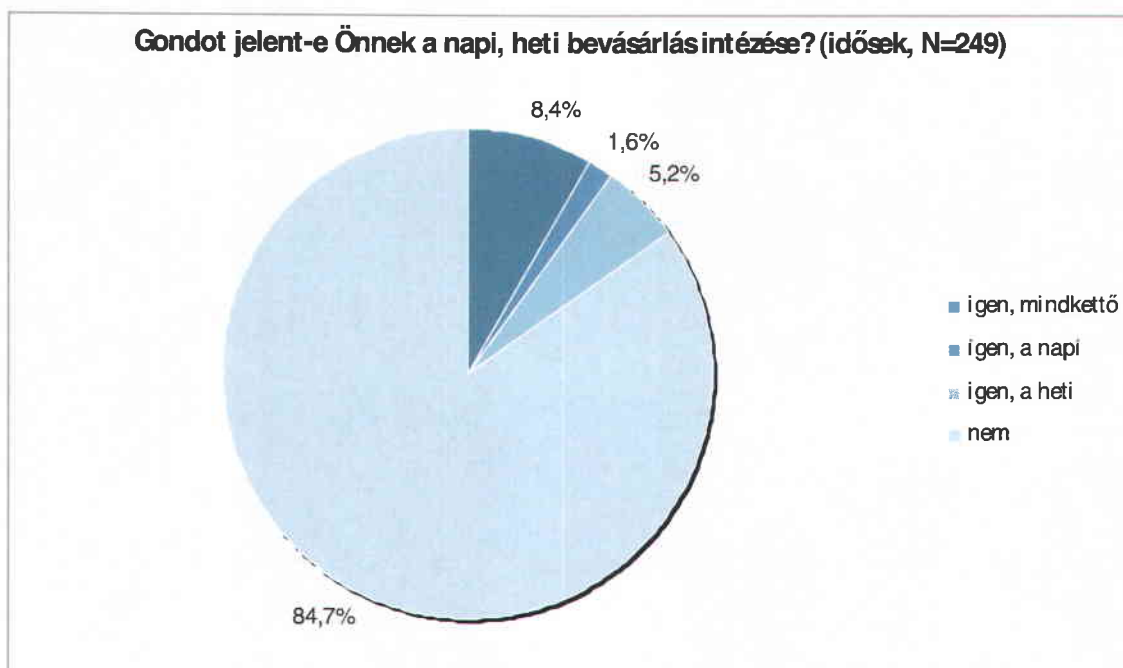
valamivel több, mint fele saját maga oldja meg a hétvégi étkezését, illetve ellátását, 8-9%-nak családi segítsége van, 29-32% pedig valaki más segítségét igényli. Az önkormányzat ilyen jellegű szolgáltatására étkezés esetében egytized, házi gondozás esetében pedig 2,4% tartana igényt.

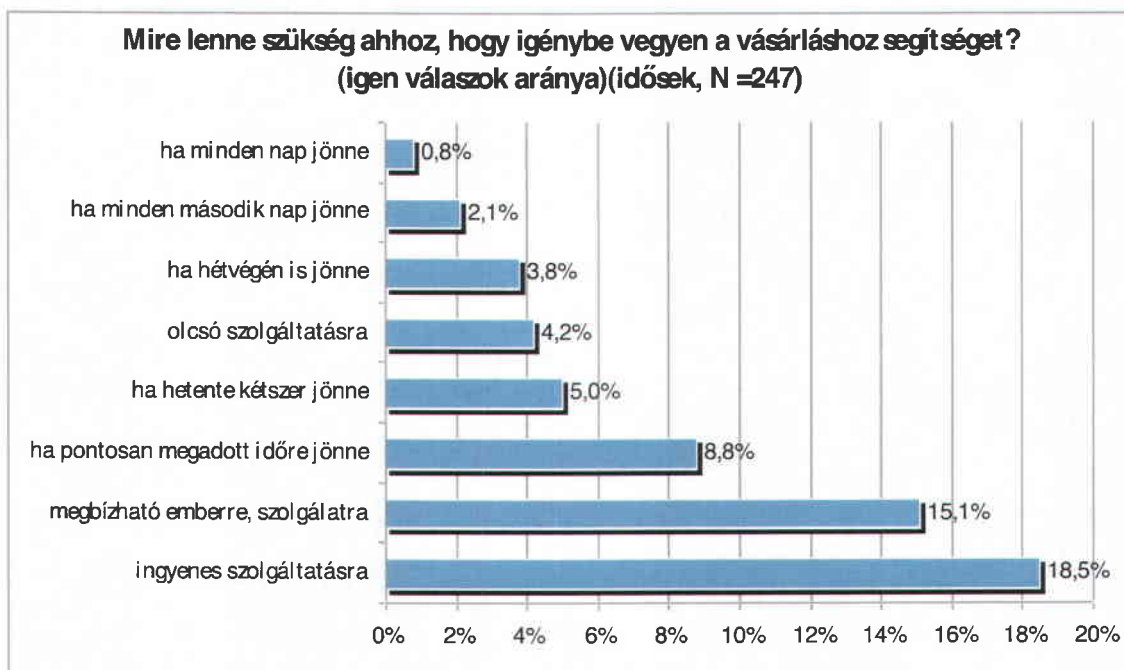
Meg lehetne fontolni, hogy a bentlakásos intézményekben alkalmazott gondozási szükséglet felmérés metodikájához hasonló filozófia és módszertan kidolgozásával, a házi orvosok és a házi gondozói szolgálat bevonásával, a fizetőképességgel nem rendelkező és rossz egészségi állapotú idős emberek számára megszervezhető lenne időszakosan (pl. kórházi kezelés után hazatérve) vagy folyamatosan a hétvégi szolgáltatásnyújtás.

Ugyancsak hasznos lenne sok idős ember számára a gyógyászati segédeszköz kölcsönzés és javítás megszervezése. Ez történhetne saját, kerületi szolgáltatásként vagy valamely ilyen szolgáltatást nyújtó szervezettel (Vöröskereszt, Máltai Szeretetszolgálat, Mozgássérült Emberek Rehabilitációs Központja) kötött együttműködési megállapodás keretében.

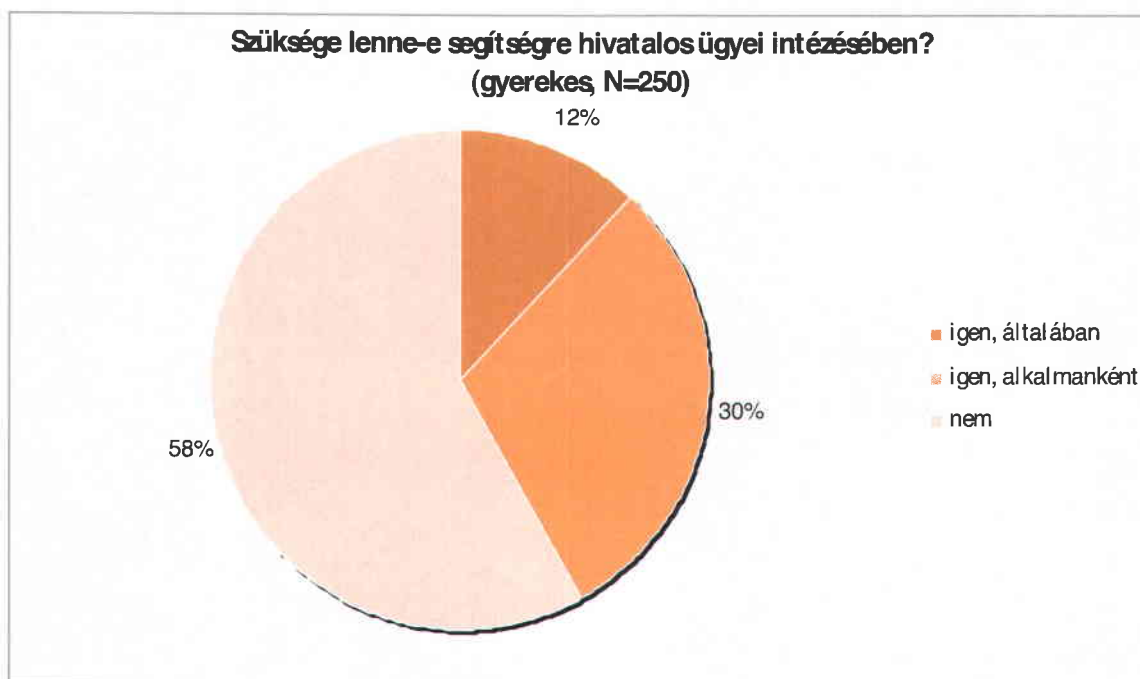
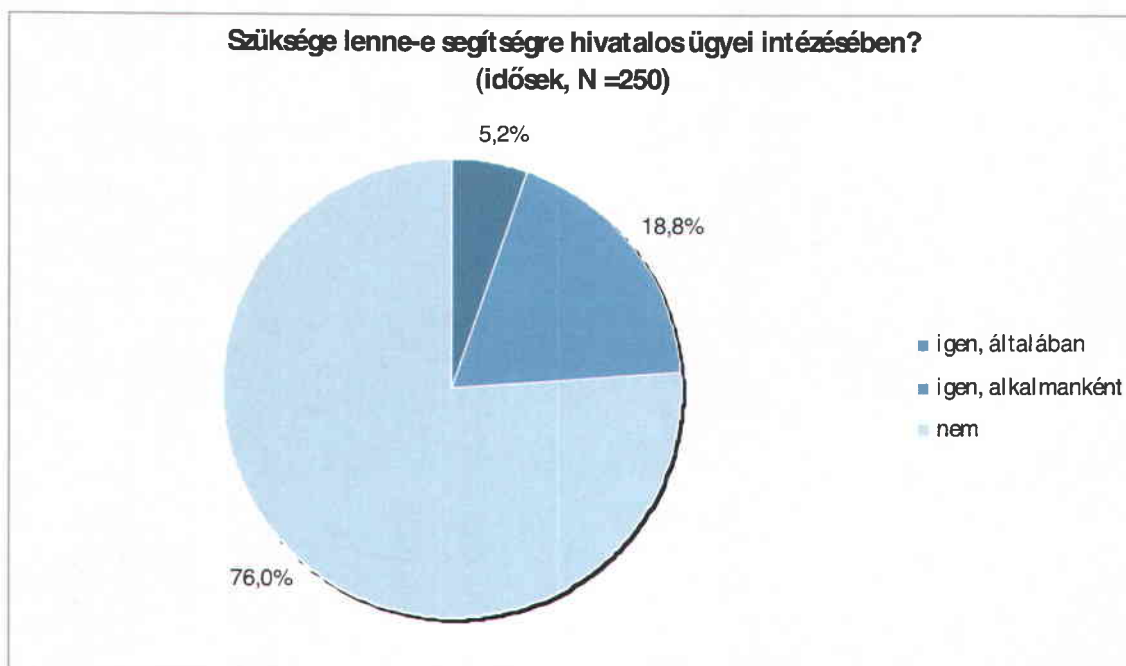
A napi vagy heti bevásárlás intézése a többségnek nem jelent különösebb gondot: 1,6% jelezte, hogy napi, 5,2%, hogy heti és 8,4%, hogy mindkét bevásárlás gondot jelent, és szívesen kérne segítséget ehhez, azaz összesen a megkérdezettek 13,6%-a (38 idős ember) életét könnyítené meg, ha segítséget kapna a bevásárlásban.

Mindenkit megkérdeztünk arról, mire lenne szüksége ahhoz, hogy igénybe vegyen egy ilyen szolgáltatást. Két tényezőt emeltek ki a legnagyobb arányban: az ingyenességet (18,5%), és a megbízható vásárlást intéző ember, illetve szolgálat szükségességét (15,1%).

A hétfégi házi gondozói szolgálat és étkeztetés jogosultsági kritériumainak meghatározásához alapul vett metodikát felhasználva lehetne a bevásárlási szolgáltatás alanyait kiválasztani és a gondozónők vagy a házi gondozói szolgálat által felügyelt és „hitelesített” önkéntesek esetleg közmunka programban résztvevők nyújthatnák a szolgáltatást.

Az idős megkérdezett kőbányai lakosok 24%-a (60 fő) jelezte, hogy segítségre lenne szüksége hivatali ügyei intézésében. Tanulságos, hogy a náluk fiatalabb, aktív korú gyermekesek ennél jóval magasabb igényt fogalmaztak meg: 42%-uk igényelne ilyen segítséget. Ennek okait csak találgatni tudjuk: lehet, hogy az idősebb emberek nem is tudják, milyen ügyekben lehetne

“hivatalos” segítséget kapni, vagy sokuknak egyszerűen kevesebb ilyen ügye akad, esetleg ők már tapasztaltabbak az ügyintézésben. De tükrözheti mindez a gyerekesek elkeseredettségét is: mindenfajta segítség jól jönne számukra, ami helyzetüket megkönnyíthetné.

Az egész magyar társadalomra igaz, hogy kevésbé elterjedt az önkéntesség. Ilyen ügyintézési segítséget tudnának nyújtani például szociális munkás hallgatók önkéntes munka kurzusuk részeként valamely szociális felsőoktatási képző intézménnyel kötött szerződés keretében, vagy tájékozottabb, „fiatal, jó állapotban lévő” nyugdíjasok is, akik szívesen végeznének önkéntes munkát. Fontos volna ezt a szolgáltatást is valamelyik intézményhez rendelni és ott a diákoknak, önkéntes segítőknek alkalmanként, időszakosan, igény szerint, tanácsadást biztosítani.

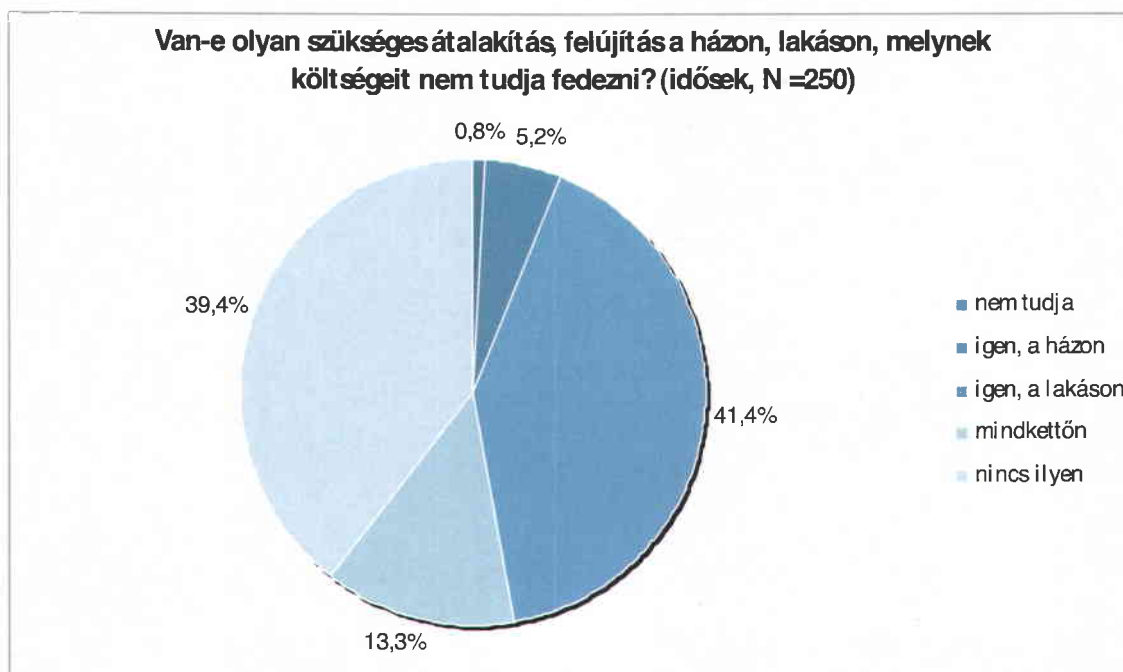
Minden az idős emberek otthonában nyújtott szolgáltatásra igaz a jelzőrendszeres házigondozás megszervezése során szerzett tapasztalat, mely szerint valamely, az idős emberek számára hiteles személynek el kell magyaráznia a szolgáltatás célját és körülményeit, hogy enyhüljön bizalmatlanságuk.

Vannak a mindennapi életvitelnek egyéb olyan területei is, amelyeket egy idősebb ember nehezen old meg. Az idősek 24,4% sorolt fel olyan szolgáltatásokat, amelyekre szükségük lenne, és ha erre lehetőségük volna igénybe is vennék, de térítést nem vagy csak nagyon csekély mértékben tudnának fizetni érte. E szolgáltatásokról nyitott kérdésben kérdeztünk, tehát a válaszoló saját szavaival mondta el, hogy mire lenne szüksége. Ezeket azután tematikusan összevontuk a következő csoportokba:

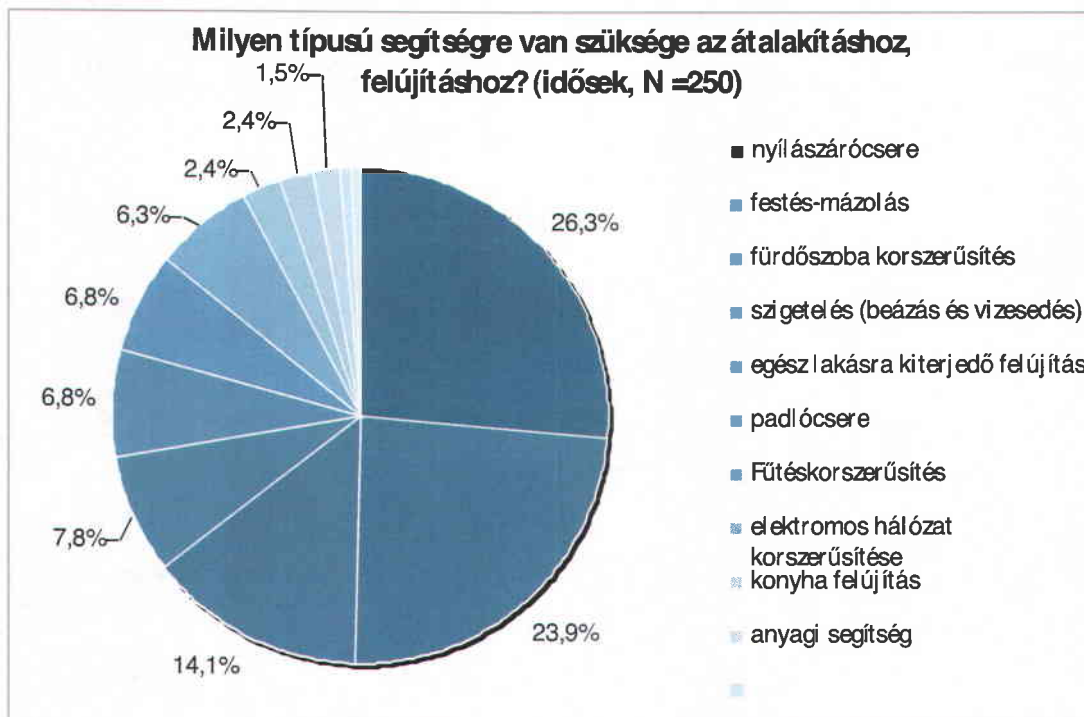
- a lakóhely fizikai környezetének rendbetétele, illetve biztonságosabbá tétele;
- a lakással, épülettel kapcsolatos nagyjavítások (pl. tető, csatorna);
- apróbb meghibásodások elhárítása (pl. csengő kapcsolójának cseréje, dohos a lakás és ki kellene festeni, a gázsütő meghibásodott)
- lakás tisztántartása (pl. eseti takarítás, ablakpucolás, függöny fel- és leszedés);
- szabadidős tevékenységek, a magány oldása (pl. klub a környéken, ingyenes kulturális lehetőség, természetjáró klub táncklub).

A házban, vagy a lakásban jelentkező esetleges felújítási, átalakítási szükségletekről külön is érdeklődtünk. Ezek egy idős ember életében jelentős – gyakran megoldhatatlan – terhet jelentenek és nem csak anyagilag, de fizikailag, illetve lelkiileg is nagy gondot okoznak.

A kerület lakásállománya igen régi, és a felújítások elmaradása – ahogyan más kerületben – itt is érezteti hatását. A lakások jelentős részében évekig nem festettek, nem korszerűsítették a fűtést, elmaradtak a kisebb-nagyobb javítások. Az általunk megkérdezett idősök 5,2%-a jelezte, hogy a házon, 41,4%-a, hogy a lakáson, és 13,3%-a, hogy a mindkét területen végzendő felújítási munkálatokhoz anyagi segítségre lenne szüksége ahhoz, hogy a költségeket fedezni tudja.

Hogy pontosan milyen területekre is terjedjen ki ez a segítség, szintén nyitottan kérdeztük meg, és a kapott válaszokat csoportosítottuk. Az ezek alapján kirajzolódó igények között a leggyakrabban a nyílászárócsere (26,3%), a festés-mázolás (23,9%) és a fürdőszoba korszerűsítése (14,1%) jelent meg. Ezen kívül tulajdonképpen szinte minden más felújítási munkálat is előkerült.

Természetesen nagy volumenű házfelújítás nem várható el az önkormányzattól a jelenlegi gazdasági viszonyok közepette, azonban a mindennapokat megkeserítő kisebb meghibásodások kiküszöbölése nem igényelne jelentősebb forrásokat.

A szakmunkásképző iskolákban általános gond a szakmai gyakorlat megszervezése. Az önkormányzat együttműködési megállapodást köthetne szakmunkásképző iskolával (iskolákkal) és a diákok nyári szakmai gyakorlat keretében elvégezhetnék a villany- és vízvezeték szerelési javításokat, egy-egy lakást kifesthetnének. A kisebb javításokra év közben is sor kerülhetne. A szakmai felügyeletet (művezetést) a szakoktató biztosítaná, csupán az anyagköltség terhelné a lakókat vagy/és az önkormányzatot.

Egy másik lehetőség tette kész, munkavégzésre képes és némi nyugdíj melletti jövedelemszerzésre vágyó fiatal nyugdíjasokból egy javító brigád szervezése – nyilván Kőbányán jócskán akadnak nyugdíjas szakmunkások – akik számára belső piacot teremthetne az önkormányzat egy olyan megállapodásra alapozva, ami ezért cserébe szabott, olcsó árakat ír elő a „vállalkozók” számára.

A harmadik lehetőség a munkaügyi kirendeltséggel együttműködésben a közfoglalkoztatásba került szakmunkások tevékenységének igénybevétele. Ebben az esetben is csupán az anyagköltség terhelné a lakókat illetve adott esetben az önkormányzatot.

Mindhárom esetben kulcsfontosságú, mivel idős, félős emberekről van szó, hogy az önkormányzat valamely intézménye, például a lakóterület szerinti idősek klubja vállalja fel a feladatot és mintegy garanciát nyújtson a munkavállalók megbízhatóságára.

Természetesen többen utaltak arra, hogy pénzre, segélyre, rezsitámogatásra lenne szükségük. A szegénység enyhítésére alkalmas és javasolt eszköztárból két elemet érdemes kiemelni. Egyrészt a természetbeni juttatásokat: többen szeretnének szociális boltot és ünnepek előtt ajándécsomagot kapni. Ennél súlyosabb problémát jeleznek, az időskorral is összefüggésben, az egészségügyi szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos nehézségek. Ez utóbbiak is két csoportba sorolhatók: nem jut pénz a gyógyszerek kiváltására, illetve gondot okoz az orvoshoz eljutás.

Feltétlenül erősíteni kellene a közgyógyellátás valamint az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság, mint természetbeni ellátások ismertségét és újra volna érdemes gondolni a szállító szolgáltatással kapcsolatos lehetőségeket.

Olvashattunk a kérdőívekben azonban egyedi, de a védőháló szakadozottságára utaló más szívszorító eseteket is, mint annak a kőbányai lakosnak a panaszát, aki nem tudja a fia

hamvait eltemettetni, vagy aki a jelző készüléket a nyakában hordja, mert beteg a fia és nincs segítsége.

4.3. Bentlakásos intézmények

A bentlakásos intézményekkel kapcsolatos vélemények megismerését nem tekintettük prioritásnak, hiszen a megkérdezettek még otthonukban élnek, legfeljebb későbbi terveik megismerése szolgálhat hasznos információkkal az önkormányzat számára.

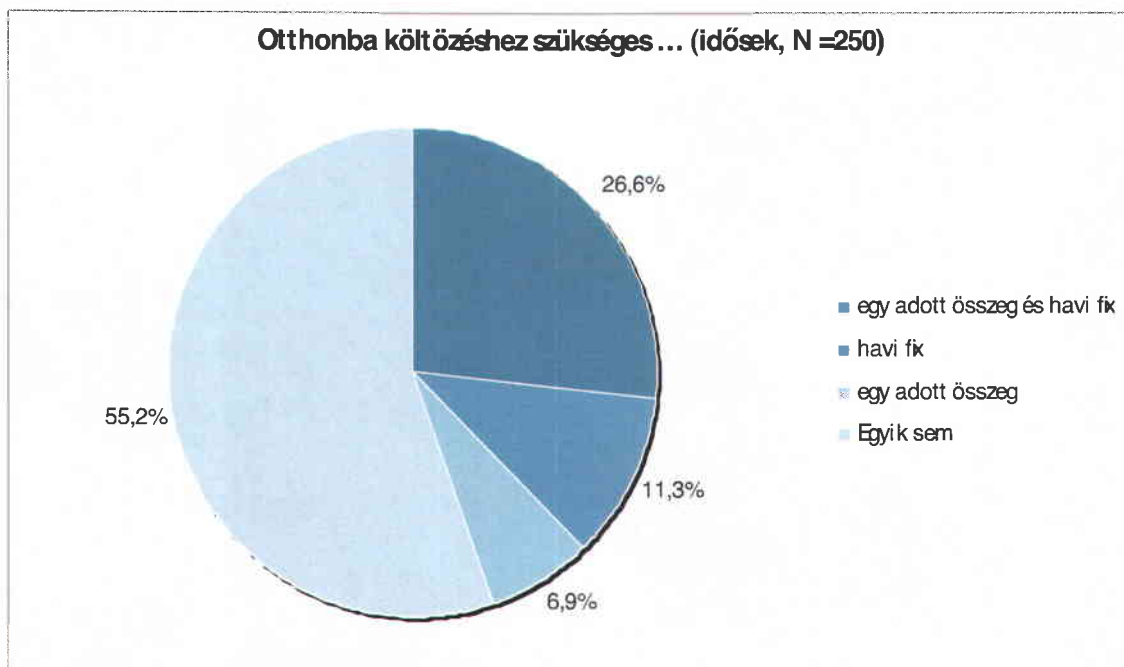
A kerület működtet átmeneti elhelyezést biztosító gondozóházat 40 férőhellyel. A gondozóház lakói inkább az alacsonyabb státuszú idős emberek közül kerülnek ki. A gondozóház kihasználtsága azt jelzi, szükséges lenne a férőhely bővítés, különösen mivel jobb híján itt helyezik el a demens betegeket is.

A kerület által működtetett idősek otthona emelt szintű ellátást nyújt; a szolgáltatást elsősorban kerületen kívüli lakosok veszik igénybe. Fokozatosan nő a várakozási idő a bekerülésre: kezdetekben 3-4 hónap, ma 6 hónap-másfél év a sorbaállás.

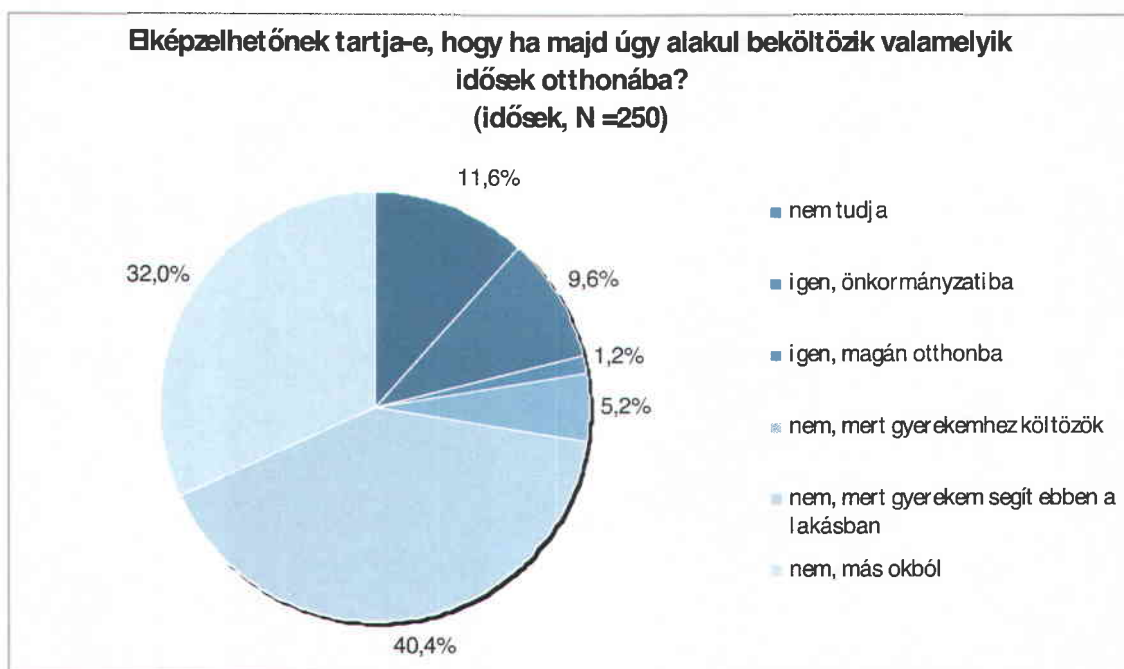
Az intézményben nincs demens részleg, sőt a nappali demens ellátás sincs megszervezve, pedig a növekvő várható életkor miatt erre egyre nagyobb szükség lenne.

A felkeresett idős háztartásokban élő válaszolók fele (49,4%) már pontosan utána nézett annak, hogy mit kellene tennie, illetve milyen feltételei lennének egy esetleges otthonba költözésnek. Ennek ellenére a többiek is válaszoltak arra a kérdésre, hogy milyen anyagi feltételei lennének az otthonba költözésnek. A válaszokból azonban kiderül, hogy ezen a téren mindenképpen részletesebb információkra és segítségre lenne szükségük ahhoz, hogy jól tudjanak dönteni. Egyrészt, mert sokan tájékozatlanok, másrészt, mert többen félnek attól, hogy becsaphatják őket, és ezzel elvesztik eddigi biztonságukat.

A válaszolók valamivel több, mint fele (55,5%) tudja úgy, hogy semmilyen befizetésre nincs ehhez szükség. 26,6% véli, hogy egy összegű befizetésre és havi fix összegű befizetésre is szükség lenne, ha otthonba szeretne menni. 6,9% csak az egyösszegű, 11,3% pedig csak a havi fix befizetésről értesült.

Arról, hogy otthonba menjen még nem sokan döntöttek. Egytized (11,6%) körüli azok aránya, akik még egyáltalán nem gondolkoztak ezen, és ezért nem is tudnak válaszolni a kérdésre. Viszonylag sokan (45,6%) azért nem akarnak otthonba menni, mert gyermekeik segítségével oldják majd meg azokat az éveket, amikor már nehezen tudnak magukról gondoskodni. Egyharmad (32%) semmiképpen sem menne idősek otthonába, de e mögött a fentitől eltérő okok állnak. Egytized (9,6%) azok aránya, akik önkormányzati otthonba fognak menni, és szinte elenyésző azoké, akik magán otthonba.

Nyilván mindenki a saját otthonában szeretne maradni addig, amíg csak lehet. Mégis elérkehet az idő, amikor bentlakásos intézményt kell igénybe venni, s olykor azt tapasztaljuk, hogy a fél-információk, tabuk miatt nem szánják el magukat az idős emberek erre. Még ha nincs is itt és most szükségük erre a szolgáltatásra, sokan aggódnak amiatt, mi lesz később. A felvételi eljárás részeként több helyen lehetővé teszik az intézmény meglátogatását, az ismerkedést a jövő lakóhellyel. Talán sokakat érdekelne – a fővárosi fenntartású, kerületben található idős otthonaival összefogásban - egy-egy idős otthoni „nyílt nap”, amikor bárki felkereshetné az intézményt és kérdéseket tehetne fel a munkatársaknak.

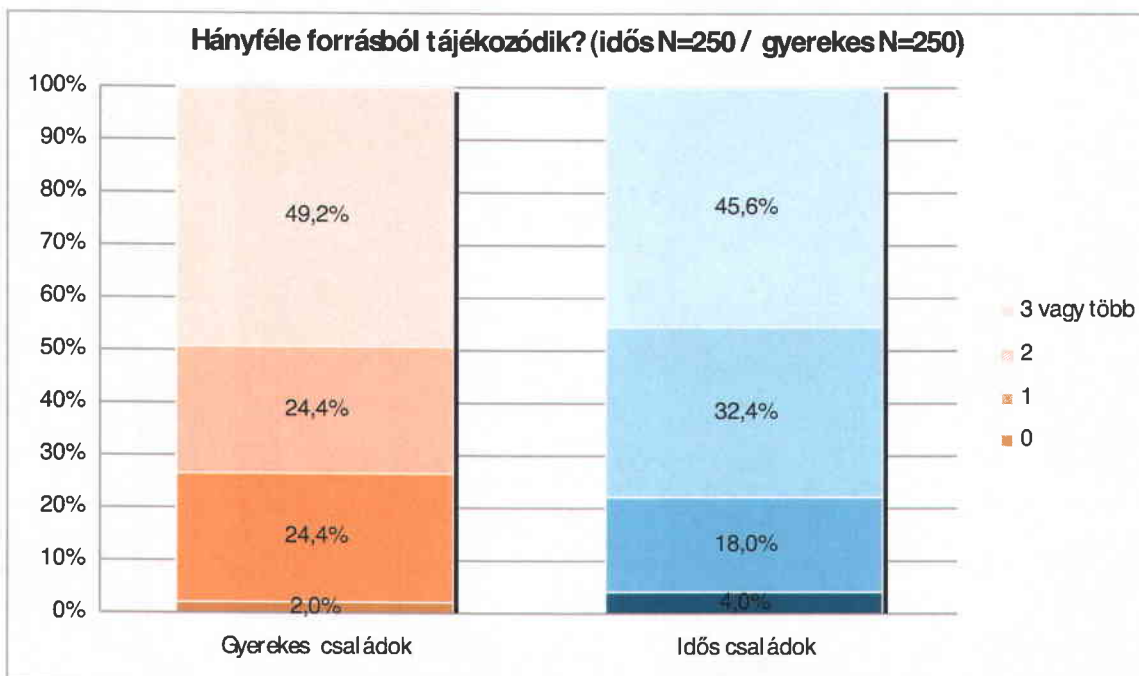
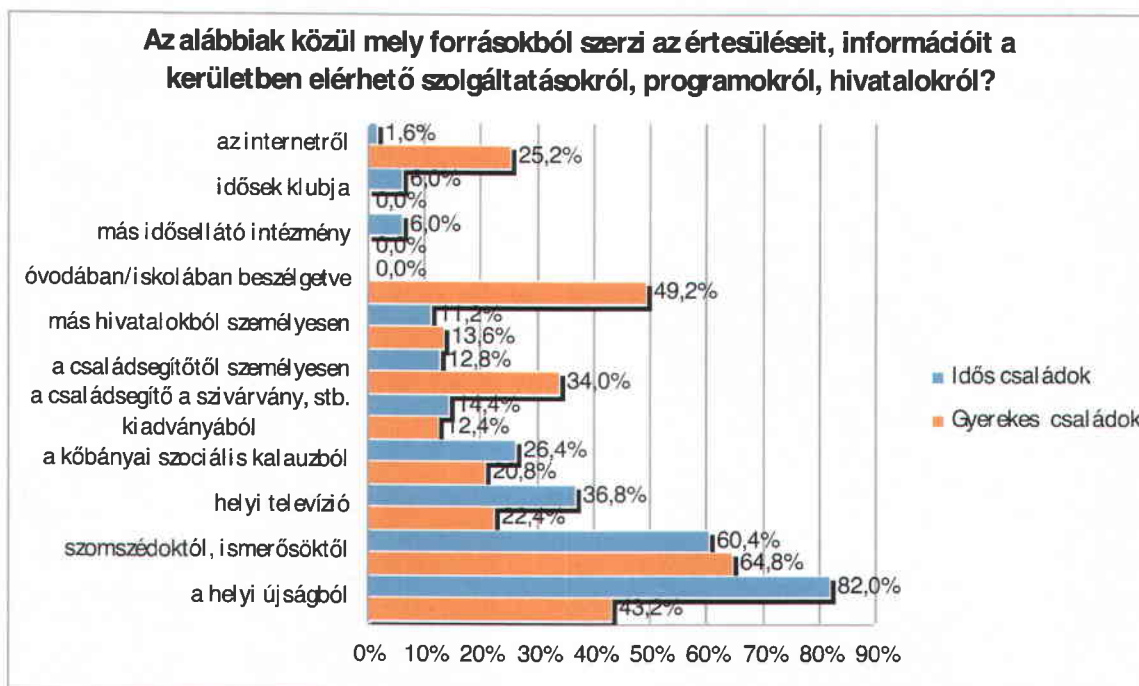
4. Információ-áramlás

A fentiekben felsorolt problémák egy részének orvoslására már ma is van megoldás, szolgáltatás, csak az érintettek nem tudnak róla.

A szociálpolitikai szakirodalomból jól ismert jelenség az információs asszimetria, vagyis amikor a szolgáltatások igénybe-nem-vételének az információ hiánya az oka, s amikor a szolgáltatásért felelős szervezet, esetünkben az önkormányzat ugyan különböző formákban terjeszti az információkat, de azok nem jutnak el a címzettekhez, vagy eljutnak ugyan, de az iskolázatlanabbaknak sajnos nem igazán sikerül kihámozni belőle a számukra fontosat. Az is előfordulhat, hogy az elolvasott információk elfelejtődnek: a tv adás lement, a helyi újság idővel a szemétkerébe kerül, és azt sem tudják az emberek, hogyan lehetne őket újból beszerezni.

Mint adataink jelzik az idősök jelentős része (82%) a szolgáltatásokról, programokról, hivatalokról szóló információkat a helyi újságokból szerzi, ezt követi a szomszéd (60,4%), mint információforrás, majd a helyi televízió (36,8%). Az önkormányzati intézmények említési aránya viszonylag alacsony volt 6-13% közötti. A szociális kalauzt már a kérdeztettek 26,4%-a használja, a családsegítő vagy a Szivárvány kiadványait viszont csak 14,4%.

Az ilyen típusú információs asszimetria az aktív korosztályok tagjainál is létrejöhet, kiváltképp, ha – mint az adatokból láttuk – alacsony iskolai végzettségűek és inaktivitásuk-munkanélküliségük miatt távolabb kerülnek a szervezetektől, kapcsolataik átrendeződnek. A gyermekes családok információ-szerzési stratégiája azonban kissé eltér az idősökétől: egyrészt sokkal kisebb arányban jutnak információhoz a felsorolt csatornákon keresztül, mint az idősök. Másrészt az ő esetükben a legtöbben a szomszédokhoz, ismerősökhöz fordulnak (64,8%), illetve az óvoda-iskolai beszélgetésekre támaszkodnak (49,5%). Ezt követi a helyi újságból (43,2%), a családsegítőtől személyesen kapott információ (34%), majd igen alacsony arányban az internet (25,2%) és helyi televízió (22,4%), a szociális kalauz (20,4%), a családsegítő kiadványai (13,6%).

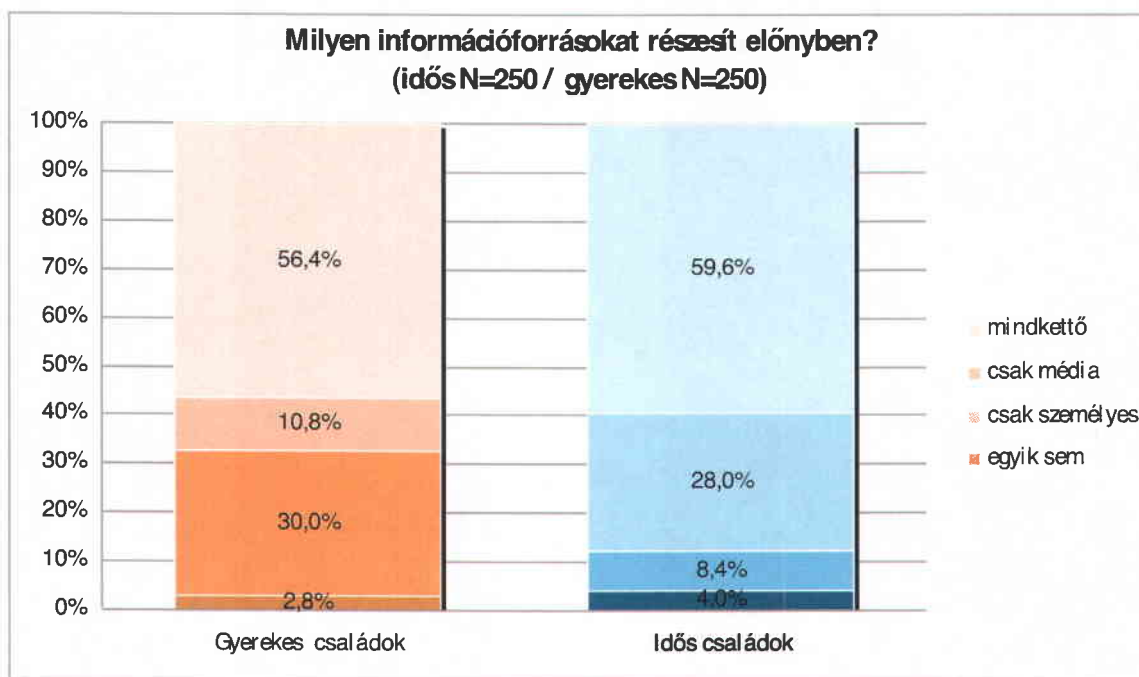

Az idősek és gyermekek csoportjában is vannak olyanok, akik a lehető legtöbb forrást kihasználják az információ szerzésére. Ők azok, akik három vagy annál több csatornán tájékozódnak. Az ő arányuk nem tér el jelentősen a vizsgált csoportunkban: az idősek 45,6%-

a, a gyerekesek 49,2%-a ilyen. A két forrást használók aránya a idősek esetében megközelítőleg egyharmad, a gyerekeseknél egynegyed. Az egyet használóké az időseknél megközelítőleg egyötöd, a gyerekeseknél egynegyed (és végül igen alacsony, 4%, illetve 2%, azoké, akik egyáltalán nem tájékozódnak).

A szerint, hogy mennyire iskolázatlanok a kérdezettek nincs jelentős eltérés a használt források számában. Az iskolázatlanabbak (legfeljebb általános iskolai végzettségűek) között valamivel magasabb a 3 vagy több forrást használók aránya, míg a két forrást használók aránya alacsonyabb, mint az iskolázottabbak között.

Mindkét csoport valamivel több mint fele (60%-a, illetve 56,4%-a) az információkat a médiából és személyes találkozások alkalmával szerzi be. Az idősek 28%-a csak az írott vagy elektronikus médián, és 8,4% csak a személyes találkozásokon keresztül jut információhoz. A gyermekes családoknál ez pont fordítva van, az ő esetükben a személyes jelleg dominál, 30%-uk csak személyesen szerez információt és egytizedük olyan, aki csak a médiára támaszkodik.

A kérdéskörben szakértelemmel nem bíró személyektől beszerzett információk nagy

veszélye, hogy pontatlanok és gyakorta vélelmeken alapulnak. Erősségük lehet viszont, hogy sokszor személyes tapasztalatok hitelesítik őket, s az így megosztott apró trükkök is segíthetnek az ügyek eredményes intézésében.

A fentiekben már említett információs asszimetria oka gyakran az, hogy ugyan hozzáférhetőek a hivatalos információk, de az érintettek nem tudják értelmezni a leírtakat. E miatt gyakran és szívesebben támaszkodnak a személyes információátadásra. A szociális törvény, vagy az ezen alapuló helyi rendelet az elmúlt időszakban ugyan kiterjedtebb, jogszerűbb és professzionálisabb lett, de értelmezése olykor jogi szakértelmet is igényel. Az érintett, idős, gyermekes, szociális hátrányokkal küszködő, gyakorta alacsony iskolai végzettségű emberek segítség nélkül aligha tudják pontosan értelmezni a rendelkezéseket és megállapítani, hogy milyen szolgáltatásra jogosultak és mire nem.

Csak példaként idézzük a kerület szociális ellátásokat szabályozó 8/2009. (III. 20.) számú rendeletét. Ebben nem nevesítenek egy sor, a szociális törvényben előírt juttatást (rendelkezésre állási támogatás, időskorúak járadéka, közgyógyellátás, egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság), vagy csak a vonatkozó törvényi helyre utalnak a szövegben.

Felszínesen úgy tűnhet, egy olyan sok szociális problémával szembesülő önkormányzat, mint amilyen a kőbányai is, nem lehet érdekelt újabb igényjogosultak felkutatásában. Ez a vélelem súlyos hibákhoz vezethet, több okból is. Egyrészt eredményes stratégiát csak a problémák teljes spektrumának ismeretében lehet kialakítani, a fentiekhez hasonló önbecsapások csupán a gondok elodázásához vezetnek. Másrészt egy mai kisebb probléma elkendőzése később jóval drágább megoldással orvosolható csak. A szociális természetű gondok gyakorta komoly feszültséghez vezethetnek, s ez nem lehet egyetlen választott testületnek sem célja. S akkor a lakosok életminőségét még nem is említettük.

Ezért rendkívül fontosnak tartjuk, hogy a kőbányai önkormányzat szakítson azzal a más önkormányzatoknál is bevett gyakorlattal, hogy kampányszerűen rázúdítja az információkat a lakosságra, de karbantartásukra és megértetésükre kevesebb figyelmet fordít.

A szolgáltatásokhoz hozzáférést megkönnyítené és a szociális intézmények valamint az önkormányzat munkatársainak túlterheltségét is csökkenthetné, ha a szociális ellátásokkal kapcsolatos információk könnyen értelmezhető formában a lakosság által gyakran felkeresett helyeken (idős emberek számára pl. gyógyszertár, posta, orvosi rendelő; gyermekesek számára pl. gyermekintézmények, gyerek orvosi rendelő) szórólapok formájában rendelkezésre állnának.

Olykor, kiemelt fontosságú ügyekben, mint például a fagyhalál elkerülése, célzott levelekkel is meg lehetne keresni az idős lakosokat.

Az infokommunikációs eszközök használatának gyakorisága is jelzi, hogy nem csak a fiatal, hanem az idősebb korosztály is bevonható az új technikai eszközök használatába. A megismerés folyamata talán lassabb, de megfelelő időráfordítással, és az első időkben intenzív segítséggel a nyugdíjasok is képesek elsajátítani a számítógép és az Internet használatát. Ezt mutatják a 2009-es országos statisztikai adatok is: a 55-64 évesek 40%-a számítógép és 38%-a Internet használó. A 65 éven felüliek között ez az arány jóval alacsonyabb: 10 százalékuk tekinthető tényleges számítógép- és 8%-uk internet-használónak¹¹. A nyugdíjas és inaktív háztartások körében a két arány 27%, illetve 25%. Az idősek számítógép-használati gyakoriságában nincsen jelentős eltérés, közel 90%-uk használja legalább heti rendszerességgel a számítógépet. (Forrás: KSH, 2009)

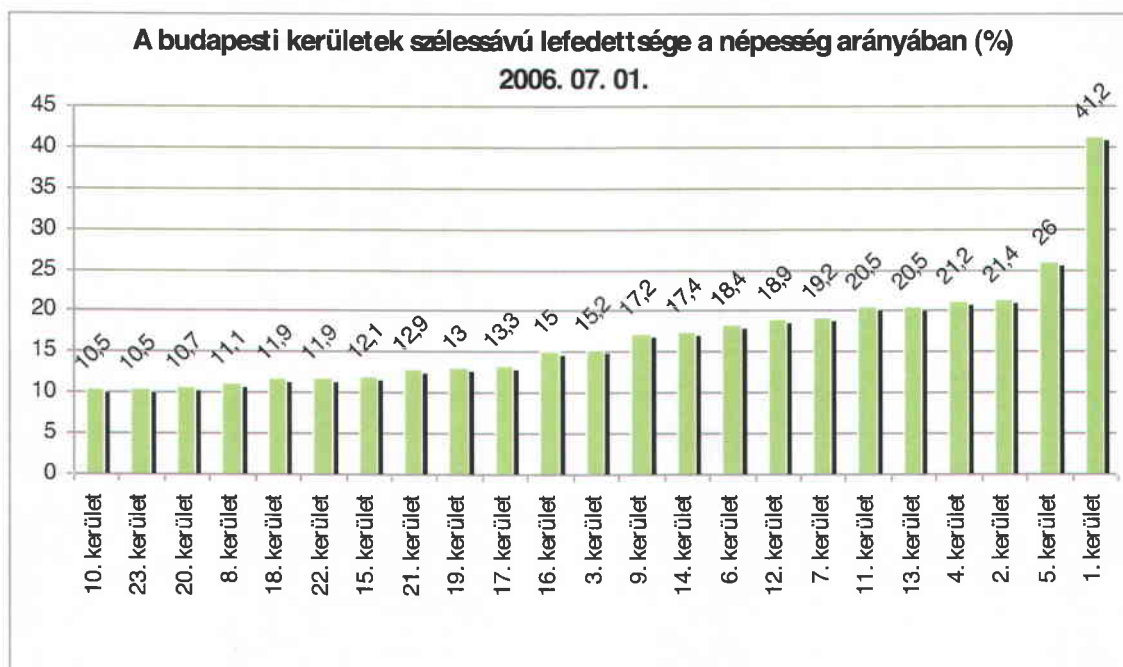
¹¹ Tényleges számítógép, és Internet-használónak az tekinthető, aki a felmérést megelőző három hónapban használta a számítógépet, illetve az Internetet.

A számítógép-használat gyakorisága az adott korcsoportban, 2009 (%)

Életkor	Naponta	Hetente	Havonta	Havinál ritkábban
16–24 éves	84,4	13,3	2,1	0,2
25–34 éves	79,8	17,2	2,9	0,1
35–44 éves	78,4	18,1	2,8	0,7
45–54 éves	77,2	19,8	2,9	0,2
55–64 éves	75,3	18,7	5,2	0,9
65–74 éves	57,9	31,6	7,6	2,9

Forrás: Infokommunikációs (IKT-) eszközök és használatuk a háztartásokban, 2009 KSH, 2010 internetes kiadvány 11. tábla 35. oldal

Sajnos friss részletes adatokat a számítógép- illetve internet-használatról nem sikerült elérnünk. A Nemzeti Hírközlési Hatóság 2006-os kutatása szerint Kőbánya a szélessávú internet lefedettség területén a – maga 10.5%-os arányával – a kerületek között sereghajtó volt.

Forrás: IVS, 42. oldal 27. ábra

Az Internet használati aránya elenyészően alacsony. Ezen a területen fontos lenne beavatkozni, hiszen a világhálón keresztül könnyebb információhoz jutni (és könnyebb a kívánt információt gyorsan megtalálni, mint egy írásos kiadványban). E mellett az ilyen jellegű kommunikáció hozzásegítheti a használókat, hogy a távolabb lakó rokonokkal, barátokkal akár napi kapcsolatot tartsanak, és ez által ne essenek ki teljesen szociális hálójukból, és ami az idős embereknél nagyon fontos, mindig legyen valaki, aki érdeklődik problémáik iránt, vagy olyan, akivel egyszerűen csak vigyáznak egymásra.

Az Újbudán indult 60+ Program jól jelzi, hogy az idősek partnerek lennének egy olyan sokrétű programban, ami megkönnyítené mindennapjaikat, és segítene nekik abban, hogy ne szegregálódjanak teljesen sem közvetlen lakókörnyezetüktől, sem a világ más részeitől. Ott 2010 tavaszán az önkormányzat által szervezett angol, német és internet tanfolyamokra több mint 400 nyugdíjas jelentkezett.

Érdemes lenne ezért egyrészt ingyenes tanfolyamokat szervezni, másrészt olyan ingyenes internet pontokat felállítani, akár a családsegítő szolgálaton és nyugdíjas klubokon túl az orvosi rendelőkben, ahol ezek az információk elérhetőek.

6. Összegzés helyett

Munkánk célja olyan, a szociológiai kutatás különböző módszereit hasznosító háttér tanulmány elkészítése volt, amely megalapozhatja és elősegítheti Kőbánya önkormányzata számára a szociálpolitikai jellegű beavatkozások stratégiai tervezését. Figyelmünket – a megrendelő kívánságának megfelelően – elsősorban a gyermekes családok és az idős emberek helyzetének, szolgáltatásokkal kapcsolatos attitűdjeinek feltárására fordítottuk. Bár egy sor lényeges és reményeink szerint jól hasznosítható összefüggést tükröznek a szociális problémákat térben megjelenítő térképek és a kérdőíves vizsgálat megállapításai, ez utóbbi kis elemszáma csak korlátozott mértékben tette lehetővé mélyebb statisztikai elemzés elvégzését.

A gazdasági válság időszakában, amikor az utóbbi években vagy csökkentek, vagy reálértéken nem növekedtek a szociális szolgáltatásokra fordítható költségvetési források, még egy budapesti önkormányzatnak is nehéz jóléti rendszere olyan irányú reformján gondolkodnia, ami nem a kényszerű takarékoság miatti szolgáltatás-szűkítésre, hanem a szolgáltatási paletta színesítésére irányul. Ám nem csupán az önkormányzatok forrásai szűkültek-szűkülnek, hanem a lakosságéi is és sokan már nemigen tudnak honnan forrást kivonni. A kérdőíves vizsgálat is mutatja, az emberek nagymértékben számítanak gondjaik orvoslásában a helyi államra, az önkormányzatra.

Ismerjük a 2011-es állami költségvetés irányzásait; tudjuk, hogy a témánk szempontjából lényeges segélyezésre és az idősek nappali ellátásaira fordítható források szűkülni fognak. Éppen ezért is nem nagy ívű, drága javaslatokat vázoltunk fel, hanem olyan relatíve kis költséggel megvalósítható kezdeményezéseket, amelyek segíthetnek az embereknek; majd a bőségesebb forrásokra alapozott szociálpolitika idején új szolgáltatási formák csírái lehetnek. Azt ugyanis sokféle hazai és nemzetközi tapasztalat bizonyítja: rendszerszerű változtatásokat nem forrás szűke idején szerencsés kezdeményezni. Javaslatainknak az „olcsóságon” kívül van egy másik jellegzetessége is: hangsúlyosan építenek a közösségben rejlő, még kihasználatlan kapacitásokra: az egymás iránti figyelemre, az önkéntes segítségnyújtásra, az érdekek kölcsönös beszámítására. Ám távolról sem arra gondoltunk, hogy majd a jó emberek

segítenek egymáson; a spontán, amúgy is megvalósuló tevékenységeken túlmenő tudatos, elsősorban szomszédági közösségépítést, közösségszervezést ajánlunk – szakemberek közreműködésével. Rövid tréningekkel, a szakmai tanácsadás megszervezésével az erre kész társasházi képviselők, tette kész friss nyugdíjasok, is segíthetnek az információk lakossághoz eljuttatásában, a bonyolult szabályzatok értelmezésében, az űrlapok kitöltésében. Támaszkodni lehet a generációk közötti szolidaritásra is: a felsőoktatásban tanuló szociális szakos hallgatók önkéntes munkájára, a szakmunkástanulók segítségére. Az említett példák is jelzik az érdekkiegyenlítésre építést: a szociális szakos hallgatók egyben a képzésükben kötelező terepmunka lehetőséghez juthatnak, a szakmunkás tanulók valós viszonyok között szerezhetnek gyakorlatot.

A szociális szektor legfontosabb erőforrása az elkötelezett szakember. Bármilyen intézkedés csak az ő szerepvállalásával, egyetértésükkel lehet eredményes. Ám már most is túlzott terhek hárulnak rájuk. Nem csupán azért, mert a strukturális problémák megoldásának eszközei nincsenek a kezükben, hanem mert a túlzott esetszámok, a hiányzó szolgáltatások miatti megoldás keresés keltette frusztráció erősítheti a kiégés veszélyét, rosszabb esetben pályaelhagyáshoz is vezethet.

Ugyan a polgármesterei hivatal jóléti kérdésekkel foglalkozó munkatársai, a szociális szakemberek, az önkormányzat szociális kérdések iránt érdeklődő képviselői, de maguk a Kőbányán élő lakosok is ismerik vagy ismerni vélik lakóhelyük jellegzetességeit, mégis egy ilyesfajta külső szakértők által megrajzolt kép – legalábbis ezt reméljük - jó eszköz lehet a problémákkal történő szembenézésre, a lehetőségek átgondolására, a korlátok számbavételére és az elodázhatatlan döntések meghozatalára.

7. Melléklet

A térképek jelmagyarázatban a zárójelben lévő szám az adott csoporthoz tartozó területegységek számát mutatja.

10. térkép. A megítelt lakásfenntartási támogatások számának változása 2000 és 2009 között.

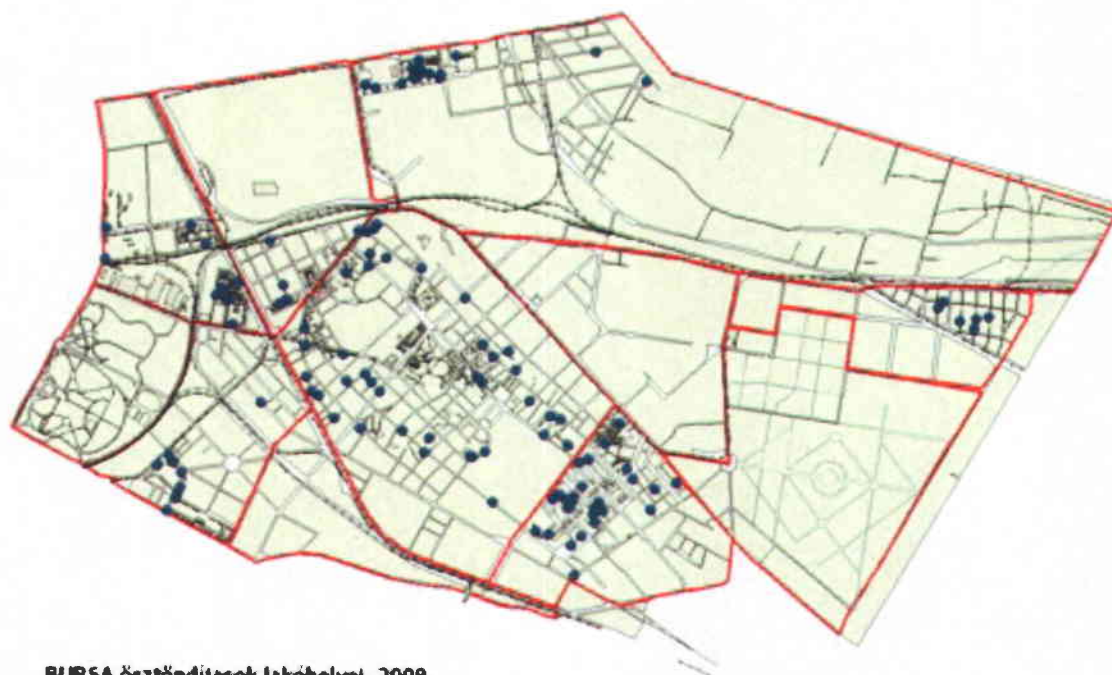
11. térkép. A megítélt átmeneti segélyek számának változása 2000 és 2009 között.

12. térkép. A megítélt rendkívüli gyermekvédelmi támogatások számának változása 2000 -2009.

13. térkép. A BURSA ösztöndíjban részesítettek területi megoszlása, 2009.

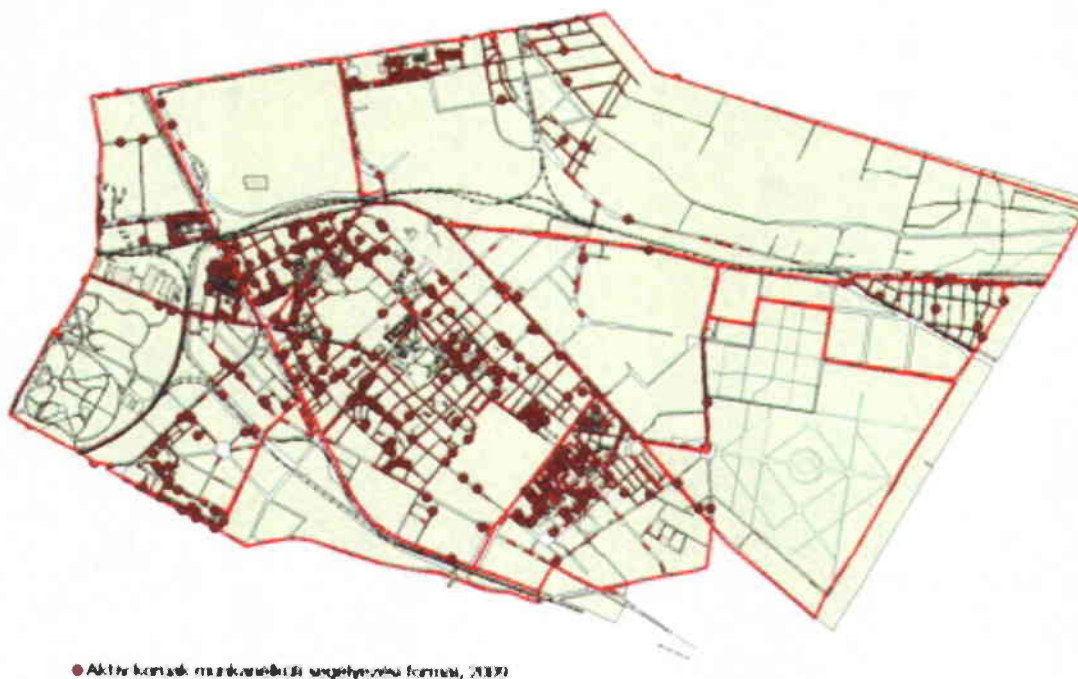
BURSA ösztöndíjasok lakóhelyei, 2009.
● ösztöndíjas (112 fő)

14. térkép. A közcélú foglalkoztatottak területi megoszlása, 2009.

Közcélú foglalkoztatottak lakóhelyei, 2009.
● foglalkoztatott (279 fő)

15. térkép. Az aktív korúak munkanélküli segélyezési formái, 2009.

16. térkép. Az átmeneti segélyezés relatív gyakoriság, 2009.

